

**T.C
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TDA-HALK BİLİMİ ANABİLİM DALI**

**HALEP VE ÇEVRESİ TÜRKMEN DÜĞÜNLERİ ÜZERİNE
BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mahmoud MOHAMAD KHALİL

Danışman
Doç. Dr. Mehmet TEMİZKAN

İZMİR

2015

**T.C
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TDA-HALK BİLİMİ ANABİLİM DALI**

**HALEP VE ÇEVRESİ TÜRKMEN DÜĞÜNLERİ ÜZERİNE
BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mahmoud MOHAMAD KHALİL

Danışman
Doç. Dr. Mehmet TEMİZKAN
Yrd. Doç.Dr. Rabia UÇKUN
Yrd. Doç. Dr. Mehmet ERSAL

İZMİR

2015

YEMİN BELGESİ

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum “HALEP VE ÇEVRESİ TÜRKMEN DÜĞÜNLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME” adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Ad-Soyad: Mahmoud MOHAMAD KHALİL
İmza

**T.C.EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı Soyadı : Mahmoud Mohamad Khalil
Numarası : 92120000496
Anabilim Dalı : Türk Halk Bilimi
Tez Başlığı (Türkçe) : Halep ve Çevresi Türkmen Düğünleri Üzerine Bir İnceleme
Tez Başlığı (İngilizce) : A Study of Türkmen Weddings in the City of Aleppo and its Surrounding Area
Tez Savunma Tarihi : 10.07.2015
Tez Başlığı Değişikliği Varsa Yeni Başlık:

JÜRİ ÜYELERİ

Jüri Başkanı

Unvan, Adı, Soyadı : Doç. Dr. Mehmet TEMİZKAN
Karar : ☒ Başarılı ☐ Başarısız ☐ Düzeltme
İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Yrd. Doç. Dr. Rabia UÇKUN
Karar : ☒ Başarılı ☐ Başarısız ☐ Düzeltme
İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Yrd. Doç. Dr. Mehmet ERSAL
Karar : ☒ Başarılı ☐ Başarısız ☐ Düzeltme
İmza :

TEZ HAKKINDA JÜRİNİN GENEL GÖRÜŞÜ

(Jüri Başkanı Tarafından Doldurulacaktır)

Tez savunması sonucunda öğrenci tarafından hazırlanan çalışma;

Oybirliğiyle ☒

Oy çokluğuyla ☐

Başarılıdır

Düzeltilmelidir

Başarısızdır

☒ ☒ ☒ ☒

☐

☐

- Bu tutanak üç (3) işgünü içerisinde jüri üyelerinin raporlarıyla beraber Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir.
- Tezli yüksek lisans programlarında düzeltme alan öğrencinin 3 (üç) ay içerisinde yeniden savunmaya girmesi zorunludur.

ÖNSÖZ

Diğer milletler gibi, Suriye Türkmenleri için de düğünler oldukça önemlidir. Düğünler, her şeyden önce, insanların bir araya gelmesine güzel bir vesiledir. Bilindiği gibi, Suriye Türkmenleri, Suriye Arap Cumhuriyeti'nde azınlık durumundadır. Dominant kültür, Arap kültürüdür. Bu ortamda Türkmenler, kültürlerini yaşamak ve yeni kuşaklara da öğretmek maksadıyla, çeşitli vesilelerle bir araya gelmeye çalışmaktadır. Düğünler, ölüm ve bayramlar, bir araya gelmek için en uygun olaylardır. Ancak düğünler, düğüne katılan gruplar ve topluma etkisi bakımından dinî bayramlardan da farklıdır. Bayramlarda sadece aynı köyün insanları karşılıklı ziyaretlerle bayramlaşmakta; ama düğünlerde birçok köyün insanı bir araya gelmektedir. Aynı zamanda düğünler, hem en uzun süren hem de kültürün önemli bir parçası olan geleneğin daha canlı yaşandığı toplanmalardır.

Son yıllarda Suriye'de yaşanan iç savaş, sadece Türkmenleri değil, Suriye'de yaşayan tüm toplulukların gelenek, görenek, örf ve adetlerini yok etme durumuna getirmiştir. Bu sebeple biz en azından Halep Türkmenlerinin düğün geleneklerini araştırmaya, kayıt altına almaya ve bu zengin kültürü gelecek nesillere aktarmaya çalışmanın önemli olduğu kanaatine vardık. Ama ne yazık ki, hedeflediğimiz Türkmen köylerinde sıcak çatışmaların devam etmesi, bize tüm köylere gitme imkanını sağlamadı. Ancak Türkiye'ye gelen Türkmenlerle görüşme yapma durumunda kaldık. Tezimiz bir alan araştırması olduğu için, özellikle "Görüşme ve Gözlem" yöntemlerinden yararlandık. Şartların el verdiği ölçüde, kayıt cihazı da kullanmaya çalıştık.

Tezimizin giriş bölümünde, araştırma alanıyla ilgili bilgiler verdik. Çalışmanın tanımını ve amacını, yöntemlerini, Halep Türkmenlerinin tarihini, yerleşim yerlerini, ekonomik ve eğitim durumunu, aile ve sosyal yapısını tanıtmaya çalıştık

Birinci bölümde; Halep Türkmenlerinin evlenme çeşitlerinden görücü usulü, akraba evliliği, yabancılarla evlilik, çok evlilik, değişik evlilik ve kız kaçırma evliliklerinden bahsederek, evlilik çağı -evlenme isteğini belli etme, kız bakma, kız isteme, nişan, düğün tarihinin belirlenmesi ve yas alma– yol alma konularını inceledik.

İkinci bölümde; Halep Türkmenlerinin evlilik sırasındaki çeyiz, davet, bayrak dikme, kına yakma, gelin kınası ve damat kınası ile ilgili gelenek ve göreneklerinden bahsettik.

Üçüncü bölümde; düğün günü ve sonrası pratiklerini, yani “gelin alma, gelin indirme, düğün yemeği, büyük nişan (şabaş), damat tıraşı-damat giyindirme, gerdek ve supha” konularını ele aldık.

Bu çalışmamda kaynak bulmama rehber olan, tezimin her aşamasında yanımda olan ve benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen saygıdeğer hocam ve danışmanım Doç. Dr. Mehmet TEMİZKAN’a teşekkürlerimi borç bilirim. Ayrıca bedenlen yanımda olmasa da ruhen yanımda olan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet TERZİ’ye ve bana kaynak kişilik yapan herkese sonsuz teşekkür ederim.

Mahmoud MOHAMAD KHALİL

İZMİR 2015

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	İv
İÇİNDEKİLER.....	vi
GİRİŞ: HALEP VE HALEP TÜRKMENLERİ.....	1
G.1. Araştırmanın Amacı, Önemi Ve Yöntemleri.....	1
G.1.1. Araştırma Alanıyla İlgili Genel Bilgiler.....	1
G.1.2. Çalışmanın Tanıtımı Ve Önemi.....	2
G.1.3. Çalışmanın Amacı	2
G.1.4. Araştırma Ve İnceleme Yöntemleri.....	3
G.2. Halep Ve Halep Türkmenleri Hakkında Genel Bilgiler.....	4
G.2.1. Halep Ve Halep’e İlk Yerleşen Türkmenler.....	4
G.2.2. Tarihi Gelişme	4
G.2.3. Halep Türkmenlerinin Yerleşim Yerleri	6
G.2.4. Halep Türkmenlerinin Ekonomik Durumu.....	8
G.2.5. Halep Türkmenlerinin Eğitim Durumu	10
G.2.6. Halep Türkmenlerinin Aile Ve Sosyal Yapısı.....	12
G.3. Halep Türkmenleri Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	13

BİRİNCİ BÖLÜM

EVLİLİK BİÇİMLERİ VE EVLİLİK ÖNCESİ.....	15
I.1. Evlenme.....	15
I.2.1. Evlenme Çeşitleri.....	17
I.2.2. Görücü Usulü	17
I.2.3. Akraba Evliliği.....	18
I.2.4. Yabancılarla Evlilik	19
I.2.5. Çok Evlilik.....	20
I.2.6. Berder (Değişik) Evlilik	21
I.2.7. Kız Kaçırma	23
I.3.1. Evlilik Çağı – Evlenme İsteğini Belli Etme	25
I.3.2. Kız Bakma – Kız Görme	27

I.3.3. Kız İsteme – Söz Kesme	31
I.3.4. Nişan	34
I.3.5. Düğün Tarihinin Belirlenmesi	37
I.3.6. Yas Alma – Yol Alma	38

İKİNCİ BÖLÜM

EVLİLİK SIRASI UYGULAMALARI.....	40
II.1. Çeyiz – Bazarlık	40
II.2. Davet	42
II.3. Bayrak Dikme	44
II.4. Kına Yakma	49
II.4.1. Gelin Kınası	52
II.4.2. Damat Kınası	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

DÜĞÜN GÜNÜ VE SONRASI UYGULAMALARI.....	63
III.1. Gelin Alma	65
III.2. Gelin İndirme	69
III.3. Düğün Yemeği	71
III.4. Büyük Nişan – Şabaş – Takı Töreni.....	72
III.5. Damat Tıraşı ve Damat Giyindirme	73
III.6. Gerdek	74
III.7. Supha – Sabahiye	76
SONUÇ.....	78
EKLER.....	81
EK 1. KAYNAK KİŞİLERLE YAPILAN GÖRÜŞMELERDE, SORDUĞUMUZ SORULAR VE ALDIĞIMIZ CEVAPLAR.....	81
EK 2. KONU İLE İLGİLİ FOTOĞRAFLAR.....	137
KAYNAKLAR.....	144

KAYNAK KİŞİLER.....	146
ÖZGEÇMİŞ.....	153
ÖZET.....	154
ABSTRACT.....	155

GİRİŞ

HALEP ve HALEP TÜRKMENLERİ

G.1. Araştırmanın Amacı, Önemi ve Yöntemleri

G.1.1. Araştırma Alanıyla İlgili Genel Bilgiler

“Türkiye’nin en uzun sınırlarını paylaştığı 22,5 milyondan fazla nüfusa sahip Suriye Arap Cumhuriyeti içinde Araplar başta olmak üzere Türkmenler, Kürtler, Ermeniler gibi pek çok etnik grup yaşar. Suriye’de yaşayan etnik grupların nüfuslarıyla ilgili resmi rakamlar bulunmamaktadır. Dolayısıyla etnik kökenleri farklı olsa da Müslüman topluluklar ülkenin Müslüman nüfusu içinde gösterilmektedir.”¹

“Bugün Halep kenti, Suriye’nin kuzey ucunda, 18 bin 500 km. karelik bir alana sahip, 8 ilçesi bulunan ve yaklaşık 4 milyon 64 bin nüfuslu bir kenttir. Bugünkü Suriye sınırları içinde kalmış olan Halep Türkmenleri, taşrada yaşayan ve ataları asırlardır bölgede yaşamış olan Türk asıllı küçük bir azınlık grubudur. Halep’in toplam 4 milyonu aşkın nüfusu içinde Türkmen nüfusunu resmi rakamlarla ortaya koymak, mümkün görünmemektedir. Bunun siyasi ve teknik sebepleri olmakla birlikte, genel anlamda bölgedeki devletlerin hemen tümünde etnik unsurlara ilişkin istatistiklerin yayınlanması konusundaki isteksizlik, önceki araştırmacıların çalışmalarını da olumsuz etkilemiştir. Ancak, eldeki bilimsel verilere göre Halep’teki Türkmen nüfusun yüzde 10’lar düzeyinde olduğu rahatlıkla söylenebilir.”²

“Suriye’deki Türkmenlerin en kalabalık olduğu bölge Halep ve çevresidir. Aynı zamanda araştırma alanımız olan bu bölgede yaşayan Türkmenler, tarihi kayıtlarda ve gönümüzde “Halep Türkmenleri” adıyla anılırlar. Kuzey Suriye’nin bir kısmını içine alan bu bölge, Rakka ve Halep illerini kapsar. Fırat nehrinin ikiye böldüğü Türkmen yerleşim alanları, Urfa’nın Akçakale ilçesi ve Kilis il sınırının batı noktası karşısına

¹ Mehmet Erol, **Halep Türkmenleri Halk Kültürü Araştırması**, Grafiker Yayınları, Ankara 2012, s. 15.

² Ahmet Emin Dağ (2010), **Halep Türkmenleri (1918-2008)**, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Arştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, s. 4, 10-11.

düşen ve derinliği yer yer 80 km'ye varan Suriye Toprakları olan coğrafi bölgeyi kapsar.”³

Son yıllarda yaşanan savaş ve bu savaşın ne zaman sona ereceğinin muamma olması nedeniyle, Türkmen topluluğu, alışık olduğu yaşam mahallerini bırakıp, aynı köken ve ırktan geldiği Türklerin yaşadığı Türkiye topraklarına göç etmiş, gelenek ve göreneklerine daha yakın olan ve aynı dilin konuşulduğu Türkiye topraklarında kendilerine yeniden yaşam alanı yaratmaya çalışmışlardır.

G.1.2. Çalışmanın Tanıtımı ve Önemi

Halep Türkmenleri'ndeki düğün ile ilgili gelenek ve görenekler, tezimizin temel konusunu oluşturmaktadır. Yöre türkmenlerindeki düğün ile ilgili örf, adet, gelenek ve görenekler çeşitli yönleriyle incelenip ele alınmıştır. Ayrıca bu çalışmada derleme esnasında elde ettiğimiz yöre Türkmenlerinin düğünlerinde söylenen anonim türkülerine de yer verilmiştir. Özellikle, Halep Türkmenlerinin eski ve geleneksel düğünlerini yapmaya -en azından şimdilik- devam edememeleri, söz konusu uygulamaların kayıt altına alınmasını gerekli hale getirmiştir. Bu durum, bu ve benzeri çalışmaların önemini yeteri kadar açıklamaktadır.

G.1.3. Çalışmanın Amacı

Suriye'deki Al-Baas rejiminin ülkeyi sıkı yönetmesi ve azınlıkları asimile ederek Arap kimliği içinde eritmeye çalışması, Suriye'deki Türkmenlerin kendi dillerini konuşamamaları, gelenek ve göreneklerini uygulamalarına izin verilmemesi, bunun yanında Türkiye'nin Suriye Türkmenlerini ihmal etmesi, Suriye Türkmenlerine ait çalışmaların çok az ve sınırlı olmasının başlıca sebepleri olmuştur. Böylesi sıkı ve elverişsiz ortamın saha çalışmalarını neredeyse imkansız kılmasının yanında zorunlu olarak Arapça eğitimi gören Türkmenleri asimile ederek kendi kültürlerinden, örf ve adetlerinden gün be gün uzaklaştırmıştır.

³ Mehmet Erol, **age**, s. 16.

Yönetimin sıkı olması nedeniyle Halep Türkmenleri ile ilgili yapılmış saha çalışmaları parmakla sayılacak kadar az ve sınırlı olduğu gibi doğrudan düğün geleneği ile ilgili yapılmış tek ve ciddi çalışma Mehmet Erol'un "Halep Türkmenleri" adlı halk kültürü araştırmasıdır. **Halep ve Çevresi Türkmen Düğünleri Üzerine Bir İnceleme** adı verdiğimiz çalışmamızdaki amaç, Suriye'nin Halep şehrinde yaşayan Türkmenlerin düğün geleneklerini başından sonuna kadar sırasıyla açıklamak, düğünde okunan halk türkülerinden örnekler vererek Türkmen düğünlerinde yapılan uygulamaları, gelenek ve görenekleri gözlemleyerek, derleme yaparken de elde edilen bulguları tespit ederek yazıya aktarıp bilim dünyasına kazandırmaktır.

Bu çalışmada, derlenen malzeme ve ürünlerin gelecek nesillere aktarılması, unutulmaması ve bu çalışmanın daha sonra Halep Türkmenleri'nin düğünleri ile ilgili çalışma yapmayı amaçlayan araştırmacılara faydalı olması amaçlanmıştır.

G.1.4. Araştırma ve İnceleme Yöntemleri

Halep Türkmenlerinin düğün gelenek görenek, örf ve adetlerini ele alan çalışmamızı derleme ve araştırma olarak iki aşamada gerçekleştirdik.

Araştırmamızın ilk derleme aşamasında, Halep Türkmenlerinin köylerini ziyaret ederek kaynak kişilerle röportajlar yapıp ses kayıt cihazı ile kaydettik, Türkmen düğünlerinde söylenen türkülerin kayıtlarını ve geleneksel düğün fotoğrafları edindik. Daha sonraki dönemlerde ise, söz konusu bölgelerde çatışmaların artması ve dolayısıyla ulaşım problemleri yaratması nedeniyle kaynak kişilere telefon aracılığıyla ulaşmaya çalıştık.

Yazılı kaynak olarak Türkiye'de düğünlerle ilgili yapılan çalışmaları da inceleyerek tezimizi bu çalışmalarla destekledik. Halep Türkmenleri ile ilgili yapılan akademik çalışmaları ve Türkiye'de yapılan düğün çalışmalarını tezimize ekleyerek konumuzla ilgili bilgileri artırmaya çalıştık.

Derlemeler ve yazılı kaynaklar çalışmamızın temelini oluşturmaktadır. Bu çalışma halk kültürünü yansıtmaları ve dolayısıyla yazılı kaynakların kıt olması nedeniyle

çalışmamızda örneklerle desteklediğimiz, karşılıklı görüşme ve gözlemlene metotlarıyla elde edilen derlemelere ağırlık verdik.

Konumuzla ilgili görüşmelerimizi yapmadan önce kaynak kişilere yöneltilecek soruları hazırladık, görüşmelerimizin uygun ortamlarda gerçekleşebilmesi için olanaklar sağladık, görüşme saatlerimizi kaynak kişiye uygun olacak şekilde belirledik. Ancak, söz konusu bölgeye derleme amacıyla gittiğimizde sık sık yaşadığımız elektrik kesintilerinden dolayı, görüşmelerimizi gündüz vaktinde yapmak zorunda kaldık. Görüşme esnasında bazı kaynak kişilerin hazırladığımız soruların dışına çıkması sebebiyle, görüşmelerimizi soru cevap şeklinde değil de kaynak kişilerin sıkılmamasını gözeterek sohbet havasında gerçekleştirmeye çalıştık. Bunun yanı sıra, bazı kadın kaynak kişiler, görüşmemiz esnasında kamera ve ses kayıtlarının bir başkasına haram olduğu, bazıları da bu görüntülerin Esad'ın eline geçmesi çekincesiyle kayıta girmek istemediler.

Bölgedeki sıcak çatışmalar nedeniyle hedeflediğimiz tüm köyleri ziyaret edemedik. Fakat Türkiye'ye göç etmiş olan farklı Türkmen aşiretlerine mensup gruplarla görüşmeler sağlayıp Halep Türkmenleri düğünleri hakkında kaydadeğer veriler elde etmiş olduğumuza inanmaktayız.

G.2. Halep ve Halep Türkmenleri Hakkında Genel Bilgiler

G.2.1. Halep ve Halep'e İlk Yreleşen Türkmenler

G.2.2. Tarihi Gelişme

“Bugünkü Suriye'nin en mühim şehirlerinden biri olan Haleb, Hitit dilinde Hrb, Akadlar'da Hallaba, Hamlan ve Halvan, Selevkiler döneminde de Beroia olarak adlandırılmıştır. Arapçada “sağılmış süt” manasında kullanılan “Haleb” isminin menşei konusunda muhtelif rivayetler bulunmaktadır. Bu rivayetlerin ilkinde göre, Haleb, Hz. İbrahim'in hicret ettiği yerlerden biri olup, şehir ismini bu zamanda almıştır. Hz. İbrahim burada bugün Kale'nin bulunduğu tepelikte bir süre ikamet etmiş, koyunlarını burada sağmış ve sütünü fakir halka sadaka olarak dağıttığı için bu yerin ismi “süt”

manasına gelen “Haleb” olarak kullanılmıştır. İkinci rivayete göre ise, Haleb ismi, Amelikalı’lar’dan birinin isminden kaynaklanmıştır ki, bu kişi Beni Mehr b. Hayz b. Cessan b. Mükennef’in oğullarından Haleb’dir.”⁴

“Halep ve çevresinde Türkçe konuşan insanlar kendilerini Türkmen, Türkiye’de yaşayanlar ise Türk olarak tanımlamaktadırlar. Türk ve Türkmen’in aynı anlama gelip gelmediği sorulduğunda ise tam olarak bir sebep göstermeseler de bu kavramların karşıladığı insanların akraba ancak farklı iki topluluğu ifade ettiğini belirtmektedirler. Türkmenlerin bu tanımlamasında Türk gruplarının içinde tarihi etkinlikleri en fazla olan Oğuz grubunun zamanla Türkmen olarak adlandırılması etkili olmuştur.”⁵

“Selçuklular’ın 1040 yılında kazandıkları Dandanakan Savaşı’ndan sonra, devletin asıl gücünü meydana getiren Türkmenler veya diğer adıyla Oğuzlar, dalgalar halinde yurt tutmak üzere Ön-Asya’ya intikal ederken, birçok Türkmen boy ve oymakları da 1063 yılından itibaren bugünkü Suriye’ye girerek kendi hayat şartlarına uyabilecek bölgeleri vatan edinmişlerdir. Suriye’de ilk Türkmen yerleşmesi daha ziyade Haleb ve Lazkiye şehirleri ile bunların kuzeyindeki bölgede olmuştur.”⁶ “1071 yılında Sultan Alparslan’ın Halep’e ilk gelişinin ardından bölge Türkmen nüfuzu altına girmiştir. Bu nüfuzla Halep ve çevresinin Türkmen yerleşimine tamamen açıldığını söylemek mümkündür.”⁷

“Selçuklu ve Memluklu dönemleri daha yoğun olmak üzere, Osmanlı dönemine kadar Halep ve çevresine gelen Türkmenler artık yörenin yerlisi olmuşlardır. Bölgeye Türkmen yerleşimleri dalgalı bir seyir izlese de artan bir şekilde devam ettiğini söylemek mümkündür. XV. Yy. boyunca yerel rekabetlerle sürekli el değiştiren Halep, uzun Osmanlı Devleti hakimiyeti arifesinde hatırı sayılır bir Türkmen varlığına sahip olmuştur.”⁸

⁴ Enver Çakar, **17. yüzyılda Haleb Eyaleti ve Türkmenleri**, Fırat Üniv. Basımevi, Elazığ 2006, s. 116.

⁵ Mehmet Erol, **age**, s. 23.

⁶ Enver Çakar, **age**, s. 165.

⁷ Mehmet Erol, **age**, s. 27.

⁸ **Age**, s. 32.

“1516 yılında Yavuz’un bu ülkeyi fethetmesiyle Osmanlı hakimiyetine girmiş ve 850 yıllık Türk idaresinden sonra 10 Ağustos 1920’de imzalanan Sevr anlaşmasıyla Osmanlı Devleti’nden kopararak Fransız kontrolüne bırakılmıştır. Bugünkü Suriye 17 Nisan 1946 yılında bağımsız bir devlet haline gelmiştir. 20. yüzyılın ortalarında çok sayıda Suriye Türkü Araplaşmış, böylece bu ülkede yüz yıllardır süren asimilasyon son dönemde de devam etmiştir. Oğuz Türkleri’nin ve Memluk Kıpçakları’nın torunları olan Suriye Türklerine Halep ve Rakka’da Bucakeli Türkleri Lazkiye’de Bayır-Bucak Türkleri Hums’da ise Oba denilmektedir. Türkler bu ülkede azınlık olarak kabul edilmemekte ve kayıtlarda Müslüman olarak geçmektedirler. Halk arasında ise Türkmenler olarak adlandırılmaktadırlar. Suriye’de Afşar, Bayat, Karakeçili, İsabeğli, Musabeğli, Elbeyli, Akar, Hayran, Çandırılı, Sincar gibi Türk boyları yaşamaktadır. Bu Türk boyları ile Anadolu’daki uzantıları olan Türk boyları arasında inançlar, gelenekler ve folklorik pratikler bakımından çok önemli benzerlikler tespit edilmiştir.”⁹

Başta Araplar ve Türkmenler olmak üzere bugünkü Halep’te birçok etkin köken bulunmaktadır. Diğer etnik kökenler Kürt, Alevi, Ermeni olarak sıralanır. Fakat bu etnik kökenlerden en baskını her zaman Türkmenler olmuştur. Esad rejiminin baskısı altında, sürdürülmesi engellenmeye çalışılan gelenek görenek, örf adet ve dillerine sahip çıkmışlar, savaş zamanında dahi asıl dilleri olan Türkçe’yi kullanmışlardır.

G.2.3. Halep Türkmenlerinin Yerleşim Yerleri

Halep şehri, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Türk nüfusunun idari merkeziydi. Zamanımızda da, sokaklarında Türkçe konuşulan ve bu günkü Suriye illeri arasında en çok Türkmen nüfusunun bulunduğu ildir. Günümüzde Halep şehrinde çok sayıda Türkmen yaşamaktadır. Şehir merkezinde yaşayan Türkmen nüfusunun sayısının “400.000”¹⁰ civarında olduğu tahmin edilmektedir. Halep, hala birçok Türk mimarisinin ve sanat eserinin bulunduğu bir şehirdir. Bölge, nüfusu ve kültür yapısı itibarıyla Güneydoğu Anadolu bölgesinin uzantısı niteliğindedir.

⁹ Hüseyin Bozan (2011), "Suriye Türkmenleri ve Yaşadığı Yerler", Türk Bilim Dünyası Yayınları, <http://turkbilimi.com/?p=4413>, 29.05.2015

¹⁰ Hüseyin Bozan, **agm**, 29.05.2015

Günümüzde Halep şehir merkezinde Türkmenlerin en çok olarak yaşadıkları yerler, başta Hüllük mahallesi olmak üzere Haydariye, Şeyh Hıdır, Şey Faris, Bostan Paşa ve Hanano mahalleleridir.

Halep Türkmenlerinin yerleşim yerleri ile ilgili en kapsamlı çalışma Mehmet Erol'un Halep Türkmenleri adlı çalışmasıdır. Halep Türkmenlerinin yaşadıkları bölgelerin listesini güncelleyerek köyleri ilçelere göre tasnif etmiştir. Söz konusu Halep Türkmenlerine ait 155 köy tespit etmiştir. Mehmet Erol'e göre Halep'e bağlı köy ve ilçe dağılımı şöyledir:

“Bab: İl merkezine 45 km uzaklıkta olan bu ilçe Halep'in kuzeydoğusundadır. İlçe sınırları Türkiye tarafında Kilis'in Elbeyli ilçesi sınırına kadar uzanır. İlçeye ait tespit edilen 44 Türkmen köyü bulunmaktadır.

Carablus: Halep il merkezine 118 km uzaklıktaki bu ilçe Bab'ın kuzeydoğusundadır ve Türkiye sınırına daha yakındır. Gaziantep'in Barak Ovası olarak tabir edilen Nizip'in güneyindeki sınır hattı boyunca, Urfa'nın Mürşitpınarı'na kadar uzanan bölgedir. İlçeye bağlı tespit edilen 55 Türkmen köyü bulunmaktadır.

Azez: Halep'e 40 km uzaklıkta Kilis'in karşısında olan bu ilçede Türkmenlere ait 33 köy tespit edilmiştir.

Mumbuç (Membic/Mümbic): Halep'in kuzeydoğusunda bulunan ve merkeze 90 km olan bu ilçenin Türkiye ile sınırı yoktur. Türkmen yerleşimlerinin Türkiye sınırından Halep'in doğusuna doğru derinlik oluşturduğu bu ilçeye bağlı 19 köy tespit edilmiştir.

Rakka: Rakka'ya bağlı 15 Türkmen köyü tespit edilmiştir.”¹¹

“Hüseyin Bozan'ın “Suriye Türkmenleri ve Yaşadığı Yerler” adlı makalesinde Halep Türkmenlerine ait bazı Türkmen köyleri: “Havahüyük (Hava koy), Daşlıhüyük, Merhan(Balva), Kersenli, Tileyle, Cuppun, Avşar, Kantara, Nabga, Delha, Türkmen Barih, Çoban Bey, Okuf, Taş Kapı, Züluf, Kalhım, Bab lemun, Sandı, Sekizler, Arap çördük, Halisa, Ayaşa, Mirze, Ağdaş, Kerpiçli, Arap azze, Beyliz, Usbağı, Eşşekçi,

¹¹ Mehmet Erol, **age**, s. 45 - 46.

Cüb eldem (Knlı Köy), Kadılar, Kurcu hüyük, Gavureli, Bel veren, Amerne, Taflı, Buzluca, Lilve, Yusuf Paşa, Taş Atan, Dabis, Tel Ayşe, Bizağa, Beş Çurun, Sinekli, Araz, Kara Mirza, Harap Mamal, Kara Köy, İraal, Şüverin, İğde, Kara Yakup, Kara Taş, Kara Kuzu, Kara Baş, Küllü, Kurt, Kındıra, Cekke, Üveylin, Tiral, Hedebe, Öküz Öldüren, Buyan, Dadlı, Belli, Samandere, Harjelle, Tat Humus, Bahverte, Ziyat, Dabık, Yazlı Bağ, Birelli, Bandarlık, Anbarlı, Hacı Hasanlı, Memeli, Duraklı, Sakal Veren, Ballı.”¹²

G.2.4. Halep Türkmenlerinin Ekonomik Durumu

“Eyyubiler döneminden itibaren ticaret hayatı canlanmaya başlayan Halep’in, Osmanlı hakimiyetine girmesiyle bu önemi daha da artmış ve Doğu Akdeniz’de önemli bir ticaret kenti durumuna gelmiştir. Bu gelişme, Asya mallarını Avrupa’ya taşıyan Batılı tüccarların ticari faaliyetlerini Şam’dan Halep’e kaydırmalarına neden olmuştur.”¹³

“16.yüzyılda kentin ticari açıdan önemini kavrayan yalnızca Osmanlılar ve Venedikliler değildi. Avrupalılar için İran ipeği, pamuklu kumaş ve baharat ticareti açısından Halep pazarları oldukça cazip gelmeye başlamıştı.”¹⁴

“17.yüzyıl başlarında Halep’te 355 han, çok sayıda dükkan ve bedesten olup, buralarda her türlü mal bulunmaktaydı. Bu ürünler içinde ipek, Halep’in en önemli ticaret ürünlerinden biri olmuştur.”¹⁵

“19.yüzyılın başında dokumacılık, Halep’in en önemli gelir kaynaklarından biriydi. Bu yüzyılın ortalarından itibaren tezgahlarda modern makineler kullanılmaya başlamıştı. Aynı yüzyılda Halep’te 12.000 dokuma tezgâhı ve 100 boyama atölyesi olduğunu ileri sürülmektedir ve bu atölyelerde ipekler, satenler, altın sırmalı ve simli

¹² Hüseyin Bozan, *agm*, 29.05.2015

¹³ Kemal Hakan Tekin, "Osmanlı Hakimiyeti Döneminde Halep Şehrindeki Ticari Yapılanma", *The Journal of Academic Social Studies, International Journal of Social Science*, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1903>, Volume 6 Issue 8, p. 681 – 698, October 2013, s. 682.

¹⁴ Kemal Hakan Tekin, *agm*, s. 684.

¹⁵ Kemal Hakan Tekin, *agm*, s. 688.

kumaşlar, beyaz ya da renkli bezler, pamuklular, yönlü şallar, Hint kumaşları üretilmekte olduğu belirtilir.”¹⁶

Günümüzde Halep, Suriye’nin ikinci büyük Şehri ve sanayi başkenti olması, bu Şehirde yaşayan insanların çoğunun ithalat ve ihracat, tekstil, halı dokumacılığı, ticaret ve farklı sektörlerde çalışmasına yol açmıştır. Bu değişik sektörlerde iş yapabilme gücü olan Halep halkı, Suriye’nin sermayesini Halep Şehrinde toplamışlardır. Halep Őehrinin, eskiden beri önemli sanayi ve ticaret Şehri olması, yerli halkın sermayesinin ve iş yerlerinin babadan oğula geçmesine sebep olmuştur. Ticaret, pazarlık ve ikna konusunda Halep Şehri, Suriye’nin diğer Őehirlerine göre ne çıkmaktadır. Halep Türkmenleri de bu durumdan etkilenip mesleklerini genelde farklı ticaret ve üretim sektörlerinde sürdürmüşlerdir.

Söz konusu olan Türkmenler, genellikle (Hllk, Haydariye, Şeyh Hıdır, Şeyh Faris ve Bostan Paşa) gibi Şehir merkezinden uzak kenar mahallelerde yaşamaktadır. Byk yaşta olan Türkmenlerin geneli ise tarım ile uğraşmaktadır. Bu insanlar, yazları köylerine gidip arazilerindeki işlerini hallettikten sonra tekrar Halep merkezine dönüp kışlarını orada geçirirler. Kylklerde arazisi olan Türkmenlerin büyük bir kısmı fıstık yetiştirmektedir. Halep’in Türkmen kylklerinde yetişen fıstık, Suriye’nin ihtiyaını karşılamakla birlikte dış ülkelere de ihraç edilmektedir. Tarımla uğraşan Türkmenler, fıstığın yanında arpa, buğday, mercimek, zeytin, domates ve patlıcan gibi ürünler de yetiştirmektedirler.

Halep merkezinde yaşayan genç ve orta yaşta olan Türkmenler ise terzilik, oto tamirciliği ve daha yaygın olarak ayakkabı üretiminde çalışmaktadırlar. Ayakkabıcılık, Halep Türkmenlerinin neredeyse vazgeçilmez ve en önemli iş sektörlerinden biridir. Türkmenlerin, Halep’teki diğer toplumlara göre ayakkabıcılık mesleği ile daha çok uğraşması bu mesleğin onlara has bir meslek olması durumuna getirmiştir. Bu meslekle uğraşarak birçok Türkmen iş adamı yetişmiş Irak, Lübnan ve Türkiye’ye kadar ihracatlar gerçekleştirilmiştir.

¹⁶ Kemal Hakan Tekin, **agm**, s. 689.

Suriye’de son yıllarda yaşanan iç savaş ister istemez Türkmenlerin gelir kaynaklarını derinden etkilemiştir. Şehirde yaşayan Türkmenlerin evleri ve işyerleri zarar gördüğünden ve insanların can güvenliğinin olmadığından dolayı köylerine dönmek zorunda kalmışlardır. Ancak köylerde geçim kaynağı olmayan Türkmenler, geçimlerini sağlayabilmek adına başka geçim kaynağına başvurmuşlardır. Bunun başında yurt dışına gidip işçilik yapmak gelir. Türkmenlerin büyük bir kısmı Türkiye’de akrabalarının olmalarının yanı sıra Türkçe bilip kendilerini diğer ülkelerden daha çok Türkiye’de geçindirebilme düşüncesiyle Türkiye’ye gelmeyi tercih etmişlerdir.

G.2.5. Halep Türkmenlerinin Eğitim Durumu

“Halep Türkmenleri, ne yazık ki eğitim konusunda Suriye genel ortalamasının dahi gerisine düşecek kadar kötü durumdadır. Suriye’de genel nüfus içinde okuma yazma bilenlerin %85 düzeyinde iken bu oran saha çalışmamızın ortaya koyduğu gibi Türkmenlerde biraz düşük olmakla birlikte aynı orana yakındır. Yaş ortalaması arttıkça eğitim düzeyi ve okur-yazarlık oranı daha da düşmektedir.”¹⁷

Suriye’nin resmi dili Arapça olması ve Türkmenlerin ağırlıklı olarak Türkçe konuşmaları, onları eğitim hayatından uzak tutmuştur. Halep Türkmenlerinin eğitim durumu, diğer toplumlara göre ne yazık ki daha düşük seviyededir. Zira Türkmenlerin genel aile yapısı olarak çocuk sayısının fazlalığı ve ekonomik sıkıntıya maruz kalması çocuk ve gençlerin daha çok iş hayatına yönelmesine yol açmıştır. Aynı zamanda Türkmenlerin iş hayatında olan başarı ve elde ettikleri cazip maddi gelir, onların eğitim hayatından uzaklaşmasına neden olmuştur.

Söz konusu olan durum, Türkmen erkekleri için özel bir durumdur. Ancak Türkmen kızları ise daha çok ev, tarla işleriyle uğraşması ve halk arasında kızların evden çıkması pek hoş karşılanmaması, onların erken yaşlarda evliliğe yönelmesine ve eğitim hayatından uzaklaşmasına yol açmıştır. Fakat son on beş yıl içerisinde bu durumlar göz ardı edilip birçok Türkmen erkekleri ve kızları eğitim hayatına yönelmiş

¹⁷ Ahmet Emin Dağ, **age**, s. 114.

ve onlardan doktor, mühendis, öğretmen ve hatta yurtdışına akademik hayata atılanlar bile görülmektedir.

“Türkmenler arasında eğitim oranı oldukça düşüktür. Günümüz Halep Türkmenlerinde 30’lu yaşlardan yukarıda olanlar arasında bu oran daha da düşmektedir. Özellikle 30 yaş üstü kadınların çoğu okur-yazar bile değildirler. 1980’li yıllarda şehire göçen Türkmenlerin çocukları arasında yüksek tahsil yapma oranı diğerlerine göre oldukça yüksektir. Bu bağlamda, eğitimiyle alakalı iş edinmiş olan Türkmenlerin sayısı artmaktadır. Bu durum biraz da mecburiyetten kaynaklanır. Ailelerin elinde bulunan tarım arazileri hızla artan nüfusa yeterli gelmemekte ve Türkmenlerin tekelinde olduğunu söylemenin mümkün olduğu ayakkabıcılık da artık eski cazibesini yitirmiş durumdadır. Dolayısıyla aileler ve gençler okumaktan başka çıkar yol olmadığını kavramış durumdadırlar.”¹⁸

Son dört yıldan beri Suriye’de yaşanan iç savaş sadece Türkmen topluluğunu değil Suriye’de bulunan tüm toplulukların eğitimini etkilemiştir. Ama Türkmenlerin, şehir merkezinden uzak kenar mahallelerde ve köylerde yaşaması, bu mahallelerin ve köylerin muhaliflerin elinde olması, sıcak çatışmaların yaşanmasına yol açmıştır. Dolayısıyla Türkmen çocuklarının gittikleri okullar kapatılmıştır. Yüksek tahsilli olup da okulunu bitirmeyen Türkmenler ise yaşadıkları yerlerin muhaliflerin elinde olması nedeniyle rejimin bulunduğu bölgelere gidememektedirler. Bu zor şartlarda gençlerin bir kısmı eğitimini yarım bırakmayı tercih ederken diğer bir kısmı da yurt dışına çıkıp eğitimini tamamlamayı tercih etmiştir. Ne yazık ki bir neslin tamamen iç savaştan dolayı eğitimden uzak kalacağı muhtemeldir.

G.2.6. Halep Türkmenlerinin Aile ve Sosyal Yapısı

“Halep Türkmenlerinde çok çocuk yapma düşüncesi geleneksel bir algı olmanın ötesinde adeta sosyal bir zorunluluk olarak görülmektedir. Bu konuda eski ve yeni kuşaklar arasında neredeyse hiç bir görüş farkı bulunmamaktadır. Tek fark, sayısal anlamda çok çocuk tanımının genç kuşaklarda 10 çocuk iken eski kuşaklarda bu sayının

¹⁸ Mehmet Erol, **age**, s. 44.

15 olmasıdır. Ancak, çok çocuk sahibi olma gerekçeleri eski kuşakta ekonomik ve dinî unsurlara dayanırken, yeni kuşak ise dinî unsurlara daha fazla ağırlık vermektedir.”¹⁹

Halep Türkmenleri, Suriye’deki diğer toplumlara göre genellikle çok kalabalık bir aile yapısına sahiptir. Özellikle Suriye kanununda dört evlilik müsaadesiyle -birden fazla evlilik yapanlar sık görülme de- birden fazla evlilik yapanlara rastlanmaktadır. Bu evliliklerin başlıca nedenleri; çocuk arzusu, erkek çocuğun olmaması, eşinin hastalığı veya maddi durumunun iyi olmasıdır. Türkmenler, Suriye’de azınlık olarak yaşamaları nedeniyle ve çocuk rızkı ile beraber gelir düşüncesiyle, çocuk sayısını en az 3-6 en fazla 10-15’e kadar yükseltmektedirler. Ancak son onbeş yıldan beri Türkmenler çok çocuk yapma düşüncesinden vazgeçmişlerdir. Bunun nedenleri ise yaşam şartlarının zor olması ve var olan çocukların daha iyi eğitim almalarına imkan sağlamaktır.

“Türkmenlerin hemen tamamı evlilikte etnik mensubiyetin çok önemli olmadığını söyledikleri halde, Türkmen aileler dışındaki etnik gruplara kız vermeyi ilk seçenek olarak düşünmüyor. Dışarıdan kız almaya tamamı sıcak bakarken, kız verme şartı olarak “beş kızım olursa birini verebilirim” gibi ifadelerle, fazla çocuğu olması halinde Türkmen dışındaki topluluklara verebileceğini söylemektedir.”²⁰

Türkmenler, gerek köyde gerek şehirde türkmenlerin yoğunlukta bulunduğu bölgelere yerleşmektedirler. Türkmenler, aile kalabalığı nedeniyle diğer toplumlara komşuluktan ziyade yaklaşmayıp kendi aralarında yaşamayı tercih ederler. Özellikle evliliklerde gerek kız gerek erkek kendi toplumlarının dışına mümkün olduğu kadar çıkmazlar. Ancak az da olsa Türkmen olmayanlardan kız alıp vermelerin gerçekleştiği görülmüştür. Ayrıca ticarete, iş ve işçi alımında ve alışverişte bile kendilerinden olanları tercih etmektedirler.

Türkmen aile fertleri arasında saygı esastır. Özellikle ailenin büyük fertlerinin eşler ve çocuklar üzerinde söz sahibi olması, Türkmen ailelerinin önemli özelliklerinden biridir. Öte yandan aile ve akrabalık bağlarının da sıkı olması, düğün, ölüm, kan davası gibi önemli olaylarda bir araya gelinmesi Türkmen aile yapısının birbirlerine bağlı ve

¹⁹ Ahmet Emin Dağ, **age**, s. 108.

²⁰ Ahmet Emin Dağ, **age**, s. 111.

bu bağı kuvvetli olduğunu gösterir. Ailelerin evlenmiş çocukları ve gelinleri aynı evde yaşamaya devam eder, aynı kazanda yemek pişer ve bireylerin kazandıkları para aynı evin bütçesinde toplanır. Günümüzde modern yaşam tarzına dönülmüş olmasına rağmen bu tür gelenek ve görenekler Türkmen ailelerinde hala görülmektedir.

Türkmen ailelerinde, aile içinde erkek egemenliği esastır. Aile reisi olan baba daima çocuklar ve eş üzerinde dominant durumdadır. Önemli büyük kararlar evin reisi babadan çıkar ve bu karara aile olarak uyulur. Örneğin çocuklar babanın razı olduğu kişilerle evlendirilir ya da kadın dışarı çıkarken, önemli bir iş yaparken eşinin izniyle yapmak durumundadır. Öte yandan çocuğun yetiştirilmesi konusunda görevi anne üstlenir. Çocuk ilk eğitimini, terbiyesini, görgüsünü anneden alır. Bu şekilde ebeveyn kontrolünde olan çocuk onlara saygılı ve bağlı bir şekilde büyür.

G.3. Halep Türkmenleri Üzerine Yapılan Çalışmalar

Mehmet Erol “Halep Türkmenleri, Halk Kültürü Araştırması” adlı kitabında, Halep Türkmenlerinin tarihinden ve günümüzdeki durumlarından bahsederek, Halep Türkmenlerindeki -doğum, evlenme ve ölüm- geçiş dönemlerinden bahsetmiştir. Ayrıca, Halep Türkmenlerindeki halk edebiyatını ve halk kültürü konularını ele almıştır.

Zekeriya Kurşun danışmanlığında hazırlanan “Halep Türkmenleri (1918 – 2008)” adlı doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Ana Bilim Dalı, Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı’nda hazırlanmıştır. Ahmet Emin Dağ tarafından hazırlanan bu tez, Halep Türkmenlerinin tarihini ve günümüzdeki durumunu ele alıp incelemiştir.

Erdal Açıkşes danışmanlığında hazırlanan “Halep Türkmenleri (Boy ve Oymaklar)” adlı yüksek lisans tezi Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Türk Tarihi Ana Bilim Dalı’nda hazırlanmıştır. Işıl Işık Bostancı tarafından hazırlanmış olan bu tez, Türk ve Türkmen adının menşinden söz ederek, Selçuklular döneminde Halep bölgesindeki Türkmenlerden bahsetmiştir. XVI yüzyıldan sonra Halep Türkmenlerinin genel durumunu ele almıştır.

Behiye Köksel danışmanlığında hazırlanan “Halep Türkmenlerinde Ölüm İle İlgili Gelenek ve İnanışlar” adlı yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı’nda hazırlanmıştır. Adnan Alabdullah tarafından çalışılan bu tez, Halep Türkmenlerinde ölüm ile ilgili gelenek ve inanışları ortaya koymaya çalışmıştır.

Özkul Çobanoğlu danışmanlığında hazırlanan “Halep Türkmen Masallarının Propp Metodu Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı’nda hazırlanmıştır. Hussein Youssef tarafından çalışılan bu tez, Halep Türkmenlerinin tarihinden söz ederek, masal ve Halep Türkmen masalları hakkında bilgi vermektedir.

Hussein Youssef, bir alan araştırmacısı olarak 37 tane masal derlemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM: EVLİLİK BİÇİMLERİ VE EVLİLİK ÖNCESİ

İnsan hayatında ikinci önemli geçiş dönemi evlenmedir. Evlenme, iki gencin bir araya gelmesiyle gerçekleşir. Evlilik, iki gencin aile kurmak üzere kanunların uygun gördüğü durumda, ruhen ve bedenen bir ömür boyu sürecek şekilde bir araya gelmeleridir. İki kişinin bir araya gelmesiyle gerçekleşen evlilik, aileler arasında dayanışmayı, yardımlaşmayı ve kan bağılılığını güçlendirir. Ayrıca toplumsal ve ekonomik ilişkiyi düzenler. Çiftin yasal olarak evli, karı koca, anne baba olmaları toplumca onaylanmasıyla gerçekleşir. Bir milletin eskiden beri devam eden gelenek, görenek, örf ve adetler evlilik sayesinde varlığını devam ettirir.

Bir çiftin evlenmesi, düğün geleneğiyle topluma ilan edilir. Diğer milletler için olduğu gibi, Halep Türkmenleri için de düğünler oldukça önemlidir. Düğünler, her şeyden önce, insanların bir araya gelmesine güzel bir vesiledir. Bilindiği gibi Suriye Türkmenleri, Suriye Arap Cumhuriyeti'nde azınlık durumundadır. Dominant kültür Arap kültürüdür. Bu ortamda Türkmenler, kültürlerini yaşamak ve yeni kuşaklara da öğretmek maksadıyla çeşitli vesilelerle bir araya gelmeye çalışmaktadır. Halep Türkmenlerinde evlenmenin başta gelen sebebi çocuk sahibi olmaktır. Türkmenlerin azınlık olarak yaşadıkları ve bu azınlığın yarattığı psikoloji çok çocuk sahibi olma isteklerine yol açmıştır.

I.1. Evlenme

“İnsan hayatında ikinci önemli geçiş dönemini oluşturan evlenmenin/evliliğin tanımı üzerinde tam bir uzlaşa sağlanabilmiş değildir. Demografi Sözlüğü'nde Pressat, evliliği “Karşı cinsten iki birey tarafından meydana getirilmiş resmi, dini veya kültürel farklılıklara göre geleneksel olarak çeşitli biçimlerde gerçekleştirilen yasal birliktelik.” şeklinde tanımlarken, Giddens cinselliğe vurgu yaparak, “iki yetişkin insan arasındaki, toplum tarafından tanınan ve onaylanan bir cinsel birlik” olarak tanımlamaktadır. Toplumlara göre yasa, din ve kültürel farklılıklardan dolayı evlilik kurumunun

oluşturulma biçimleri ve tanımlamaları farklılık gösterse yahut da farklı tanımlamalar yapılmış olsa da evliliğin kendisi evrenseldir.”²¹

“Önemli geçiş dönemi olan evlenme, gerek kızın gerekse erkeğin sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturması, gerekse aileler arasında kurulan dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirlemesi ve düzenlemesi bakımından her zaman ve her yerde önemli bir olay gözüyle görülmüştür. Ailenin, toplumsal yapının temeli olması, bu birliği sağlayan evlenme olayına evrensel bir karakter kazandırmıştır. Öte yandan, toplumların tarihsel boyutları, ekonomik yapıları, yerleşim düzenleri, üretim ilişkileri, gelenekleri, kısaca kültürleri, evlenme biçimleri de belirlemektedir.”²²

“Evlenme, iki gencin hayatını birleştirmesiyle gerçekleşir. Kadına ve erkeğe yeni bir rol kazandıran evlilik ile aile olabilmenin ilk adımı atılmış olur. Evlilikle gelin ve damat artık eş ve karı koca, evli barklı olmuş; anne ve baba olmak için toplumun ilk olarak öne sürdüğü şartı yerine getirmişlerdir. Evlilikle yeni akrabalık bağları da kurulmuştur.”²³

Halep Türklemlerinde evlilik geleneğini açıklayacak olursak; evlilik çeşitlerini başta görücü usulu olmak üzere, akraba evliliği, yabancılarla evlilik, çoklu evlilik, berder (değişik), ve kız kaçırma olarak sıralamak mümkündür. En az doğum geçiş dönemi kadar önemli olan evlilikle beraber Türkmen aile yapısında görülen çok çocuk yapma, aile bireyleri arasındaki bağlılık ve saygı, gelenek ve göreneklere bağlı kalma Halep Türkmenlerini sosyal yapı olarak münhasır kılan özelliklerin başında gelir. Diğer toplumlarda görülmeyen bu ayırt edici özellikler Halep Türkmenlerinin kültürlerini devam ettirmelerine olanak sağlamış, yüzyıllardır süregelen kültürel farklılıklar onların varlığını günümüze kadar taşımıştır.

²¹ Mehmet Erol, **age**, s. 76.

²² Sedat Veyis Örnek, **Türk Halk Bilimi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, Temmuz 1979, s. 185.

²³ Erman Artun, **Türk Halkbilimi**, Kitabevi, İstanbul, Eylül 2005, s. 147.

I.2.1 Evlenme eşitleri

I.2.2. Görücü Usulü

“Gelenekselliğın ağır bastığı yerlerde görülen evlenme biçimlerinin başına hala “görücülük” gelmektedir. Görücülüğün aslını, evlenecek erkeğın aile üyeleriyle, akraba ve komşularından seçilen birkaç kadının daha önceden üzerinde durulan ya da tanıdıklarca önerilen kızın evini ziyarete gidip, hem kızı yakından incelemeleri, hem de niyetlerini belli etmeleri oluşturmaktadır. Buna “kız bakma”, “görücü çıkma”, “dünür gezme” gibi adlar da verilir.”²⁴

Halep Türkmenleri arasında görücü usulü ile evlenme oldukça yaygındır. Yöre Türkmenleri görücülere “vasıta” demektedirler. Görücü grubu, damadın annesi, teyzesi, ninesi ve ablasından oluşur veya deneyimli bir kadın da olabilir. Bu grup, gelin adayı evini ziyaret ederken genellikle gelin adayının güzelliğine, temizliğine ve saygınlığına bakarlar. Görücüler kızın ağzını koklamak için sırayla öperler. Kızın saçını ve ev halini görmeleri için sabah erkenden kız evine haber vermeden giderler. Ailenin geçmişinin iyi olması, damatla birlikte bir ömür yaşayabilip yaşayamayacağı, aile içinde uyum sağlayıp sağlayamayacağı ve gelin adayının yolunda kimse olup olmadığı bilgilerini öğrenerek gelin adayının evinden ayrılırlar.

Bilgileri toplayan görücüler oğlan evine dönerler. Kızı oğlana tarif ederler ve aile ortamında bu kızla ilgili görüşürler. Oğlan ve ailesi tamam derse kızın ailesini konu-komşudan ve kızın ailesini tanıyanlardan kızı sorarlar. Oğlanın ailesi kızı bir kez daha görmek ve kızı oğlana tanıştırmak için ikinci kez oğlanla birlikte kız evine giderler. Oğlan kızı, kız misafirlere kahve ikramında bulunurken görür. Kız misafirlerle beş-on dakika oturur daha sonra misafirlerden izin isteyerek ayrılır. Kız ile oğlan birbirlerini beğenirlerse isteme aşamasına geçerler. Ayrıca kız tarafı da oğlanın çalışkan olup olmadığını, dinli, dürüst ve namuslu olup olmadığını soruşturur. Eski kız görme usulünde görücüler kız evinde bir gece kaldıkları da söylenmektedir (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 8, 13).

²⁴ Sedat Veyis Örnek, *age*, s. 185.

I.2.3. Akraba Evliliği

Halep Türkmenlerinde, yoğunlukta ikinci derecede gelen evlilik çeşidi akraba evliliğidir. Yöre Türkmenlerinde aşiretlik geleneği devam eden bölgelerde sık görülen bu evlilik çeşidinde, evlenecek bir gencin amca kızını alma hakkı vardır. Bu bir nevi kural olarak görülmektedir. Kız amcası oğlu ile evlenmek istemiyor olsa dahi, oğlan kızı beğenmiş ise alabilir ve bu kız amcası oğlunun hakkıdır diyerek kimse ayıplamaz. Başka deyişle oğlan amcası kızını beğenmiş ise zorunlu olarak alabilir. Bu tür evlilik oğlan için de geçerlidir. Yani bir genç amcası kızıyla evlenmek istemiyorsa ve aileler kendi aralarında anlaşmışlarsa oğlan amcası kızını almak zorundadır. Günümüzde anne ve baba gençlerin kararlarına onay vermektedirler. Akraba evlilikleri, kız ile oğlanın birbirlerini istemeleri üzerine gerçekleşir.

Günümüzde yöre Türkmenlerindeki akraba evliliğinin zorunlu olması az da olsa güzel, eğitilmiş ve bakımlı amcaları kızı olan gençlerin dışarıya verilmemesi için mücadele etmektedirler. Türkmenlerin amca kızlarını dışarıya vermek istememelerinin nedenleri ise; soyun devam etmesi, kızın huyunu suyunu bilmeleri, mirasın yabancılara geçmeme isteği, kızın amcası oğlunun yanında rahat edeceğini, iki taraftan da maddi ve manevi yardımların yapılacağını ve çiftin küçüklükten beri birbirlerini tanıdıkları için iyi anlaşacaklarına yorumlanmıştır. Örneklerden anlaşıldığı üzere Türkmenlerin eskiden beri akraba evliliğine değişik sebeplerden dolayı önem verdikleri görülmektedir (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 7, 15).

Ben amcam oğlunun kızını aldım. Emmim oğlunun kızını aldım. Gardaşım emmim kızını aldı. Tabi bizde isterim di bir şey yok yanı. Yani biz milletimizin arasında. Bunan yirmi beş otuz sene evel av gırk sene evel yanı emmi oğlu emmi kızını istemiye yanı zorluk çekerdi. Çok zorluk çeker. Önce o eve gedip geldiğinde bacı gardaş dini. Yanı sevgi arıya girmiy. Sevir dinen babası burada ana bacı inatlaştı di ben vermem niye puştuğu yapı. Bele bir halta altına düşürü. Birez aksi işler olur yanı. Amma nayet gardaşım oğlu di yanı. Ricam diner, dost, ahabab girdinnen arıya geri ağnaşıp verir yanı (K.K.3).

Çoğunnuk yahın akraba, hele gız güzel olursa onu asla garibe bırakmazlar yanı. Hele gız güzel olursa onun sonucu ne olursa ossun emmisi oğlu yoluna durur. Asla yanı yoluna durmaya da hakkı. Bele yanı töreler adetimiz yanı. Onun yoluna durur asla kimse yaklaşamaz ona (K.K.4).

I.2.4. Yabancılarla Evlilik

Halep Türkmenleri ile Arap ve Kürt milletleri bir arada yaşamaktadırlar. Eski dönemlerde Türkmenler ancak birbirlerine kız verip alırlardı. Türkmenler

“Harman yeri haraba,
Kız vermeyin Arap’a,
Arap kurban olsun,
Ayağındaki çoraba”

manisinden hareket ederek her ne kadar değişik milletler arasında yaşarlarsa da Türkmen olmayan kimseye kız vermezlerdi. Bunun nedeni ise, derlemeciye göre Türkmenler azınlık olarak yaşadıkları ve yörede yaşayan milletlerin soyu baba üzerinden takip edildiği için Türkmenlerin bölgede nüfus sayısını arttırmaktır. Dolayısıyla yöre Türkmenleri günümüzde de mümkün olduğu derecede yabancılara kız vermeme taraftarıdır. Ancak yabancılardan kız almaları mümkündür.

Günümüzde, Halep Türkmenleri yabancılara kız verdikleri görülse de genel olarak bu tür evliliklere sıcak bakmazlar. Ancak zor durumda kalanlar veya hatırlı bir kimsenin araya girdiği durumlarda yabancılara kız vermektedirler. Türkmen gençleri, genelde Türkmen bir kızla evlenmeyi tercih ederler. Türkmen kızları eğitimsiz kalmaları Türkmen gençlerinin yabancı kızlarla evlenmelerine yol açmıştır. Ayrıca bazı aile fertlerinin birisi daha önce yabancı bir kızla evlilik yapmış ise gençler bu tür evlilikten etkilenecek yabancılarla evlenebilirler (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 10).

Yok şindiki garma garışık oldu ortalık ya garma garışık oldu. Bir zaman ben Seddelfurat'ta çalışım. Gece saat ikide ben döküm şeyine baton döküm arabasına murağabayım. Elmun bir şeyler oldu sıkale gırıldı öte beri baktım öte yannan bir tene

ses veriki “Mulla kürtünü çulla” diyerek ben Arab mı? Rus mı? bilmedim. Valla yapıp bitirdikten sona iş başladı gettim o sözü söyliyeni gördüm. Nerelisin? Fılan dedim. Dedi Rusyalıyım. Türkçe bilin mi? dedim. Dedi evet bilirim dedi. O zaman gennen tanıştım. Bana bu sorguyu sordu dedi: Arab’a alıp veriz mi? Dedim evet verik. Dedi heder oldiz. Siz de Arab oldiz dedi. Arab’a al ver ettikten sona Türkmenlik’ten çıhıştiz demek istedi. Yani adetleri bizim adetimize yahın olan insannar var yanı Arapların içinde de adetimize yahın insannar var amma çoğu yırak bizden. Çoğu yırak. Amma bizim gençlerimiz isterse Arap’tan alıy. Eskiden Arap’lara vermek çok kıssa yanımızda. Çok kıssa. Ya para temehinnen babası müflüs olur kızını verir ya amma vermez bence Araplara (K.K.3).

Şimdi şu durumda oldu yanı. Şu durumda var yanı. Var gene eskiden azdı. Eskiden azdı. Eskiden azdı bu dışarı vermek. Her kiş gendi milletinnen yanı diyek meselen Türkmen Türkmennen alır verirdi. Gariplere şindi yanı olabilirki şu da var yeri değışildi, Halep’te oturi, yahın gonşusu Arab oldu, gendi de Arab aliy bazleri Arap aliy Arab’a da verenner de var. Verenner alannardan daha az (K.K.5).

I.2.5. Çok Evlilik

“Türkiye’de yasaklanmış olmasına rağmen eğitim düzeyi düşük kırsal kesimlerde devam etmektedir. Daha çok erkek çocuk sahibi olup bulunduğu çevreye hükmetmek amacı ön planda gelmektedir. Eskiden görülen bir evlilik iken şimdi geçim sıkıntısı nedeniyle pek tercih edilmemektedir.”²⁵

Halep Türkmenlerinde tek evlilik hakimdir. Ancak bazı durumlarda birden fazla evlenenler görülmektedir. Bu da genellikle çocuksuzluk ve zenginlik ile ilgilidir. Suriye kanununda bir erkeğin dört kadınla evlenme hakkı vardır. Suriye’nin resmi aile nüfus cüzdanı buna göre düzenlenmiştir. Yani bir aile nüfus cüzdanında dört kadına yer verilmiştir. Yöre Türkmenlerinde son yıllarda seyrek görülen bu evlilik türü, eski zamanlarda çok yaygın olduğu tespit edilmiştir. Suriye’de Türkmenler azınlık olarak yaşadıkları ve köylü olan Türkmenlerin eski zamanlarda teknolojinin bu kadar gelişmiş

²⁵ Sabiha Seval Kutlu, **Gaziantep Geleneksel Kültüründe Evlenme**, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, s. 49.

olmadığı ve köyde işin çok ve zor olduğu için çok evliliğe yönelip çocuk sahibi olma isteğindedirler.

Yöre Türkmenlerinde çocuk sahibi olmayan baba küçümsenir ve hor görülür. Dolayısıyla gerek fakir gerek zengin, çocuğu olmayan erkekler birden fazla evliliğe yönelirler. Bu da erkeğin hakkıdır diyerek kimse ayıplamaz. Bazı zengin erkekler Suriye kanununda dört kadın ile evlenme hakları olduğu için keyfekeder evlenirler. Bu kadınlar odalara ayrılmış bir evde yaşarlar. Her kadın kendine tahsis edilmiş odaya sahip çıkabilmektedir. Yöre ağzıyla ilk kadın eşten sonra gelen eşlere “nöker” (kuma) adı verilir. Erkeklerin normal karşıladıkları bu tür evliliği, Türkmen kadınları istemeseler de ellerinden bir şey gelmez ve kocasının birden fazla evlenmesini kabullenirler (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 8, 9).

Çok evlilik var da sebebi var onun. Meselen bir evlilikten çocuk olmaz. Olmınca tabi iki tarafın ağnaşması üzere ikinci alır veya damat tarafı zengin olur, malı mülkü çoğ olur zevk için de ikinci alanlar olur yanı. Ama en çoğu da çocuk olmayınca bu şey olur. Benim amcam iki tene evlendi. İki tene gardaşım var üçer tene üç bir anda yaşıyan iki tene arkadaşım var benim. Benim akrabalarım, amcamın iki oğlu oldu yedi sekiz tene gızı var. Oğlan az diye ikinci aldı. İkinciden de on bir tene oğlan geldi bir kız geldi. Dayım o da eylesine. İkinci gadınnan yedi sekiz tene uşak erkek, birinci gadınnan da yedi sekiz tene kız yanı. Yani en çoğu çocuk olmamaktan sonnan ikinci şeyde yanı halı vahtı zengin olur, paralı olur, gücü yerinde olunca ikinci alılar (K.K.1).

I.2.6. Berder (Değişik) Evlilik

“Özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu’da uygulanan bir evlenme biçimi de “Berder” evliliğidir. Başlık sorununu ve yükümlülüğünü ortadan kaldıran bu tür evlilik; hem kız, hem de oğlu bulunan iki ailenin, karşılık olarak hem kızlarını hem de oğullarını birlikte evlendirmeleri suretiyle gerçekleştirilmektedir. Başlık ödeme

konusunda güçlük çeken aile, evlilik çağındaki kızını ve oğlunu evlendirmek istediği zaman, aynı durumda bulunan aileleri arayarak bunlardan birini seçmektedir.”²⁶

“Berdel, başlık sorununu ortadan kaldıran, hem kızı hem oğlu bulunan iki ailenin karşılıklı olarak çocuklarını evlendirme suretiyle gerçekleştirilen bir evlenme biçimidir. Böylece bir aile, diğer bir aileye kızını verir ve oğluna da o ailenin kızını almış olur. Bu evlilik biçimine Hakkari’de “kapir.” denir”²⁷

“Bu tür evlilik; hem kızı hem de oğlu bulunan iki ailenin, karşılıklı olarak hem kızlarını hem de oğullarını evlendirmeleriyle gerçekleştirilir. Berdel tipi evliliklerde başlık parası anlaşmalı olarak az istenir ya da kız alıp kız verileceği için başlık istenmez. Bu da akraba evliliklerini daha cazip hale getirmiştir.”²⁸

Halep Türkmenler’inde “değişik” şekildeki evlenmelerin, eski zamanlarda sık olduğu görülürken günümüzde oldukça azalmıştır. Bu tür evliliklere yöre ağzıyla “değişik/denişik/deyişik” olarak söylenmektedir. Eski zamanlarda maddi durumu zayıf olanlar bu tür evliliğe önem verirken günümüzde azalmıştır. Yöre Türkmenleri değişik şeklindeki evlenmeleri gelenek olarak normal karşılamaktadırlar. Ancak yapılan derlemelerde, hiç kimsenin bu tür evliliği tercih ettiği görülmemiştir. Halep Türkmenler’inin değişik şeklindeki evlilikleri tercih etmemelerinin başlıca sebepleri, evlilikten sonra iki ailenin anlaşamayacağı, biri küserse öbürü de küseceği ve biri boşanma durumuna geldiğinde öbürünün de bu duruma gelmek zorunda olacağıdır. Başka bir deyişle iki aile iç içe yaşamak zorunda olduğundan, biri herhangi kötü bir olayla karşılaştığında diğeri de bu olaydan ister istemez etkilenir.

Yöre Türkmenlerinde bu tür evlilikler ağırlıklı olarak akrabalar arasında yapılmaktadır. Ancak bazı durumlarda, iki aile akraba olmayıp birbirini beğendiği takdirde de bu tür evlilik yapılabilir. Bugüne kadar yapılan değişik evliliklerin başlıca sebebi, kalın (başlık) parasından kurtulmaktır. Bu sebep günümüzde az olduğu görülse

²⁶ Sedat Veyis Örnek, **age**, s. 188.

²⁷ Erman Artun, **age**, s. 174.

²⁸ Sabiha Seval Kutlu, **age**, s. 48.

de eski zamanlarda fakir olan aileler kalın parasından kurtulmak için değişik şeklindeki evliliklere yöneldiği ifade edilmiştir (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 7).

İşte bibimnen babam bacısını dayma verdi. Ee gendi de dayımın şey kızını aldı. Değişik yapmaktan memnun deldi yok. Çok dövüş olurdu çok. Bu küser geder o gelir o geder o gelir. Dayım kötek yerdı. Ağnaşmazlardı işte. Babam anamı vurunçu küser geder, babam da geder bacısını getirirdi. Yanı bunarı gördük biz. Değişik işte para yoktur diye değişik yaptılar. Kısmet te olcu (K.K.2).

Değişik var. Mesele bir adamın evde büyük gızı var. Gendi de maddi durumu zayıf. Yani oğluna ğalın verecek, bazarlık edecek filan bu işlere birez maddi durumu zayıf oldu uçun kağar oğlanı da everim diye ğızı da bunun bahanesine sitir edim diye bu çeşitten değişik gezerler en çok. Başlıktan kurtulmak en çok (K.K.4).

1.2.7. Kız Kaçırma

“Türkiye’de görülen evlenme biçimlerinden biri de kız kaçırma yoluyla evlenmedir ki hala önemli bir yer tutan evlenme biçimidir. Anadolu’da erkeğin kız kaçırmasının yanı sıra seyrek olarak görülen bir başka kaçma yoluyla evlenme de “oturak alma” biçiminde evlenmedir. Bu evlenme biçiminde kız bohçasını alır, erkeğin evine gidip oturur. Bu evlenme biçimine Kütahya, Sivas, Kastamonu illerinde rastlanmaktadır. Kastamonu’da bir kızın bazen gözünün tuttuğu herhangi bir erkeğe kaçtığı sık sık tespit edilmiş bulunmaktadır. Yasa, kızın bu türden bir evliliğe başvurmasını iki nedenle açıklamaktadır: Birincisi kızın sevdiği kişiyle evlenmesine ya kendi ailesinin ya da karşı tarafın razı olmaması; ikincisiyse yoksulluktur. Neden ne olursa olsun, kız onurunu hiçe sayarak erkek evine geldiği için erkek tarafı çoğu zaman kızını gelin olarak kabul etmektedir.”²⁹

“Ailelerin evliliğe kesin karşı çıkması durumunda kız kaçırma olayı gündeme gelir. Bu durum sosyo-ekonomik ve diğer sebeplerle en çok kız tarafının engellemesiyle ortaya çıkar. Bu engeller arasında kız tarafının yüksek başlık parası istemesi önemli bir

²⁹ Erman Artun, **age**, s. 148-149.

yer tutuyor. Gaziantep'te bu tür evlenmelere kesinlikle karşı çıkılmaktadır ve genellikle yapılan bu tür evliliklerde kız bir daha baba evine dönmemektedir.”³⁰

Geçmişte yaygın olduğu görülürken günümüzde ise çok nadir görülen bir başka evlilik türü de kız kaçırma'dır. Halep Türkmenlerinde kız kaçırma, namus meselesidir. Sonu ölümle biter. Suriye kanunlarında bu tür cinayetleri namus meselesi sayarak, bu konuda işlenen cinayetlere hafif cezalar vererek cinayeti işleyeni bir veya iki yılda serbest bırakmak mümkün olduğundan dolayı kanunun bu esnekliğinden yararlanıp bu tür adam öldürme olayları daha fazla görülmektedir. Kız kaçırma'dan dolayı ortaya çıkan kan davaları görülmektedir. Ayrıca kaçan kız ve oğlanı öldürmeyen aileyi kınar ve toplum içinde küçümserler. Bu nedenle kaçan kız ve oğlanı öldürmeyen aileye çok nadir rastlandığı ifade edilmiştir.

Yöre Türkmenlerinde kız kaçırma olayı adetten olmadığı gibi bu konuya asla iyi gözle bakılmaz. Söz konusu Türkmenlerde iki tür kız kaçırma vardır; biri isteyerek kaçırma diğeri de zorla kaçırma'dır. İsteyerek kaçmanın başlıca sebepleri; kızın istemediği biriyle zorla evlendirilmesi, iki gencin birbirini sevip de iki taraftan birinin bu evliliğe razı olmamasıdır. Zorla kaçırmanın başlıca sebepleri olarak da, erkeğin maddi durumunun zayıf olması, kız tarafının oğlan tarafını beğenmemesi gibi durumları sıralamak mümkündür (K.K.1, 3, 4, 5, 10.).

Kız kaçırma şeklinde birisi bir kız ister. Kızın sahibi vermeyince, iksi birbirni severler kaçma şeyine yönliller. Tabi anlaşma üzrine. En çoğu iki tarafın istegiyle. Bir kısmı da damat kısmı zengin olur, birez güçlü olur zorla işi zora bağlar. Kız kaçırma adet değil de işte şeyler yanı bir tarafın vermeyince iş zorluğa yönelir. Karşılanması bir tarafın hoşuna gider, o bir tarafın da zoruna gider. Kızı öldürmeye kaharlar bilmem nederler yanı büyük şeyler olurdu. Ama arıya işte başka taraflar girer iki ailen arasını düzeltmek için şey etmek için yanı baya bir şey vardı destek sağlamak için. Düşmanlık kalmasın diye ulaşıllardı yanı iki tarafı illa bir yola getiriller. Davranışlar bir müddet bir zaman şeyle gergin halde yaşalar. Artı başkaları arıya girince yanı iki tarafı

³⁰ Sabiha Seval Kutlu, **age**, s. 45-46.

inandırmaya uğraşırlar şey ederler yanı. Dostluk devam eder. Senede taş çatlasa iki üç teneyi geçmez (K.K.1).

I.3.1. Evlilik Çağı – Evlenme İsteğini Belli Etme

“Cinsel değişme ve gelişmenin olduğu buluğ dönemi (kızlar için 11-13, erkekler için 13-15) kırsal kesimde kız ve erkek için evlenme yaşı olarak görülmektedir. Yasalarımıza göre evlenme yaşı 18 olmakla beraber 14 yaşını doldurmuş kızla 15 yaşını doldurmuş erkek olağanüstü bir durumun varlığı halinde yargıç kararı ile evlenebilir.”³¹

“Türk sosyo-kültürel yapısında geleneksel olarak kızın ve erkeğin evlenme çağına geldiklerine dair kabullerin başında “buluğa erme” yer alırdı. Günümüzde, gelenek çevresi son derece daralmış olan bu ölçütün yerine kanunen belirlenmiş 18 yaşını doldurmuş olmak yaygınlaşmaktadır.”³²

“Colan Türkmenlerinde erkeklerin evlenme yaşı ortalama olarak 25-30 arasında değişmektedir. Fakat maddi durumu iyi olmayan ve düğün ve evlilik masraflarını üstlenemeyen bazı erkeklerin evlenme yaşları 40’a kadar çıkmaktadır. Kızlar ise 18 yaşlarına gelir gelmez evlenirler. Ancak 18 yaşından küçük evlenen kızlar da görülmüştür.”³³

Halep Türkmenlerinde erkeklerin evlenme yaşları ortalama olarak 18-28 kızların evlenme yaşları ise 15-25 arasında değişmektedir. Ancak bir oğlu olan ve maddi durumları iyi olan aileler; oğulları buluğ çağına gelir gelmez evlendirmeye önem verirler. Kırsal alanda evlenmenin, şehre göre daha erken yaşlarda olduğu görülmektedir. Halep’in bazı bölgelerinde erkeğin askere gitmeden önce evlenmesi, bazılarında ise askerliğini bitirdikten sonra evlenmesine önem verilir. Ayrıca kızlarla erkeklerin evlenme yaşları birbirine yakın olduğu görülmektedir. Erkeklerin askerliklerini bitirdikten sonra evlenmelerine önem verildiği gibi aile bireylerinin sırayla evlenmelerine de dikkat edilir (K.K. 1, 2, 3, 4, 5, 11, 13, 9).

³¹ Erman Artun, **age**, s. 175.

³² Erman Artun, **age**, s. 175.

³³ Ali Şamil, **Colan Türkmenleri**, Bakı-2014. s. 98.

Ortalama olarak eskiden duruma göre, aile durumuna göre, meselen bir tenesi yaşlanmış, çocuğu küçük onu bahısın on üç – on dört yaşınnan everillerdi. O on üç - on dört yaşındalar tek tük var yanı mantıkada. Ama genelde on beş – on altı yaşındadı. Şimdi birez bu günnerde yirmi – yirmi beş arasında oldu. Evet benim babam on dört yaşında evlenmişti. Sebebi işte dedemin iki oğlu oldi için günnerini görcem diyerekten eski gafalar beledi. Erken yaştan benim abemnen babamı görmiyenner gardaş gibi görürlerdi. Aralarında yaş şeyi çok yahındı (K.K.1).

Gızların şindi düşük yaşta everiler şindi. Yanı on beşten gene başla yanı yirmiye ulaştısa yirmi geçtise ası şindi onu arçı goca gız hısab ediler kocamış. En çoğu şindi on yedi – on sekizde on altıyı tercih ediy (K.K.4).

“Evlenme yaşına gelen gençler evlenme isteklerini evin büyüklerine söyleyemezler. Çeşitli yollara başvurarak bu dileklerini belli ederler. Birkaçını şöylece sıralayabiliriz: Ayakkabıları ters çevirme, devamlı of çekme, süpürgenin üstüne oturma vb. Adana ve çevresinde evlenme çağına gelen gençler birtakım davranışlarla ailelerine bu isteklerini belli ederler. Kızlar asabileşir, sorulan sorulara bağırıp çağırır. Söz tutmaz olur. Bulaşıkları yıkarken kapları birbirne vurur, ev işleri yaparken ölsem de kurtulsam gibi sözler eder, yaşı geçmişse içi geçmiş karpuzu annesine gönderir. Erkekler de kızlar gibi huysuzlaşır, yalnızlıktan, soğuktan şikayet eder. Alıp başını gideceğini, evden ayrılmak istediğini söyler. Sofrada pilava kaşık batırır, ah çeker.”³⁴

“Çankırı’da evlenmek isteyen delikanlı eve geç gelir, sabah geç kalkar, yemek beğenmez, her şeye kusur bulur. Daha olmazsa annesinin ayakkabısını nal çivisiyle eşiğe çıkarır. Sinop’ta ise erkekler babalarının ayakkabılarını ters çevirerek iki ayakkabıyı birbirine sürterek; kızlar yemek yemeyerek, kimseyle konuşmayarak, somutarak evlenme isteklerini belli ederler.”³⁵

Evlenme yaşına gelen Türkmen genci, evlenme isteğini ayıp sayarak doğrudan anne veya babasına söyleyemez. Evde yenge, hala, teyze, ağabey, kız kardeş veya babasının yakın arkadaşına söyler. Bunlar aracılığı ile ilk önce annenin sonra babanın

³⁴ Erman Artun, **age**, s. 151.

³⁵ Erman Artun, **age**, s. 151.

haberi olur. Ayrıca erkek bu işin acele olması için evde normalde yapmadığı bir takım davranışlar sergiler. Örneğin yapılan yemekte kusur bulmak, kardeşi ile kavga etmek, her gün kılık kıyafet değişmek ve yıkanan çamaşırdaki/ütüde kusur bulmak gibi hareketler yaparak evlenme isteğini belli eder. Eğer derdi anlaşılmazsa evi terk edip sefere gideceğini veya arkadaşının yanında yatıp kalkacağını söyler. Yörenin kızları ise erkekler gibi evlenme isteğini ayıp sayarak hiç kimseye söylemezler. Ancak evlilik çağına gelen kız devamlı aynaya bakmasından, süslenerek elbiseler giymesinden, komşunun oğlu köşe başında dururken kendisi de pencerede beklemesi ve uzaklara dalmasından belli olur (K.K. 1, 2, 3, 4, 5, 11, 13).

Tabi erkekler birçoğu babasından direkmen istiyemez. Babasına kimin sözü geçer? Onan başlalar veya annesinden başlar. Annesi de işte aynı şeyi oluştururlar bele bir düşüngeyi. Babasına sözü geçen kim? Varsa onun yanna gider. Amcam babamdan gonus beni eversin öteberi. Yanı muhakkak olurdu. Yanı adamlığını isbat etmek için evlilik şeyine çağına ulaştı için bele bir şeyler olurdu. Her şey beğendirmez, her şeyi gabıl etmez, birez taciz gösterir. İşte en sonda işte babasına kimin sözü geçise? Onun yanna gider. Amca benim babamdan gonus beni evlenmeg istim, evlenmem gerekir bilmem ne? Öteberi. Babası da amcası da gırmaz babasının yanna gider yav oğlun bunu adam olmuş artı bunun günü görceğiz, bunun çocuklarını görceksin bilmem nedceksin buradan şey açılır. Bele başlangıçtan giderdi yanı (K.K.1).

Gızlar evlenme meselesini gız açıklayamaz. Hareketten tabi belli olur yanı. Belli o belli senin gardaşın, babasın övünde belli etmez. Emme anası filannar onar bililer yanı. O hareketi bililer yanı. Aspap geymesinden, ayniye bakmasından, düzük geni genni şey etmesinden belli eder yanı. He belli eder zatı her şeyin de bir vahtı var yanı (K.K.5).

I.3.2. Kız Bakma – Kız Görme

“Geleneksel kesimde, evlenme işine girişme “kız bakma”, “kız arama”, kız soruşturma” ile başlar. Oğullarını evlendirmek isteyen aileler, ilk önce akrabalarından, komşularından, yakın çevrelerinden başlayarak kız aramaya çıkarlar. Bu konuda kendilerine komşuları ve tanışları da yardımcı olur. Evlenecek delikanlıya kız aramak,

kız bakmak için baş vurulan bu adete “görücülük”, “görücüye çıkma” gibi adlar verilir.”³⁶

“Evlenecek kız ve erkekte yaş, fiziksel özellik, karakter, beceri, eğitim durumu gibi bazı özellikler aranır. Anadolu’da kız görme, kız beğenmede huy, tertip, düzen, çalışkanlık, beceriklilik ve temizlik önem verilen hususlardır. Bu özellikler geçmişten günümüze hep aranan özellikler olmuştur.”³⁷

“Kayseri’de gelin seçiminde hamamlar önemli bir yer tutar. Orada kızın vücudu, huyu, bohçasının içindekilerden marifetleri araştırılır. Damat adayının seçiminde ise damat olacak erkeğin çirkin, hasta ve işe yaramaz olmaması yeterli olup, diğer olumlu özellikleri de soruşturulur. Artvin’de ise evlenmeye hazır kızlar; ağzı var dili yok, çok hamarat, gölete uçan kuşun örneğini çıkarır, sözleriyle övülür. Düz tabanlı kızın uğursuzluk getireceğine inanılır. Çatık kaşlı kızların ise bahtlarının açık, ömürlerinin uzun olacağı düşünülür. Bartın’da kız seçimi yapılırken boy güzelliğine değil huy güzelliğine bakılır. Bunu ifade etmek için de “Güzelden kırk günde bıılır; ama huyu güzelden ömür boyu bıılmazmış” denilir.”³⁸

“Gaziantep’te evlenecek kızda aranan özellikler; kız ailesinin geçmişi, kızın dikiş nakış bilmesi, iyi yemek yapması yani kızın marifetli ve güzelliği aranır. Buna Gaziantep’te “udumlu ve beşirikli” denir. Kızın yaşının büyük olmaması da önemlidir. Burada eve gelen damat tarafı kıza alıcı gözle bakar. Evlenecek erkekte aranan özellikler ise; ilk önce erkeğin bir işi olması aranır. Maddi durumuna göre de evinin olup olmaması önemlidir. Kızda olduğu gibi erkeğin de ailesinin iyi olması aranır.”³⁹

“Colan Türkmenlerinde oğlan tarafı belirledikleri kızın evine bir bahaneyle gider. Kızın annesiyle sohbet ederek, gelip kızını isteyeceğini söyler. Kız tarafı oğlanın çalışıp çalışmadığını, ailesinin maddi durumunu, dindar olup olmadığını, öğrenmek için zaman ister. Colan Türkmenlerinde son sözü baba söyler ama kızın da isteyip istemediği

³⁶ Sedat Veyis Örnek, **age**, s. 190,

³⁷ Erman Artun, **age**, s. 151.

³⁸ Erman Artun, **age**, s. 177.

³⁹ Sabiha Seval Kutlu, **age**, s. 55.

sorulur. Oğlan tarafı kız tarafıyla haberleşerek, kız tarafından olumlu cevap alındığında, bir gün belirleyip istemeye gidilir.”⁴⁰

Halep Türkmenlerindeki evlenmeler, genellikle görücü usulü ile gerçekleşir. Oğlunu evlendirmek isteyen aile, ilk önce akrabalarından, komşularından ve yakın çevreden başlayarak kız aramaya çıkar. Yörede bu geleneğe "kız bakma" ya da "kız görme" denir. Görücüler üç veya beş kadından oluşur. Bunlar damat adayının annesi, halası, teyzesi, ninesi ve bu konuda deneyimli olan yakın bir kadın da olabilir. Kız aramada, damat adayı düğünde, tarlada, yolda veya subaşında bir kız görüp beğenirse annesine söyler. Ayrıca annesi de düğünde veya aile ziyaretlerinde bir kız görüp beğenirse kimin kızı olduğunu soruşturur. Daha sonra görücüler ile birlikte, kahve içme bahanesiyle kız evine haber vermeden kız görmeye giderler. İlk ziyaretteki amaç; kızı yakından görüp evdeki haline bakmaktır.

Bu süreçte görücüler kızın hizmetine, hürmetine, misafirperverliğine, evinin temizliğine ve kızın güzeliğine bakarlar. Ayrıca kızın ağzını koklamak için sırayla öperler. Bu bilgileri toplayan görücüler damat adayın evine gidip kendi aralarında konuşarak, kızı oğlana betimleyerek anlatırlar. Aile, özellikle damat adayına tarif edilen kıza tamam derse, damat adayının kızı görmesi için bir kez daha gidilir. Oğlan, kızı misafirlere kahve yapıp ikram ederken görür. Kız misafirler ile beş veya on dakika oturup odadan ayrılır. Ayrıca ikinci ziyarette kızın sözlü olup olmadığı, yolunda kimse olup olmadığı öğrenilir. Görücüler kızın annesine hayırlı bir iş için geleceklerini söyleyerek gün isterler. Böylece kız evi misafirlerin kim için ve ne için geleceklerini anlarlar ve oğlanı konu komşudan sormak için beş on günü geçmeyen bir zaman isterler. Yöre Türkmenlerinde eskiden kızın ve erkeğin görüşü alınmazken günümüzde alınmaktadır.

Kız evi oğlanı soruştururken namuslu, dürüst, çalışkan, terbiyeli ve dindar olup olmadığına dikkat eder. Kız evi oğlanı beğenirse bir gün belirleyip oğlan evine bir aracı tutarak buyursun gelsinler haberi gönderirler. Daha sonra kız isteme aşamasına geçilir (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 7, 11, 12, 16).

⁴⁰ Ali Şamil, **age**, s 98-99.

Şindi her kiş atrafındaki akrebesine sorallar. Yanı sizin gonşularızda, filannarda her kimse var mı? bele bele oğlumuzu everecik. Bu çeşit haber haberden birbirinden alıllar. Bir görmiye gedeller kimsiye söylemeden (K.K.5).

Genelde damatın anası veya bacıları, barabar geomşulardan bir gadın daha gider. Bele bir şekilde giderler (k.k.1).

Gızın en çok fazla dürüs oldina, sağlam oldina, evi çevirdigine. Yanı bir iş tutmasına da yanı evin ne gerekse onu çeviren bir gız ister evlenecek olan adam. Ee gızın anasını soralar önce nerden? Kimin gızı? Babası yanı sorulur. Gızın babası sorulur. Gızın dayları sorulur. Gızın bibileri sorulur. Mühüm olan bunlar yanı. Ee en önce de gızın yanı boyu posu düzgün olursa, çevriye yararsa, gettigi evde bir fayda görürse, gösterisse yanı bunu bence her kes bunu ister (K.K.3).

Erkte en çok zaten bir adam şimdi sen neysen? Çalışkansın, dürüssün, atrafta sözün geçer yanı ilk önce genci de o çeşid o vasıfları istersin yanı. Çalışkan olması gerek, dürüs olması gerek, ahıllı olması gerek. Emme çevreden filan arahı içiy, elkolcu, boş boğaz, üç kağıtçı, çalışmaz. Bunarı istersin yanı bu çışitler sorulur yanı (K.K.4).

Tabi canım tabi aranır ya. Yav o ilkin mesela aranırhı sizin yanı çevrenizde yoluna duran hele birez güzel olursa yanı çevrede emmisi oğlu filan yanı sizin yahınıniz yoluna duran yoksa bele bele biz istiyk. Bu şeyden ağnatır yanı. Zaten güzel de olursa dirler “Sütlü goyun sürüsünnen ayrılmaz” güzel olursa zatı garibe kimse vermez (K.K.4).

Erkek anasınnan babasınnan gider. Anasınnan gider, babasınnan gider. Gız orda gelir gayfe getirir. Gayfe getirir zaten biliy gendi gız görmiye gedi. Yanı gayfeyi verir iki üç dakika oturur beş dakika oturmaz ya üç dakika oturur gider yanı. Bu evel beleydi yanı olabilir heç te oturmazdı yanı bunu indirir giderdi. He şindik yok oturiylar şindik birez değışiklik oldu de oturılar (K.K.5).

Şindi gendi erkegin göynü alınır. Baz baskı yapannar olur. Baskı yapmak ta yangış yanı. Baskı yapmak ta yanniş baz olur. Gızın göynü alınır, sorulur. Sormadan o

eski vahit kimi sormadan ben filana verdim. Evel yapallardı baskıyı gıza. İstediy tarafa yönetillerdi evel genini. Bitti ben verdim gararım garar derdi. Bilmeyerekten yanı bitti yanı gararım garar. Yanı orda genni gennini şey kimi ederdi şeyle erkeklik kimimiş yanı yangış bir şey yanı. Şimdi bu ömür yaşıyacak barabar, hayat yaşıyacak beğenmediği bir insana vermek yangış. Olabilir düzükür evlendikten sona, değişilir olabilir emme her şey gönülden güzel olur. He gönülden güzel olur (K.K.5).

I.3.3. Kız İsteme – Söz Kesme

“Tire’de kız istemeye ilk gidiş Cuma, ikinci gidiş pazartesi günü olur. İkrâm edilen kahve şekerliyse cevabın olumlu olduğu düşünülür. Kırşehir’de kız evine dünür gidildiğinde öteberi almak uğurdur. Eğer kızı vermezlerse kızın evde kalması için evin bir yerine çivi çakarlar. Kızılcahamam/İğdir’de dünürçüler, işimiz rast gitsin niyetiyle kız evine giderken çörek otu serperler. Artvin, Akseki, İbradı’da görücüye kahve veya içecek bir şeyler ikram edilmesi ikrardan sayılır. Şarkışla’da dünürlüğe perşembe akşamı kadın ve erkek olarak iki grup gidilir. Trakya’da pazartesi ve Cuma günlerinde dünürçülüğe gidilir. Mersin/Hebilla’da dünürbaşı kızı isterken, versinler diye süpürgeyi altına alır. Kız evinin cevabı olumsuz olacaksa tez gitsinler diye dünürçülerin ayakkabıları içeriye doğru dizilir ve kötülük gelmesin diye içlerine tuz serpilir. Yörüklerde ise kız verilmeden önce, oğlan tarafı soğukluk olmasın diye kız evinde su içmez.”⁴¹

Halep Türkmenleri, kız evinden olumlu cevap geldikten sonra, erkek tarafının aile büyükleri ve yakınları, yanlarına tüm misafirlere yetecek kadar tatlı-meyve alarak konvoy halinde, kızı resmi bir şekilde istemeye giderler. Ayrıca kız tarafından da yaşlı ve muteber kişiler kızın babası tarafından çağrılır. Halep Türkmenlerinde bu geleneğe yöre ağzıyla “dügürçü düşmek, akrabalık ummak” denir. Önceki ziyaretlerde kadınlar ön plandayken, bu ziyarette erkekler ön plandadırlar. Kızın babası gelen misafirlere “hoş geldiniz” diyerek oturacakları yeri gösterir, kadınlar da başka bir odada toplanarak sohbet ederler. Gelin adayı en güzel elbisesini giyip sürmelenerek gelen misafirlere ikramda bulunur. Kız evine gelen misafirler doğrudan kızı istemezler. İlk önce oturup

⁴¹ Erman Artun, **age**, s. 178.

çay-kahve içerek sohbet ederler. Daha sonra uygun bir fırsatta oğlanın babası kızın babasına “Biz yanına Allah’ın emri, peygamberin kavliyle falan kızını falan oğlumıza istemeye geldik” diyerek kızı babasından istemiş olur. Kızın babası da “Sizden iyisini bulamayız, hayırlı olsun” diyerek kızı verdiğini söyler. Baba kızı verdikten sonra yaşlılardan biri yüksek sesle “Okuyun Fatiha’sını” diyerek herkese Fatiha okutur (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 15).

İstemiye şu köün meselen diyek köüde olsun şehirde olsun diyek Halep Türkmenneri tabi yaşlı adamlardan götürüller aklı başında. Her kişinin gendinin beğendiği, her kişinin gendi beğendigi dostları var. Kağar bunnardan toplar bir on, beş, yirmi, otuz, on tana, beş tene yav şeyne göre barabar gideller. Gonşular gider, akrebesi gider. He götürüller kız istemiye, galın kemskiye. Gız istemiye yanı he “Düğürçü düştük” yanı. Düğürçü düşik o denir de derlerki meselen Valla sizden yanı “Akrebeklik umik”. He evelden de şeyle bir dostliymız var da şimdi bu akrebeklikten yenileceyik. Bu işi işte siz iki taraf birbirizi beğenerekten he bu çeşit (K.K.5).

“Söz kesimi dünürçülük, yani kız isteme aşamasından sonra gelmektedir. Dünürçülük yoluyla anlaşılan ailelerin, bu anlaşmalarını daha geniş bir çağrılı huzurunda sözle iyice pekiştirmelerine “söz kesimi” ya da “söz kesme” denmektedir. Söz kesiminde başlık ve hediyeler de konuşulur, söze bağlanır.”⁴² “Söz kesmede başlık, takı, eşya, çeyiz, nişan günü üzerine konuşulup karar verilir.”⁴³

“Şebinkarahisar’da söz kesiminden sonra kıza takılan takılara “dil bağı” adı verilir. Eskişehir/Erenköy’de söz kesilince oğlan evi helva, pilav, hoşaf yapar, köye dağıtır. Kız evine de yollar, onlar da kendi çevrelerine dağıtırlar. Tire’de söz kesildikten sonra, oğlan evi bir kilo tuz alır. Bu tuz evde bitinceye kadar, işler düzenli giderse kızın uğurlu olacağına inanılır. Van’da ise başlık konusunda anlaşmaya varmaya “kesbiç” denir. Kesbiçten sonra oğlan evi kız evine 50-60 kilo şeker gönderir. Kız evi de karşılığında “kellebaşı” denilen mendil, çorap, gömlekten oluşan hediye gönderir.”⁴⁴

⁴² Sedat Veyis Örnek, **age**, s. 191.

⁴³ Erman Artun, **age**, s. 179.

⁴⁴ Erman Artun, **age**, s. 179.

Halep Türkmenlerinde kız verilip Fatiha'sı okunduktan sonra erkek tarafından yaşlı ve ileri gelen biri “Yükümüz nedir?” diye herkesin önünde kızın babasına sorar. Burada yük kelimesindeki maksat kız babasına kızın çeyizine harcanmak üzere oğlanın vereceği kalın/başlık parasıdır. Aslında erkek tarafı başlık parasını daha önceden yuvarlak olarak öğrenmiştir. Buna rağmen cemaat önünde bu soru kızın babasına tekrar sorulur. Kızın babası önceden söylediği rakamdan fazla söyler. Yaşlı ve muteber insanlar hatırlarını ileri sürerek indirim yaptırmaya çalışır. Kız babası gelen misafirleri onura etmek için “kız sizin tutun elinden götürün” der. Ancak başlık parası kesilir. Sonunda belli bir meblağa anlaşılır ve cemaatin huzurunda çeyizde alınacak altın ve ev eşyası konuşulur. Kız isteme – söz kesme merasimi olumlu bittiği neticesinde hoca çağırılır. Hoca, damat ile kızın babası veya ağabeyi kızın vekili olarak dini nikah kıyar ve Fatiha okutur. Daha sonra, bazen düğün gününden birkaç gün önce bazen de düğünden sonra iki şahit huzurunda mehr'i mukaddem-mehr'i muahhar (mehr'i mukaddem bazarlıkta çeyiz alınması için damat tarafından ödenen başlık parasıdır. mehr'i muahhar ise iki eş arasında, boşanma durumunda damadın geline boşanma karşılığı ödeyeceği meblağdır) belirlenerek mahkemede resmi nikah kıyılır. Böylece oğlan ile kız nişanlı sayılır. Sonra damadın ağabeyi veya amcası oğlu ile kadınların bulunduğu odaya gider ve beraberinde getirdiği yüzüğü kıza hayırlı olsun diyerek söz yüzüğü takar ve kadınlar zılgıt çalar. Ayrıca damadın getirdiği tatlı-meyve tüm misafirlere ikram edilir. Böylece kız isteme-söz kesme merasimi bitmiş olur ve misafirler kapıya kadar uğurlanır (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 15).

Söz kesmede galın meselesi konuşulur, nişan meselesi konuşulur, düğün meselesi konuşulur he bunnarın hepsi konuşulur yanı (k.k.5)

Yav işte ilk önce bunu mesela cemaatte zikreder. Bi tenesi ileri gelen büyük mesela var beraber icab etki bir de hoca eletebililler mesela. O kağar ilk başlangıcı mesela “Allah'ın emrinnen pehemberin kavlünnen” biz bu adamlar sennen yahın akrebe olmiya gelmişler bize yükümüzü bildir diye mesela. O dirki mesela iki yüz bin lira galını. Yav işte cemaatin hatırı yok mu? İşte cemaatin hatırna mesela yüz elliye yüz yetmiş beşe şu gadek bağliyak. Yav seni hıcil mi ediycem? Diye senin gırmam diye ohuyun Fethesini dir. Fethesini ohullar onnan kerliy tatlı filan sebze şey meyve filan

gelir yanı yirler. Hoca da kağar şey imam nikahı diyek cemaatin içinde bu millet duysun diye bu şeran de kanunen de iyi yanı. Şimdi var eskiden yoktu emme şimdi var şimdi var. Söz kesmede aynı nikah te kıylırdı mesela. Şey galını cemaate duyurular şu gadek iki yüz bin lira da mesela önce yanı önce iki yüz bin sona da iki yüz bin. Bunu ne uçun ederler? He bu önce de ve sona da mesela bu adam gızı boşarsa mesela iki yüz bin bu ön galını buna harcanmış, iki yüz bin sona da verecek heger boşanma şeyine gelirse. Onun uçun bunu zekreder. Bu imam nikahını gıyarlar onnan kerliy mesela oğlanın annesinnen filan gelip geçinçi uğrup mesela uğradı bir bardak çay içti bir fincan gahve içti gunah olmamak uçun yanı onun uçun bu nikahı gıyallar yanı (K.K.4).

Halep Türkmenlerinde, özellikle şehirde kadınlar arasında yapılan “Avrat/Ayel” nişanı geleneği vardır. Bu gelenek söz kesildikten en fazla bir ay içerisinde müzik eşliğinde düğün salonu veya geniş bir alanda yapılır. Halep Türkmenlerinde başlık/kalın parasının kullanımı tamamen babaya aittir. Baba başlık parasının tamamını veya bir kısmını kendine ayırabilir. Bu da “baba hakkı, süt hakkı” diyerek kimse ayıplamaz (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 15).

I.3.4. Nişan

“Nişan, söz kesiminden sonraki aşamadır. Nişana genellikle kız tarafının düğün töreni diye bakılsa da nişan masraflarını kız veya erkek tarafının karşılaması yöreden yöreye değişmektedir. Günümüzde nişan evde aile arasında ya da salon tutarak geniş bir tanıdık gurubuyla yapılmaktadır. Salon nişanlarında saz ekibi olmaktadır. Köy meydanlarında, harmanlarda yapılan nişan eğlencelerinde ise kız tarafı tüm davetlilere yemek vermektedir.”⁴⁵

“Nişan törenleri mevlitli ya da çalgılı olabilmektedir. Yörüklerde nişan, “toy” denilen büyük bir yemek ve eğlenceyle yapılır. Trakya’da nişandan bir gün önce kız evi, oğlan evine bir tepsi baklava gönderir. Oğlan evi bunları, köyde evlere “nişan alameti” olarak dağıtır. Kız evi de, oğlan evinden gelen kuruyemişleri okuyucu tarafından köye dağıttırır. Kırşehir’de nişan törenine kadar erkek tarafı, kız evine her gidişte çorap,

⁴⁵ Erman Artun, **Age**, s. 180.

elbiselik gibi hediyeler götürür. Türkmen köylerinde zengin aileler, bir hafta süren davullu zurnalı nişan yaparlar. Yakın komşulara ve köylere mum ile davet gönderilir.”⁴⁶

“Colan Türkmenlerinde nişan gününden 5-7 gün önce davetçiler göndererek nişan gününü bildirirler. Nişan yerini bildirmek için damat evinin üstüne Allah-Muhammad yazılı beyaz bir bayrak, kız evinin üstüne ise kırmızı bayrak asılır. Nişanlılık döneminde bayram geçerse oğlan evi kız evine hediyeler gönderir.”⁴⁷

Halep Türkmenlerinde nişan, bayanların düzenlediği bir şenlik törenidir. Kız isteme-söz kesme geleneğinden sonraki aşamadır. Halep Türkmenlerinde nişana “Avrat/Ayel” nişanı denir. Bu nişana sadece kadınlar katılır. Oğlanın annesi ile kızın annesi nişanı ilan etmek için yakın akraba ve komşuları belirli bir günde sözlü olarak davet ederler ve yaşlı olan yakın akrabalara kumaş, elbise hediyeler verirler. Nişan, kız evinde ya da düğün salonu veya geniş bir alanda yapılır ve tüm masrafları oğlan tarafı karşılar. Nişan, genellikle öğlen saat birde başlar akşam saat beş veya altıda biter.

Nişan günü damadın kız kardeşleri ve yakın akrabaları gelini ve kız kardeşlerini evinden alıp kuaföre giderler. Kuaföre giden bayanlar saçlarını yapıp gelin adayına gelinlik giydirebilirler. Daha sonra bu bayanlar belirlenen nişan yerine giderler. Nişan yerine tüm davetliler toplanır ve hediyeler takılır. Hediyeler genellikle altın, para ve eşyadan oluşur. Davetliler tarafından takılan hediyeler bir katip tarafından kimin ne taktığı kaydedilir. Müzik eşliğinde halaylar kurulur, zılgıtlar çalınır. Bu esnada davetlilere şeker, leblebi veya hindistan cevizi tatlısı ikram edilir. Nişan töreni bitmeden bir süre önce damat ile kardeşi veya amcası oğlu nişan yerine girer. Söz kesmede belirlenen başlık parasından geline alınan altınları takar, gelinle dans yapar ve fotoğraf çekilir. Daha sonra damat gelini alıp konvoy şeklinde babasının evine bırakır ve böylece nişan bitmiş olur. Yöre Türkmenlerinde nişanlılık döneminde damat, arada sırada kıza bir hediye alarak kız ailesinin huzurunda görüşebilir (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 12).

⁴⁶ Erman Artun, **Age**, s. 180.

⁴⁷ Ali Şamil, **age**, s. 100.

Küçük nişanda eyle geder yanı bizler toplarık. Ev ev gederik buyurun nişana. Kert te var halında olan kerten ediy, halında olmıyan eyle sen gedip teklif yapıysın (k.k.2)

Kadınlar arasında yapılan nişan gene bu o nişanı mesela ayel nişanı onda bes gadın gider tekten gadınnar erkek asla onda yok. Mesela gumaş kimi, bir parça elbise kimi, bir dahım fincan kimi, bardak kimi yanı bu gadınnar biz yanı “Aysel nişanı” dirik. O bir kapalı bir yerde mesela şora bir tepsi gollar, şeyle bir tepsi sini dirik sini doğrusu tepsi del de sini yanı. Ona getirir her neyse para ossun, şey ossun ora gennin içine gollar. Para olursa para meselen altın olursa ona gadınnar bir yazallar yanı her kiş ne borç olarak tabi borç olarak canım. Onun kimnen şo para attı tekrar para atana mesela gidip te bir deste filcan eletip bir gumaş eletek halı yok ya. O ne atmışsa? O da onu atar yanı onu borç verir genni genne. Çalgı çalınır ya canım. Eskiden zatan davul zurnadı hepsi barabardı o sorun yok yanı. Ama şimdi ayellere ayrı mesela düğün salonunda salonun cedden üstünde şeyle bir ufak dukkan olur. Çalgıcılar orda oturur asla mesela bayannarı görmezler şimdi. Onar çalgının sesini içerde bayannar oynallar çalgının sesine buradan söyleller amma asla bu bayannardan bu çalgıcılar asla görüşme şansı yok yanı bizde şimdi ayıp oldu yanı. Geline tahılır. Ne tahılcak? Yanı mesela boyun gerdannık kimi, bilenzik kimi, yüssük kimi fazladan o şeyin cömertliğine bağlı. Yok onun asla başlıktan bir şey alakası yok ilgisi yok. Bu oğlan tarafın şeyi onla hiç sayılmaz bu. O fazladan o gennin cömertliğine bağlı yanı (K.K.4).

İşte ara sıra ya oğlan bacısınnan gider veya anasınnan gider yanı tek başına getmezdi ayıp çünkü. Anasınnan gider, bacısınnan gider bir kimsesinnen gider. Oturur beş Dakka, gız gelir genni ikramını verir bir şeyni yapar orda görüşebilillerdi yanı. Kısıtlı bir şekilde görüşüllerdi. Tabi hediye götürürdü. Hediye işte saa Didim kimi, ya altın (K.K.1).

“Dinsel bayramlardan biri nişanlılık dönemine raslarsa, oğlan evi, örneğin Kurban Bayramı’nda kıza kurbanlık koç gönderir. Ramazan Bayramı’nda ise, kız ve

oğlan evi karşılıklı olarak birbirlerini iftara çağırırlar ya da yiyecek-içeceklerle donatılmış “iftar sinisi” yollarlar.”⁴⁸

Halep Türkmenlerinde nişanlılık dönemine çok önem verilir. Nişanlılık dönemi her iki taraf için birbirlerini daha iyi tanıma daha iyi sorma fırsatıdır. Nişanlı kız evine her zaman giremez. Ancak aile ziyaretlerinde, bayramlarda herkesin huzurunda girebilir. Nişanlı oğlan kız evi ziyaretine giderken beraberinde çiçek götürür, araya bayram girerse kıza bayram hediyesi olarak elbise alır ve iki taraf birbirlerini ziyaret eder (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 12).

Sahıncası yok bayramda gedebilir canım. Gedebilir, hediye getiri, hediye getirir. Yav mesela fazladan bir küpe almış kimi, mesela bir parça altın almış kimi, mesela oğlanın meslegi ney? Mesela bir ayakkabı icab etki çift güzel ayakkabı yapar onun üstüne mesela bir fıstan ekler, bir işarp ekler mesela, ne alırsa o genin bileceği bir iş. Hedyesiz asla getmez yanı güve, getmemesi de gerek yanı zaten (K.K.4).

Bayramda gelip göriy, hediye getiriy, hediyesi de var. Hediye kimi işte ya elbise getiriy gondurasınnan ya bir yüssük barabar getiriy. Gene ya yecek-mecek, datlı-matlı getiriyler geder görüller bayram ederler (K.K.2).

1.3.5. Düğün Tarihinin Belirlenmesi

“Düğünün ne zaman olacağı iki tarafın ailelerinin anlaşması ile kararlaştırılır. Bu süre çok kısa olabileceği gibi yıllarca da uzayabilir. Düğün, oğlanın askerliği, oğlan tarafının ağırlığı sağlıyamaması veya çeyizi tamamlayamaması gibi nedenlerle gecikebilir. Anadolu’da düğünler genellikle sonbaharda olur. Sonbahar, harman işlerin sona ermesi, kış hazırlıklarının tamamlanması ve yayladan dönülmüş olması, düğün masraflarını karşılayabilme bakımından en elverişli zamandır.”⁴⁹

Halep Türkmenlerinde düğünler oldukça önemlidir. Düğünlere katılan gruplar ve topluma etkisi yönünden dini bayramlardan da farklıdır. Bayramlarda sadece aynı köyün insanları birbirleriyle bayramlaşır, ama düğünlerde birçok köyün insanları bir

⁴⁸ Sedat Veyis Örnek, *age*, s. 194.

⁴⁹ Erman Artun, *age*, s. 156.

araya gelmektedirler. Yöre Türkmenlerinde düğün tarihine de önem verilir. Düğüne birçok köy davet edildiği için herkese uyan tarih belirlenmeye çalışılır. Düğüne davet edilenlerin düğüne katılmamaları saygısızlık sayılır. Düğün tarihi belirlendiği zaman damat tarafı herkesi davet eder. Her iki tarafın ailesi ev alışverişine çıkarlar (K.K.1, 3, 9, 15).

I.3.6. Yas Alma – Yol Alma

Halep Türkmenlerinde yas alma geleneği düğün tarihi belirlenip davetiyeler dağıtıldıktan sonra köyde bir cenaze olursa, düğün sahiplerinin cenaze çıkan evden düğün için izin isterler. Yörede buna “yas alma” geleneği denir. Türkmenlerde cenaze olursa, kırk gün yas tutulur. Bu süre içinde planlanan düğünler varsa ertelenir. Günümüzde genellikle düğünler ertelenmeyip davul çaldırmadan evlilik gerçekleşir. Böylesi durumlarda düğünün şenliksiz geçip evliliğin gerçekleşmesi, ölüye saygı duymak ve komşu hakkı diyerek bir toplum dayanışması sağlanır.

“Türkiye’de yol/izin alma Halep’teki uygulamanın tersine kızın aileleri tarafından yapılmaktadır. Yaygın görülen bu uygulamada aile, kızlarını vermeden önce, yakın akrabalarından izin alır.”⁵⁰

Türkmenlerde yol alma geleneği yakın akrabalar arasında yapılır. Evlilik çağına gelen kız yabancılar tarafından istendiği takdirde, kızı isteyenler söz kesilip başlığa anlaşıldıktan sonra düğüne yakın bir zamanda kızı, yetkin oğulları olan amcası/dayısından yeniden ister gibi izin alırlar. Yöre Türkmenlerinde yol alma geleneği akrabalık bağını güçlendirmek için bir fırsat olduğu görülmektedir (K.K.1, 3, 5, 8, 13). Mehmet Erol, Halep Türkmenlerindeki yol alma geleneğini şöyle sıralamıştır:

- “Kızın verilmesi ve düğün arasında geçen sürede damadın babası veya abisi kızın amcasına/dayısına gelerek, “Yol almaya geldik, iznin var mı?” diye sorar. Bunlar genelde “Hayırlı olsun. Güle güle çıkartın.” derler. Bu durumda damat tarafı odadan ayrılırken yastık veya halı altına bir miktar para bırakır. Bazılarının ise miktar belirterek para istediği de görülür.

⁵⁰ Mehmet Erol, **age**, s. 97.

- Yol almaya giderken karşıdakinin yaşına göre çay, kahve kumaş gibi hediyeler de götürüldüğü olur. Dayı yolu almanın önemsendiğı gruplarda tabanca hediye edilmesi yaygındır.
- Gelin çıkarılırken akrabalar gelinin önüne dururlar. Bunları hediyeler vererek ikna etmeye de yol alma denir.”⁵¹

Türkmen halkına has olan bu gelenek diğerk toplumlarda olmayıp, kızın sadece anne babasından değil aynı zamanda baba yarısı olan amcası ve dayısından da izin alınması gerektiğini ve aile içi dayanışmayı ve buna bağlılığı göstermektedir. Günümüzde de bu gelenek devam etmektedir.

⁵¹ Mehmet Erol, **Age**, s. 97.

İKİNCİ BÖLÜM: EVKİLİK SIRASI UYGULAMALARI

Düğün, evlenme sürecinin en önemli aşamasıdır. Kız ile erkeğe bir toplumsal statü kazandırması ve aileler arası dayanışma sağlaması açısından önemlidir. Ayrıca evlilik törenleri, adet, gelenek ve göreneklerin zengin bir şekilde yansıtıldığı önemli törenlerdir. Düğün, toplumsal bir olaydır ve düğüne katılmak bütün törensel toplantılardan daha fazla olduğu görülmektedir. Düğün törenlerine fazla katılım, bu törenleri güçlü ve canlı kılar. Halep ve çevresi Türkmenlerinin düğünleri üç günden bir haftaya kadar sürerken, günümüzde şehirde yapılan salon düğünleri bir günle sınırlanmıştır. Köyde yapılan düğünler, neredeyse bütün köylerde benzer ortaklıklar gösterir. Yöre Türkmenlerinde düğünler, bayrak dikme merasiminden başlar ve damat gerdeğe girene kadar devam eder.

II.1. Çeyiz – Bazarlık

“Arapça “cihaz”dan gelen çeyiz; gelin için hazırlanan sandık eşyası, kızın baba evinden götürdüğü mal ve mülktür. Geleneksel kültürümüzde kız çocukları ergenlik çağına gelmeden çeyiz hazırlıklarına başlanır. Çeyiz olarak ilk önce yatak çarşafı, yastık kılıfı, yorgan yüzü, mendil, örtü vb. eşyalar hazırlanır. Hazırlanan bez eşyaların tümü işlemelidir. Çevreler, yağlıklar, kenarları oyalanmış yazmalar, el örgüsü çoraplar çeyizin tamamlayıcı öğeleridir.”⁵²

“Anadolu’da çeyiz götürme ve çeyiz gösterme ile ilgili farklı uygulamalar yapılmaktadır. Divriği’de düğünden bir hafta önce kız evinden oğlan evine, kızın bir takım elbisesi getirilir ve görülecek bir yere asılır. Bu elbiseye “boy” denir. Böylece kızın bir hafta sonra oğlan evine geleceği ilan edilir. Akseki/İbradı’da düğünün ilk günü kız tarafı bütün eş dost ve akrabaları davet eder, onlara yemek verir ve kızın çeyizi asılarak sergilenir. Eskişehir ve Trakya’da Perşembe günü çeyiz serimiyle düğüne başlar. Kızılcahamam/İğdir’de Perşembe günü oğlan evinden kız evine yük getirilir. Yemek yenir, sonra da çeyiz oğlan evine götürülür. Bolu’da Pazar günü kız evi

⁵² Erman Artun, *age*, s. 182.

komşuları çağırır, kızın çeyizini alır, birlikte oğlan evine giderler. Çeyizi orada asarlar.”⁵³

“Gelibolu yarımadasındaki köylerde, çeyiz, kız evinin hazırladığı el işi malzemelerden oluşan sandık eşyası ile gelin ve damadın ailesinin yeni kurulacak yuva için hazırladıkları her tür eşyadır.”⁵⁴

Halep Türkmenleri düğünden beş-on gün önce kız ve damat evi bazarlığa çıkarlar. Bazarlıkta yeni evlenecek çifte ev eşyası alınır. Türkmenlerde damat tarafının kıza ödediği başlık parasıyla alınan ev eşyasına bazarlık/çeyiz denir. Bazarlıkta yeni eve alınan eşyalar başlık parasıyla karşılanır. Söz kesmede mutabık kalındığı üzere kıza, takılardan tüm ev eşyası ve ayrıca ufak tefek eşyalara kadar bütün çeyiz başlık parasıyla alınır. Günümüzde ev eşyası genellikle yatak odası, mutfak ve oturma odası eşyalarından oluşur. Bu eşyalara ayrıca gelin elbisesi ve takılar dahildir. Yani yeni ev tamamen bazarlıkta alınan eşyalardan dizilir. Kız yeni evine annesinin verdiği bir veya iki kat örtüyü ve ayrıca nişanda toplanan hediyeleri getirir.

Söz kesmede belirlenen meblağın dışına çıkılmaması için defter tutulup alınan eşyalar kaydedilir. Eskiden ergenlik çağına gelen kızlar çeyizlerini dizmeye başarlardı. Çeyiz olarak ilk önce masa örtüsü, yastık yüzü, yorgan yüzü ve el örgüsü gibi işlemler hazırlarlardı. Günümüzde bu işlemlerin azaldığı görülmektedir. Halep Türkmenlerinde, düğünden birkaç gün önce çeyiz adı verilen eşyaların alınması adettir. Çeyiz düğün evine davul zurna eşliğinde götürülür. Damadın yakınları ve kız tarafından birkaç kişiyle ev düzenlenir. Düğün gününden en fazla üç gün öncesinden bu işler tamamlanmış olur. Yeni ev dizildikten sonra konu komşu akrabalar gelin evini görmeye gelirler. Buna “bazarlık görme” denir. Eskiden bazarlıkta alınan eşyalar ilk önce kız evine indirilir daha sonra konvoy, davul zurna eşliğinde yeni eve götürülürdü (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 7, 12, 13).

⁵³ Erman Artun, **age**, s. 158.

⁵⁴ Aktan Müge Ercan, **Gelibolu Yarım Adası’nın Geçiş Dönemi Adetleri (Doğum-Evlenme-Ölüm)**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı Doktora Tezi, s. 129.

II.2. Davet

“Düğne elden geldiğince çok kimse çağrılmak istenir. Yüz yüze bakan toplumlarda kimsenin unutulmamasına ve küstürülmemesine özen gösterilir. Düğün, çağrılıların dışında, başkalarına da açıktır. Onlar da çağrılılar gibi ağırlandırlar.”⁵⁵

“Düğün toplumsal bir olaydır. Düğüne katılma daha önce yapılan söz ve nişan törenlerinden daha fazla olur. Düğün töreniyle, gençlerin kuracağı yuva ve ailelerin akrabalık bağları davetlilerin de katılması istenir. Düğüne çağrı birçok yerde okuntu ile yapılır. Köylerde köylüler düğün evine destek olur.”⁵⁶

“Gaziantep’in İslahiye ilçesinin Kırıkçalı Köyü’nde düğüne davet, özel olarak pişirilen düğün ekmeğinin dilimlerinin her birinin bir eve gönderilmesiyle yapılmaktadır. Yine erkek tarafı mumla, kibritle eşi dostu düğüne davet edebilmektedir. Günümüzde daha çok, çağrı davetiyeyle yapılmaktadır.”⁵⁷

“Gaziantep’te nişan ve nikah bittikten sonra iki aile arasında düğün gününe karar verilir. Gaziantep’te düğüne çağrıma şekilleri farklıdır. Kına günü belirlendikten sonra okuyucu kadınlar tutulur ve düğüne çağrılacak kişilerin listesi verilir ve akrabalara haber gönderilir. Kapıya gelen okuyucu kadınlara düğüne çağırdı diye para ya da bulgur-simit verir. Diğer davet şekli de günümüzdeki gibi matbaalarda basılan düğün davetyeleriyle olmaktadır.”⁵⁸

Evliliğin gelenek olarak en önemli bildirisi düğündür. Halep Türkmenlerinde düğünler toplumsal bir olaydır. Düğüne katılma oranı söz kesme ve nişan törenlerine katılma oranından daha fazladır. Yöre Türkmenlerinde düğüne akrabaları eşi-dostu herkesi davet etmeye önem gösterilir. Düğüne davet edilenler cenaze gibi bir durum olmadığı sürece gelmek zorundadırlar. Davet edilenlerin düğüne iştirak etmemeleri düğün sahibine saygısızlık anlamına gelir. Düğüne davet etmek söz kesme ve nişana

⁵⁵ Sedat Veyis Örnek, **age**, s. 196.

⁵⁶ Erman Artun, **age**, s. 156.

⁵⁷ Erman Artun, **age**, s. 157.

⁵⁸ Sabiha Seval Kutlu, **age**, s. 63-64.

davet etmekten farklıdır. Söz kesme ve nişanda davetler sözlü olarak yapılır, düğünlerde ise davetler “davet kartı” ile yapılır.

Türkmenlerde düğün davetiyeleri düğünden en az on gün öncesinden basılır ve damadın evinde üç beş yaşlı toplanarak kimlerin davet edileceği davetiyelerin üzerine isimleri yazılır. Düğüne bir hafta kala damadın kardeşleri ve amcası oğulları davetiyeleri kendi aralarında paylaşarak kimin hangi köye gideceğine anlaşırlar. Köy düğünlerinde, köy halkına davetiye vermekle birlikte, düğün günü sabahı, davulcular damadın ailesinden birkaç kişiyle davul eşliğinde kapı kapı gezerek köy halkını düğüne davet ederler. Eskiden davetiyelerle birlikte yakın akrabaların yaşlı kadınlarına hediye olarak bir top kumaş, elbise veya eşarp da verildiği görülmüştür. Bu hediyelere yöre Türkmenleri “Halat” derler. Böylece davetiyeler tüm akrabalara, eşe dosta dağıtılır. Halep Türkmenlerin davetiyeleri Arapça yazılı olur. Bu davetiyelerin üst kısmına, Kuran-ı Kerim'den “Ve onun ayetlerinden olarak sizin için nefislerinizden zevceler yaratmıştır ki onunla sükun bulasınız ve O sizin aranızda sevgi ve merhamet kılmıştır.”⁵⁹ anlamına gelen ayet yazılır. Alt kısmına Arapça bir şiir yazılır. Bunun altına da damat ve kızın babasının adları, damadın adı ve kızın lakabı yazılır. Bunun altında da “Sizleri aramızda görmekten şeref duyarız” anlamına gelen bir tabir yer alır. Bunların altına da not olarak düğün takılı mı değil mi olacağı yazılır. Düğünün yeri, tarihi ve saati de bulunur. Ayrıca düğün sanatçısının adı da yazılır. Düğün köyde ise, yemek saatleri -yemeğin saat kaçta başlayıp kaçta biteceği- yazar. Şehir düğünlerinde bu not yazılmamaktadır. Bu uygulamalar tüm Halep Türkmenlerinde aynıdır (K.K.1, 3, 5, 7, 11, 12, 9).

Düğüne çağrı işte bir ağnaştıktan kerli damat tarafının güvegiye, gişilere sen filannara get, sen filannara get, sen filannara get. Davulcuları da köyün içindekilerne, şeylerne yanı bu biçim şey edellerdi yanı. O günnerde mektup yokturdu. Sonnan mektup işi sona çıktı yanı sene sekzennerden beri. Yahın yerlere davuldan gönderillerdi. Davulcu her gapının önünde şeyle beş on dakika çalar. Ev sabi artı çihar onnarın bir bahşişni verir, bir şey bir ikramlı bir şey verir. Uzaktakilerne de adam gönderir yanı (K.K.1).

⁵⁹ Kuran-ı Kerim, Rum Suresi. Ayet: 21.

Eskiden mesela akrebiyn, dostiyn olanı birer gumaş filan mesela gallabıyalık filan davet eder yanı. Mesela bir elbise bir gumaş alır eletir bizim düğüne filan vahıt davetlisin diye bu yahını, eşi-dostu, akrebeyi. Ayel fıstanı olabilir. Yok eskiden kert filan da yokturdu. Eskiden, ister ayel gumaşı olabilir, bir fıstanlık mesela bir şeylik. Erkekler uçun geçerli, bizler Suriye’de “gallabiye” dirik, Türkler fıstan diyorlar. Erkeğin o giydiğine de gene fıstan diyorlar yanı ama biz gallabiye dirik. O çeşit yanı bir tahımlık bir elbise filan alır bu dostunu, akrebesini bunnan davet eder. Hemin bunu verir hediye olarak, bu yanı düğün uçun. Şindiki beyle kart yaptırır davetiye. Mesela geder gapı gapı kart verirsin, günü, tarihi hepsi atılı. O ona göre davet olur şindiki (K.K.4).

II.3. Bayrak Dikme

“Bayrak Türk kültüründe özgürlüğün, bağımsızlığın ve egemenliğin göstergesidir. Bu özellikleri ile düğün evine asılan bayrak, o evin düğün evi olduğunu belirterek bir yerde davetiye görevi görür. Eskiden düğünlerin vazgeçilmez unsuru olarak bütün düğünlerde görülen bayrak asma, günümüzde artık bazı düğünlerde görülmektedir.”⁶⁰

“Anadolu’da düğünlerde dikilen bayraklar çeşitlilik gösterir. Bunlardan bazıları normal Türk bayrağı iken bir kısmı al renkli bezler yahut bayrak niyetine süslenmiş şah, nahlı, şimşir, ahret dalı, gelbere, yom vb. adlarla anılan bayrak niyetine süslenmiş ağaç dallarıdır. Çeşitli meyve ve bitkilerle süslenmiş bu ağaç dalları bereketi sembolize eder.”⁶¹

“Colan Türkmenlerinde “bayrak kaçırma” geleneği vardır. Damat tarafından gelen altılır, direğin üzerindeki bayrağı korumaya çalışırlar. Bayrak kırmızı veya mavi renkli ipek kumaş olup üzerine iplerle Kelime-i Şehadet yazılır. Damat tarafı çala- oynaya giderken, diğerleri bayrağı alıp kaçmaya çalışırlar. Damat tarafı atlıların görevi ise bayrağı korumaktır. Hangi atlı ya da atlılar bayrağı alıp kaçmaya çalışırsa, damat tarafındaki atlılar atlarını sürüp onlardan bayrağı alarak getirip direğe dikerler. Bayrağı sağ salim getirip damadın evinin üstüne kim dikerse, damadın yakınları ona koç verir.

⁶⁰ Aktan Müge Ercan, **age**, s. 138-139.

⁶¹ Mehmet Erol, **age**, s. 101.

Damadın evinin üstündeki bayrağı, damadın yakınları alıp köyü dolaştıktan sonra geri getirip evin üzerine dikerler. Colan Türkmenlerinde bu iş hüner, gurur sayılmaktadır. Çünkü bayrağı gezdiren kişiye engel olunuyor. Bayrağı elinden kapıp atını sürerek kaçmaya çalışırlar. Her kim o bayrağı damadın yakınlarından alıp kaçarsa, o cesur, yiğit sayılır ve damat evi o kişiye bahşış verip bayrağı alır.”⁶²

Halep Türkmenlerinde, bayrak düğünden iki veya üç gün önce dikilir, bazı köylerde de çeyiz damadın evine geldiği gün dikilir. Düğün evine bayrak dikilmesi bu evde yakın zamanda düğün olacağına işarettir. Yöre Türkmenlerinde düğün bayrağı genellikle beyaz veya mavi renkli kumaş olup kenarları işlemelidir ve içi renkli iplerle çiçek resimleriyle işlidir. Bazı köylerde bayrağın üzerine meyve ve sebze figürlerinin işlendiği de görülmüştür. Türkmen düğünlerinde oğlan evinin en yüksek yerine, herkesin göreceği bir sıraya işlenmiş beyaz veya mavi bayrak asılır. Son zamanlarda yönetimin zoruyla Suriye bayrağı dikildiği görülmektedir. Bu geleneğe “Bayrak dikme” denir. Oğlan evine bayrak dikmesiyle düğün başlamış sayılır.

Güve sabi yanı ne diycim saa? Bayrak diker köyde olarak bir hafta on gün önce. Hani gelin başlığı verdikten sona bayrak dikeller. Galır bayrak üç gün sona evlendikten sona üç gün, bayrağı indiriller. Bayrak gırmızı bayrak, saf gırmızı. Bazen de ben görmedim ama siyeh de diken olmuş yanı, siyeh de diken olmuş he (K.K.3).

Köyün en yüksek evinin başına dikilirdi genelde. Bayrağı da elden dikellerdi, ganeveçe vardı. Aklıma geliy aydan yıldız yapıcaklardı, sona dediler emniyetin heberi olur, bilmem ne polisin heberi olur. Belki başımızı ağrıdır, şeyden vazgeçtiler aydan yıldız Türk bayrağı olucak diye. Eyle bir bayrak dikellerdi. Bayrak dikince de bir kaç tana yanı köyün erkekleri türküden dikellerdi yanı. Bir türkü aklıma geliy “Bir balıkçı aldı geçti fesimi, alahey alahey çağırıldı. Çağırdım bağırdım belki duyar sesimi alahey alahey” bu biçim. Bayrak işte düğünden bir iki gün önce dikilir. Ya damadın evne ya bir en yüksek ev kimse ora dikeller ağnaşılır yanı bu köy. Düğün bittikten sona iner (K.K.1).

⁶² Ali Şamil, **age**, s. 103.

Düğün bayrağını damadın cahalbaşısı (sağdııcı) ve damadın arkadaşları davul zurna eşliğinde oyun havası türküler söyleyerek oğlan evinin damına asarlar ve kadınlar zılgıtlar çalıp alkışlarlar. Bayrak asılan sırığın ucuna bir demet çiçek, yüzerlik (üzerlik) otu, sedef bağlanır. Ayrıca sırığın başucuna elma ve nar meyveleri de oturtulur. Bu meyveleri oturtma nedeni ise gelin elma ve nar gibi tatlı olsun ifadesi alınmıştır. Bazı köylerde soğan konulduğu da görülmüştür. Daha sonra köy gençleri damadın evinin önünde türküler söyleyerek davul zurna eşliğinde halay kurarlar, bu halaylar düğün gününe kadar devam eder. Böylece düğün gününün yaklaştığı anlaşılır. Düğün bayrağı düğünden sonra en fazla üç gün içerisinde indirilir ve saklanır (K.K.1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 14, 16).

Bayrak düğünnen şeyle beş, on, yirmi gün bir ay önce dikilebilir yanı. Yok, Suriye bayrağı mesela hangi ülkede yaşıysan o bayrağı dikmeye. Gızlar elden aynı şu yastık, ganeveçe dirik biz ona. Elle dikeller, elle dikeller onun şekline beyaz beze, onun da işte bir direge tasarlallar. Evde ne çiçek varsa, herhangi bir çiçek bir deste çiçek, sedef. En son bu direğin başına bir de soğan şey edeller. Soğanı işte onu pek ne oldıynı pek ağnamazdım doğrusu yanı. Bes bunu görürdüm yanı, bunu yapallar yanı. Yok gene cahallar dikeller. Gene cahalın mesela güvenin yakın çevresi, dostları yanı (K.K.4).

Halep Türkmenlerinde bayrak dikmede söylenen bazı türküler:

Hinnekey yaba hine
Allı da yemenim şine nine nay nay
Pullu da yemenim vay gidi vay

Alma attım nar geldi de
Dar sokaktan yar geldi
Yüzündeki yara neyle
Kış yeri öpüş yeri

Allı da yemenim şine nine nay nay
Pullu da yemenim vay gidi vay

Bir daş attım havaya da
Düştüm mahpushanaya
On beş gızı gandırdım da
Bir şişe avandaya

Allı da yemenim şine nine nay nay
Pullu da yemenim vay gidi vay (K.K.14).

Ah yeri yeri yeri sallan da yeri
Sallanmasan sallanma dolan da yeri

İndim geldim hamadan
Sallan da yeri
Gan gustum ağlamadan
Dolan da yeri

Dutta yaprak gomadım
Sallan da yeri
Yarama bağlamadan
Dolanda yeri

Bu gün ayın on dördü
Sallan da yeri
Gız saçını kim ördü
Dolan da yeri

Ördüyse yarım ördü
Sallan da yeri

Ay garannık kim gördü

Dolan da yeri

Bir daş attım havaya

Sallan da yeri

Gan gustum ağlamadan

Dolan da yeri

İndim geyun dibine

Sallan da yeri

Baktım suyun rengine

Dolan da yeri

Analar gız beslemiş

Sallan da yeri

Vermiyor sevdiğine

Dolan da yeri

Bir daş attım zeytine

Sallan da yeri

Zeytinin irisine

Dolan da yeri

Ana beni çoban et

Sallan da yeri

Gızların sürüsüne

Dolan da yeri

İndim geldim ağ daştan

Sallan da yeri

Ağ çiçek düştü baştan

Dolan da yeri

Bun da benim suçum yok

Sallan da yeri

Sevdiğimin gözyaşı

Dolan da yeri (K.K.14).

Bir balıkçı vay anam aldı kaçtı fesimi

Çok çağırdım diyaman işitmedi sesimi

Ay garannık vay anam süremedim izini

Çok çağırdım diyaman işitmedi sesimi (K.K.14).

II.4. Kına Yakma

“Arapça “hına, hınna” kelimesinden gelen ve halk hekimliğinde yaygın olarak kullanılan kına, düğünlerin asli unsurlarından biridir. Türk halk inançlarında kına, “seçilmişlik, adanmışlık” işaretidir.”⁶³

“Kına adeti çok yaygındır. Türk inançlarında seçilmiş, adak edilmiş olanı gösterme inancına göre kına işaretini taşıyan canlı ve cansız tüm varlıkların kutsallığına inanılır, onlara dokunulmaz. Bunlara dokunana uğursuzluk geleceği inancı yaygındır. Bunlar adanmışlar, bir tür koruma altına alınmışlardır.”⁶⁴

“Kına gecesi, gerdekten bir gün önce kadınlar arasında kız evinde yapılır. Kız kinası kadar yaygın olmamakla beraber, damada da kına yakılmaktadır. Erkek evinde toplananların düzenledikleri gecede, kız evinden bir tepsi içerisinde gelen kına, sağdıcı

⁶³ Aktan Müge Ercan, **age**, s. 142

⁶⁴ Erman Artun, **age**, s. 184.

tarafından erkeğin eline yakılır. Gerek kızın, gerekse erkeğin eline kına yakma gelenekselliğinin ağırlığını duyurduğu yerlerde uygulanmaktadır.”⁶⁵

“Evlenme adetleri içinde, düğünden bir gün önce kız evinde gerçekleştirilen kına töreni, evlilik olayının başından sonuna kadar, duygusal yoğunluğun en fazla olduğu safhadır. Çünkü kına gecesi kızın baba evinde kalacağı son gecedir. Bu yüzden kızın evinde hüznün duyguları yaşanmaktadır. Aynı zamanda yeni bir hayatın başlangıcı olması ve yeni bir ailenin kuruluyor olmasının da sevinci vardır. “Hem giderim, hem ağlarım” deyimini, kına gecesinde yaşanan duyguları veciz bir şekilde ifade etmektedir.”⁶⁶

“Kına yakma geleneği ile ilgili birçok halk inanışının olduğu görülür. Örneğin; Bartın’da kına gecesinde gelinin avucuna konulan kınaların içine gümüş ve altın para konur ve paralar geline verilir. Erzurum’da kına gecesinde ve düğünde ayna bulundurulması halinde bolluk olacağına inanılır. Gaziantep’te evlilik çağına gelmiş kızların kınaya katılmasıyla kismetlerinin açılacağına ve iyi bir evlilik yapacağına inanılır.”⁶⁷

“Hatay’da, gelin kınası yakacak kadın, oğlan evinden gönderilir. Isparta’da genç kızlar gelinle aynı giyimlidir. Gelinin belinde gümüş kemer, saçlarında sırma teller, başında poşu olur. Çivril’de kına gecesi eğlencelerinde “Arap oyunu” gibi oyunlar oynanır. Sabaha karşı acıkanlara “yat geber” yemeği verilir. Kastamonu’da, kınada geline para ve eşya hediye edilir. Ürgüp’te kına gecesinde, kız evinden kına ve süslenmiş “nahıl ağacı” oğlan evine getirilir. Damat, nahılı getirene bahşiş verir.”⁶⁸

“Gelibolu yarımadasında kına gecesi, Cuma akşamı kız evinde yapılır. Kına sadece geline yakılır. Cuma akşamı kına gecesi olacak gelin, arzu ederse Çarşamba ya da Perşembe günü saçına kına yakılır. Evlenme törenleri içinde geleneksel tören kıyafetlerinin giyildiği ilk tören kınadır. Perşembe günü akşam ya da Cuma gündüzden

⁶⁵ Sedat Veyis Örnek, **age**, s. 194.

⁶⁶ Aktan Müge Ercan, **age**, s. 141.

⁶⁷ Erman Artun, **age**, s. 160.

⁶⁸ Erman Artun, **age**, s. 161.

gelin, yengeleri ve diğer yakınları pullanır. Pullama için malzeme olarak, oya yapılan beyaz pullar kullanılır.”⁶⁹

“Gaziantep’te kına gecesi, genellikle Çarşamba günü kız ve oğlan evinde ayrı ayrı olduğundan kadınlar kız evinde, erkekler de damat evinde otururlardı. Çok eski dönemlerde ise; kadınların kına gecesinde merkezdeki çalgıcılar getirilirdi. Arkaya bir perde çekilirdi. Çalgıcılar oyun havası çalarlar ve kadınlar da perde önünde oynar, eğlenirlerdi. Çalgıcılar, kesinlikle ön tarafta oynayan kadınları görmezlerdi. Günümüzde ise kına geceleri pek yapılmamakla birlikte kızlar ve erkekler kendi aralarında düğünden önce toplanıp kına geceleri yapmaktadır. Hatta son zamanlarda kız kınası modern çalgıcıların hazır bulunduğu düğün salonlarında yapılmaktadır.”⁷⁰

“Colan Türkmenlerinde kına gecesi, düğün günü gecesi yapılır. Gelinin yakınları ve arkadaşları kız evinde toplanarak mani söylerler. Türkmenler, ellerine, ayaklarına, vücutlarının bazı yerlerine, kollarına ve boyunlarına kına yakarlar.”⁷¹

Halep Türkmenlerinde kına töreni oldukça önemlidir. Kına gecesi genelde düğün gününden bir gün önce akşam yapılır. Hem kız evinde hem de oğlan evinde kına gecesi yapılır. Kına gecesi törenine tüm davetliler katılmaz, sadece damadın yakın akrabaları, arkadaşları ve köyün gençleri damadın evine gelirler. Ayrıca damadın ve gelinin yakın kadın akrabaları, komşuları ve köyün kadınları gelinin evine giderler. Oğlan tarafı kına gecesi gelinin evine kına ile birlikte kadınlar gönderir. Bunlara yöre ağzıyla “Kınacılar” denir. Kına gecesi erkekler oğlan evinde, kadınlar da kız evinde toplandıkları için kına merasimini iki ayrı başlık altına aldık.

Kına gecesi işte gerdekten bir kaç gün önce. Kınaya gelin tarafına kızlar, erkek tarafına da erkekler onun da türküleri vardı. Erkeklerin kına yahınca türküleri vardı o şeye kınaya mahsus türküler vardı. Hepsini damat sabi alır. Tabi maddi durumuna bağlı yanı bazen alıllar, oriya da gönderiller burya da yanı bu güçlü olan alırdı. Damatın bacıları, şeyleri götürüller ora, kadınnar götürüller ora (K.K.1).

⁶⁹ Aktan Müge Ercan, **age**, s. 142.

⁷⁰ Sabiha Seval Kutlu, **age**, s. 64-68.

⁷¹ Ali Şamil, **age**, s. 100.

Şindi gına gecesi ekseriyet gendi arbaa günü yapılırdı çok vahıtlar. Yanı düğünden bir gün evel he arbaa günü yapılır. Gınıya kızlar da gatılır erkekler de gatılır gınıya. Tabi erkeklerin gınası ayrı olurdu, gadınnarın, kızların gınası da ayrı olurdu ayrı evde yanı. Gınayı güvegi alır gınayı. Gına masrufları güveginin üstüne. Gınayı yahannar gene kızların, geri gelek şeyle diyek biz yanı: artı o da cahalbaşı kimi kızların da gene büyüğü o yahardı gınaları. Gelinnen başka bütün yahallardı, hepsi yahallardı, hep kızlar yahallardı. Güvegiden başka bütün gençler yahallardı. Herkiş yahar gına olduğınnan (K.K.5).

II.4.1. Gelin Kınası

“Köylerde kıza kına yakılırken, kızın evli ya da bekar arkadaşlarına, kız evince yemek verilir; buna “kına yemeği” denir. Kına gecesinde eğlenceler düzenlenir, maniler ve türküler söylenir, oyunlar oynanır. Türkülerin bir bölüğü kızı ve anneyi ağlatan türden ezgilerdir.”⁷²

Düğünden bir gün önce damadın kadın akrabaları ve komşuları damadın evinde toplanarak akşama doğru kınayla birlikte gelinin evine giderler. Gelinin kınası evinde veya mahallesinde geniş bir alanda yakılır. Halep Türkmenlerinin düğünlerinde olduğu gibi kına gecesinde de gelinin saçları yapılır ve en güzel elbisesi giydirilir. Damat ve gelin tarafından toplanan kadınlar gelini ortada bir koltuğa oturturlar ve başına yöresel kırmızı bir yazma örtülür. Kadınlar zılgıtlar çalıp oyunlar oynarken gelin için kına gecesi hüznü bir gecedir.

Ergen kızlar ve gelinin arkadaşları kınayı yoğurarak hüznü türküler söyler, gelini ağlatmaya çalışırlar. Daha sonra yoğrulan kınayı tabaklara koyarlar ve üzerini mum ile çiçeklerle süslerler. Kına tabakların mumları yakılarak genç kızlara verilir, kızlar da tabakları havaya kaldırarak karşılıklı oynar ve türküler söylerler. Daha sonra tüm ergen kızlar ve kadınlar gelinin etrafına oturarak geline türkü ve mani söyleyerek kınayı yakarlar. İlk önce gelin elini açmaz. Kaynanası avucuna altın veya para koyarak annesinden izin alıp elini açar. Geline kına yakıldıktan sonra kalan kınayı tüm kadınlara

⁷² Sedat Veyis Örnek, *age*, s. 194.

dağıtılır. Yaşlı kadınlar kınayı ilaç sayarak saçlarına yakarlardı. Türkmenlerin bazı köylerinde kına yakma merasimi bittikten sonra damadın gelin kinasına gelmesine kısa süreliğine izin verilir. Damat ağabeyi veya amcası oğluyla gelin kinasına gelip gelinle karşılıklı oynar ve fotoğraf çekilir. Böylece gelin kinası bitmiş olur (1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11, 12, 13, 15, 17).

Gınayı güve sabi eletir. Gınayı genne en yahın olan gızlar, sevdıy gızlar, gapı-gonşu gızlar yanı beyle bir şeyler yanı (K.K.3).

Gelnin gınasını, kadınnar he. Garler saçlarını gınalallar o gün. Saçının rengini şey etmek, gendi aslında bir gına bir ilacı zamanında, ilaç olarak kullanılırdı. Kadınnar, yaşlı kadınnar saçları beyaz birez şey durıy, saçlaarnı gınalallar o gün bir fırsat olur yanı. Onnan o fırsatı değrlendirillerdi yaşlı gariler (K.K.1).

Halep Türkmenlerinde, gelin kinasında söylenen bazı türküler:

Kınayı getir aney, kınayı getir aney
Barmağın batır aney, barmağın batır aney
Bu gece misafirim, bu gece misafirim
Goynunda yatır aney, goynunda yatır aney

Kayaya gül ekerler, kayaya gül ekerler
Dibine suy dökerler, dibine suy dökerler
Uzak yoldan geleni, uzak yoldan geleni
Terli terli öperler, terli terli öperler (K.K.14).

Yüksek yüksek tepelere el vurmasınlar, Yüksek yüksek tepelere el vurmasınlar
Aşrı aşrı memlekete gız vermesinler, Aşrı aşrı memlekete gız vermesinler
Annesinin bir tanesini hor görmesinler, Annesinin bir tanesini hor görmesinler

Uçan da guşlar ah benim olsa ben annemi özledim,
Uçan da guşlar ah benim olsa ben annemi özledim (K.K.14).

Çakmak çakmaya geldik
Kına yakmaya geldik
Ayşe dezze ağlama
Gızıy almaya geldik

Leblebi goydum tasa
El vurdum basa basa
Her yerini beyendik
Birazcık boydan kısa

Bahçanızda gül var mı?
Gül dibinde yer var mı?
Bu gece buralıyız
Yatağıda yer var mı?

Bahçalarda var kilim
Sağ olsun benim dilim
Biz böyüğü everdik
Küçüğe Allah kerim (K.K.14).

Gayayı burcu tuttu
İlvanlım ilvanlım ilvanlım amman Amman
Köyü bir sancu tuttu da

Ah fistanlým gaytanlým

Sizde bizim bir gızımız var

İlvanlým ilvanlým ilvanlým amman Amman

Dibini sancı tuttu da

Ah fistanlým gaytanlým (K.K.14).

II.4. 2. Damat Kınası

Damadın evine bayrak dikildiği günden itibaren damat kınası başlamış sayılır. Köyün gençleri ve damadın arkadaşları, bayrak dikildiği günden düğün gününe kadar her gün damadın evinde toplanarak davul zurna eşliğinde türküler söyleyerek halaylar kurarlar. Bu nedenle damat kınası bir günden fazla sürdüğü sayılır. Yöre deyiimiyle ”Yas ağlamakla düğün oynamakla şenlenir.” sözü, damat kınasının bir günden fazla sürmesinin sebebi düğün evinin şenlendirilmesi anlamına gelir. Türkmenlerde damat kınasına davetsiz tüm köy gençleri, arkadaşları ve haberi olan herkes katılır. Böylece tüm gençler her gün damadın evinde düğün gününden bir gün öncesine kadar toplanır eğlenirler. Damadın gerçek kına gecesi düğün gününden bir gün öncesinde akşam başlar.

Kınada damadın mutlaka sağdıçı (cahalbaşısı) olur. Cahalbaşısı bekar olmalıdır ve evlenmemiş gençlerin en yaşlısı olup damadın yakın akrabası veya dostu olarak seçilir. Cahalbaşının görevi damadın ve gençlerin tüm isteklerini yerine getirmektir. Damat kınası köyde geniş bir alanda davul zurna eşliğinde yapılır. Kınaya toplanan gençler bir müddet damatla beraber halaylar kurar oyunlar oynarlar. Daha sonra sağdıçla birkaç genç kınayı bir evde türküler, uzun havalar eşliğinde yoğururlar. Kına yoğrulurken cahalbaşısı her hangi bir gence işaret ederek onun türkü söylemesini ister. Seçilen genç türkü söylemediği sürece kına yoğrulmaz. Yoğrulan kına tabaklara

konulur, tabaklar mum ile çiçeklerle süslenerek yine türküler söylenerek halay yerine getirilir (K.K.1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 14, 15).

Tabi gınada da cahalbaşu var gene. Cahalbaşu köydeki yanı yaşı büyük evlenmemiş cahalbaşu o olur. Hak talab eder, gınayı gendi yönetir, güvegiy gendi yönetir ha tarafa isterse? Yol istiyen gendi olur kız bir köyden bir köye gidiyse. Köyün içinde yol alınmaz, başka köye gidiyse bu kız yol ahıllar onnan hiç ona gaçarı yok yanı (K.K.5).

Tabaklardaki mumlar yakılarak gençlere verilir. Gençler tabakları havaya kaldırarak karşılıklı oynarlar. Daha sonra herkes damadın etrafına oturarak tabakları taşıyan cahalbaşu ve gençler damattan başlayarak tüm oturanların istekleri sorularak isteklerini yerine getirmeye çalışırlar. İstekler genelde sesi kötü olan, türkü söyleme becerisi olmayan kişilerden türkü söylemelerini isterler. Türkü söylemeyen kişilerden eşek gibi anırmalarını, köpek gibi havlamalarını isterler. Bunlar da bu istekleri yerine getirmek zorundadırlar. Bir başka istekler ise evli olanlar bekar gençlerden belli yerlerden tavuk, horoz veya karpuz gibi yiyecekler getirmelerini isterler ve gençler bu istekleri yerine getirmek zorundalar. Tüm oturanların istekleri sorulup yerine getirildikten sonra sıra damada kına yakma merasimi gelir. Genellikle kına damadın serçe parmağına yakılır. Damada kınayı cahalbaşu uzun hava ve barak havası türkülerini eşliğinde yakar. Damadın kınası yakıldıktan sonra herkes damadı tebrik ederek dağılır. Damat kınasındaki gelenekler tüm Halep Türkmenleri için ortaktır (K.K.1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 14, 15).

Tabi güvegi de yahar, cahalbaşu yahar ona. Tabi bu adetti şimdi evel önce eli bütün gınalardık bunnan yirmi otuz sene evel. Şindi bir barmak gınalıy cahallar da bildiyn bir şey eyle bir zikra olarak gına yahtırıylar (K.K.3).

Damada cahalbaşu, onnan sona şeyi gınıy yoğurullar tepsin içinde, onun içine de bir gaç mum gollar gece, gece olur gendi genellikle. Tabi başında bir yerde yahallar, bir yere getirene gader bir şeyden bir ekipten geliller türkü söyliyerek, oynıyarak, şey ederek damadın yanna, garşısna oturullar. Barmağnı veya elni bütün gınalallar, on da bağlallar sabahtan eli gınalı olur veya bir parmağı, iksinnen birsi (K.K.1).

Cahalbaşı var ya, köyün en yaşlı genç erkek olur, en yaşlı. Bunun görevi mi? artık düğündekiler ne istellerse cahalbaşınnan isteller. Meselen get bize şunu getir, get bize şoriy tertiple bilmem ney öte. Onun da cahalbaşının altında üç dört tene genç var, onnar da gatılıllar yanı emiri alıllar ne istenirse yapılır yanı. Bazen milleti biraz güldürmek için bazı şeyler yapılır yanı beyle: eşşek sesini duymadık meselen anğırcaksın, bilmem eşşeğe binmedik yaşlıy evne ulaştır, sırtında götür yanı. Beyle bir şeyler ortama birez şey gatmak için beyle bir şeyler olurdu (K.K.1).

Halep Türkmenlerinde, damat kınasında söylenen bazı türküler:

Hastayım yohuş çıkamam
Yastayım çiçek dahanam
Benim yarım yok burada
Ben bu halayı çekemem

Hancı mısın? Yolcu musun?
Yükseklerin burcu musun?
Kız sen bu elin gülü müsün? (K.K.6).

Bülbülün yatağı da anam bahçalar bağlar
Garibin yatağı da aney aney kahveler hanlar
Eğer ben de gurbet elde ölürsem
Söyle anam benim için kimlerim ağlar
Ağla anam ağla, ağla anam ağla
Vur göksüne de vah diye diye

Hele söyleyin bülbüle dalına gönsun
Bizi ayranlar da anam anam
Allah'tan bulsun Mevlam'dan bulsun
Bekle sevdiğim bekle, askerlik bitsin
Askerden sonra da alırım seni (K.K.6).

Aman içim yanık yanık
Deli göynüm sana ğanık
Kız derdinden deliye dönük
Ėavuřamadık kız sevdiğim oy

Kız ben seni unudamam
Ellere ben yarım diyemem
Öldürseler söylüyemem
Ėavuřamadık kız sevdiğim oy (K.K.6).

Aşağıdan gelir de yarime benzer
Saçları durnanın tenine benzer
Benden başkasına da sakın görünme yar
Çok güzelsin de belki dokunur nazar

Yar aramızı da bir bozan var Sizin köyde mi? bizim köyde mi? aman aman

Uzan kavak uzan da dalın olmasın
Yarım güzel olsun da neydem malım olmasın
Ah yar seni benden beni senden ayıran
Dilerim Allah'tan yüzü gülmesin oyy

Ah yar aramıza da bir giren var sizin köyde mi? soysuz bizim köyde mi?

Sarıyor kanımı da yine yolcuyum
Ölem ölem yine yolcuyum
Dillik edemezken ölem bir vakit

Gözlerin yollarda kalsın hele bir vakit, ölem ölem bir vakit
Türkümü söylesin de dertli dillerin, ölem ölem dillerin oyy
Değmen şu Papur'a da ölem bir vakit
Ohh soysuz bir vakit⁷³

Amanın ğız senin içün da çoban oldum köyüne
Amanın ğız ben ğurbanım da senin aşiretine eline
Aman eyleme, zalım eyleme
Amanın ğız seni seven aşığı da deli eyleme

Amanın evlerinin önü de çiçek çevligi
Hele gidin sorun da şu güzele de bu köyde var mı? Sevdigi
Aman eyleme, zalım eyleme
Amanın ğız seni seven aşığı da deli eyleme (K.K.6).

Pencereden bahan gelin
Yüreğimi yahan gelin
Senin sevdan şu göynüme
Yılan olup ahan gelin

Gelin yok mu? Eşin senin
Sümbül gohar terin senin
Aman gelin canım gelin (K.K.6).

Armud ağacına da yaslanmıyasın aman aman

⁷³ <http://www.akormerkezi.com>, 01.06.2015

Güzel oldun diye de nazlanmıyasın gurban olam oy oy

Tarlaya gidiyor da tütün kesmeye aman aman
Giyin ğaraları da nazar deymeye gurban olam oy oy

Zalım anan da seni bana vermeye aman aman
Kör ola da iki gözü görmeye gurban olam oy oy (K.K.6).

Penceresi mavi boya
Ben ğurbanım sizin soya
Sizin soyda bir güzel var
Göremedim doya doya

Aman yağmur yağdı ben ıslandım
Gelip ğapınıza yaslandım
O yarım dedikçe de
Ben ona heveslendim (K.K.6).

Niye inkar ettin sevmedim diye
Kapıdan geçerken göz etmedin mi?
Sallanı sallanı suya giderken
Çeşmeye gel diye el etmedin mi?

O ince beline kemer bağlama
Duvar dibinde öptüm ağladım

Yarın düğün diye kına yolladım
Düğünü karalı senin etmedin mi? (K.K.6).

Sultan dağı, sultan dağı
Sensin derdimin ortağı
Yar ele gelin oldu
Bak yanar göynümün bağı

Arab atı üstü halı
Ayağında taza nalı
Ne inlersin sultan dağı
Sen de mi? yitirdin yarı (K.K.6).

Aman seni seven de sevmesini bilmemiş
Hele çok ağlamış da gözyaşını silmemiş
Aman eller ne derse desin benim bu deli göynüm ölmemiş
Hele neneyle neneyle aman ne derdin varsa da gel bana söyle

Aman göz göz oldu da gene vallah sinemdeki yaralar
Aman yihılasıca barak dağları beni senden ararlar
Aman bu günnerde geyme dedim de zalım sen de geydin garalar
Hele neneyle neneyle aman ne derdin varsa da gel bana söyle (K.K.14).

Mehmet Erol'un "Halep Türkmenleri" adlı kitabında, Halep Türkmenlerin kına törenlerindeki özellikleri şu şekilde sıralamıştır:

- “Yalman’ın bildirdiğine göre 1930’lu yıllarda yörede sacede gelin kınası töreni düzenlenirken günümüzde hem gelin hem de güveyi için düzenlenmektedir.
- Eski gelin kınaları kadın erkek karışık yapılırken günümüzde gelin kınalarına erkekler katılmamaktadır.
- Eski ve yeni erkek kınalarında vurma oyunu ortaktır.
- Kınalarda halay sekilmekte ve türkü söyleyen birine ihtiyaç duyulmaktadır.
- Gelin kınalarında söylenen türküler hareketli, güvey kınalarında söylenenler ise ağır türkülerdir. Halaylarda genellikle Türkçe türküler söylenmekle birlikte bazı köylerde Arapça ezgiler okunmaktadır.
- Okunan türkülerden sonra gelin kınalarında topluca zılgıt çekilirken güveyi kınalarında silahlar sıkılır. Silah sıkma getirilen yasaktan dolayı günümüzde azalmıştır.
- Damat evinde düğüne kadar düzenlenen eğlencelerin tamamına “küçük gısır düğün” veya “kına” denmektedir. Bu ön eğlencelerin son günü akşamında damada kına yakılmakta, buna da “güveyi kınası” denmektedir. Gelin kınası ise düğünden bir ya da iki-üç gün önce sadece bir gece yapılmaktadır.”⁷⁴

⁷⁴ Mehmet Erol, **age**, s. 108 – 109.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: DÜĞÜN GÜNÜ VE SONRASI

UYGULAMALARI

“Düğün, evlenme dediğimiz geçit döneminin en belirgin özelliğidir. Onun için düğünün geleneksel değerlere ve kurallara uygun bir biçimde kutlanmasına çaba sarfedilir.”⁷⁵

“Düğün, tüm dünya kültürlerinde olduğu gibi Türk kültüründe de insanların mutluluklarını ifade eden törenler arasındadır. Düğünde amaç, evlenen çiftin çevreye duyurulmasıdır. Her kültür, düğünü kendi kural ve kalıplarına uygun olarak gerçekleştirir.”⁷⁶

“Tekirdağ’da düğünler bazen Salı günü başlayıp Pazar günü sona erer. Bu düğünler “Perşembe düğünü” ve “Pazar düğünü” olarak adlandırılır. Köylerde daha çok “Pazar düğünü” yapılmaktadır. Düğüne Cuma gecesi kız evinde, cumartesi günü oğlan evinde başlanır. Düğüne komşular, akrabalar ve köylüler katılır. Oğlan evine yakın bir yerde, komşu evinde veya bir kahve ocağına giderek erkekler düğünü kutlarlar, çay, kahve içilir. Kadınlar hediyeleriyle birlikte düğün evine giderler, kız evinde ve erkek evinde cümbüş vardır. Kızlar rengarenk elbiseleri, pırıl pırıl parlayan oyalı grepleriyle maniler, türküler söyleyip oynarlar. Köyde delikanlılar, oynayan kızları 30-40 metre uzaktan seyrederler. Kızlara yaklaşp laf atmak hoş karşılanmaz. Eğlenceler kızlarla delikanlıların karşılıklı bakışmaları, kızların delikanlıların imalı maniler söylemeleriyle sürer.”⁷⁷

“Colan Türkmenlerinde düğünler, genellikle Cuma günü yapılır. Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Colan Türkmenlerinde de düğünler çok eğlenceli geçer. Kız evinde yapılan ziyafete, gelinin tüm arkadaşları ve yakınları toplanır. Damat evine de damadın misafirleri toplanır. Düğün yerinde çeşitli maniler söylenir ve oyunlar oynanır.

⁷⁵ Sedat Veyis Örnek, **age**, s. 196.

⁷⁶ Erman Artun, **age**, s. 156.

⁷⁷ Erman Artun, **age**, s. 181-182.

Türkmenler düğüne, yakınlarını, dostlarını ve komşularını davet ederler. Düğüne katılan yabancı misafirlere çok önem verilir.”⁷⁸

Kına yakıldığı gecenin ertesi gün düğün günüdür. Halep Türkmenlerinde tüm davetlilerin katıldığı bu güne “büyük nişan” günü denmektedir. Köylerde düğün günü sabah erkenden düğün evi düğün olacak harman yerini süpürüp sulayarak temizler. Davetli erkek ve kadınların çadırları Karşı karşıya kurulur. Genellikle erkek çadırına halılar, kilimler serilir kadın çadırına da sandalye ile masalar kurulur. Eski köy düğünleri dört beş gün davullu zurnalı olarak yapılırdı. Düğün sahibi uzak yerden gelen misafirleri davul-zurna ile karşılayarak oturacakları yeri gösterir. Karşılanan misafirler abdallara (davulculara) bahşiş vererek davulcular misafirler arasına girip gür sesle “Şaboş” diyerek kimin geldiği herkese duyurur. Misafirler düğün alanına girmeleriyle halaya çağırılırlar. Uzak yerden gelen misafirleri düğün evine ağırlık olmasın diye köy halkı kendi aralarında anlaşarak kim hangi misafiri ağırlayacağına anlaşılır. Günümüzde şehir düğünleri bir güne sınırlanmış olduğu için düğünler “Sala” adı verilen düğün salonlarında yapılmaktadır (K.K.1, 3, 4, 5, 8, 10,11, 15, 16, 17).

Düğün yeri köyde bir düz yer, alan olcak beyle orda sekmek için. Yemek tertibini görüller. Kimi barındırcaklar, kimi oturdacaklar, kimi yanı geçici gelip gider. Gelin tarafı da genelde kadınnar yemek işine, şeyine hazırlık görüller. En çok ta gonşular. Meselan uzaktan gelen davetçileri programlarlar. Sen filan köyün mısafirlarını ağırlıyacaksın, sen, sen, dağıdıllar. Onnan sona herkes buna katılır yanı canı gönülden gatılıllar yanı. Bunu ister istemez o gadar bir bağıllık vardı köylüler arasında. Birbirne yanı herşeyne gatılırdı, acısına da tatlisına da yanı. Gomşuya feleket bir şekilde şey gösterillerdi yanı beyle misafirperverliğini gösterilerdi (K.K.1).

Gonşuları yardımı şu şikil olıyr: yanı bir ev temizlemek, bir gap-gacak getirmek, bir yemek bişirmiye, bir su daşımıya, bir eksik bir şeyleri yanı bir ev sabinin heger gücü yetmemişse av farğında delse onnar gonşular genne yardımda bulunurlar he bu işi başallallar (K.K.3).

⁷⁸ Ali Şamil, **age**, s. 101.

Suriye’de düğünlerin yapılabilmesi için karakoldan “Düğün ruhsatı” alınır. Düğün sahibi düğün günü karakola gidip düğün olacağını ve düğünde silah sıkılmayacağına dair yazılı olarak bir taahhütte bulunur. Şehirde düğünler düğün salonunda olduğu için düğün ruhsatını genellikle düğün salonunun sahibi yapar. Halep Türkmenlerinde gelinin yakın erkek akrabaları (babası, amcası, dayısı) düğüne katılmazlar. Ancak kız akrabaya verildiği takdirde gelinin yakın akrabaları düğün eğlencelerine katılmamak şartıyla giderler. Aksi takdirde bu durum ayıp olarak karşılanır. Kız yabancılara verildiği durumlarda kızın annesi, teyzesi ve halası gerdek sürecinde gözlemci olmaları için düğüne katılırlar. Bu kişilerin düğün evinde gece kaldıkları da görülmüştür (K.K.1, 3, 4, 5, 8, 10,11, 15, 16, 17).

III.1. Gelin Alma

“Köylerde gelin almak, kız ve erkek tarafının birbirlerini türkü ve manilerle bastırmaya çalıştıkları bir yarışa dönüşür. Kız evi, erkek tarafını bastırmak için daha bir coşkulu türküler söyler, maniler atar. Kız evine karşılık erkek tarafı ayakta dikilir, “Altımıza yatak istiyoruz” derler. Oyunlar oynanır, karşılıklı atışmalar yapılır.”⁷⁹

“Karaman/İbralı’da gelin, yengelerin koltuğunda ana evinden çıkarılırken, gelinin önünde bir yenge ayna tutar. Kızılcahamam’da gelinin erkek kardeşi “kapı bıçağı” denen parayı almadan gelini vermez. Yozgat köylerinde gelinin başı bağlanırken yüzüne “ ana yaşmağı” bağlanır, duvağının ortasına ayna konur. Artvin’de gelin ata bindirildikten sonra sağdıç orada bulunanların üzerine şeker saçar. Gelin alayı oğlan evine giderken müjdeyi damada ilk götüren “papağı” alır.”⁸⁰

“Colan Türkmenlerinde davetliler damet evine sabah erken toplanmaya başlarlar. Daha sonra konvoy şeklinde gelini evinden almaya giderler. Damet evi kız evine beraberinde en az bir koç götürür. Geçmişte gelin almaya en az üç deveyle gidilirdi. Her deveye iki kadın oturtulur. Birinci devenin üzerine bayrak dikilirdi. Develeri atlılar korumaya çalışır ve atları olmayan insanlar develerin arkasından

⁷⁹ Erman Artun, **age**, s. 188-189.

⁸⁰ Erman Artun, **age**, s. 163.

yürürlerdi. Atlılar atları oynatarak ve maniler söyleyerek kız evine giderlerdi. Cuma namazından sonra gelini evinden alıp damat evine getirirlerdi.”⁸¹

Halep Türkmenlerinde düğün günü sabah gelin kendi evinde yıkanır. Bu işlem gelin hamamı gibi törensel özellik taşımaz. Daha sonra damadın kız kardeşleri ve yakın akrabaları gelinle birlikte saçlarını yapıp süslenmeleri için kuaföre giderler. Kuaföre giden kadınlar saçlarının yapılması öğlene kadar sürer. Kuaföre giden gelin ve kadınlar öğle vaktinde gelinin evine dönerler. Gelinin akrabaları ve komşuları türkü eşliğinde alkışlayarak, zılgıt çalarak geline beyaz gelinliğini giydirirler. Gelinin erkek kardeşi beline kırmızı kuşak bağlar, bu kırmızı kuşak gelinin bakire olduğuna işarettir. Hatıra olarak ailece fotoğraf çekinirler. Damat gelini almaya gelene kadar, gelin ortada bir yerde oturtulur, türkü söyleyenleri dinler ve oyun oynayanları seyreder. Ayrıca gelin akrabalarıyla, komşularıyla ve arkadaşlarıyla vedalaşır (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 11, 13, 16, 17).

Gendi bir üç dört saat evel güvegi sabi geder, heger ağnaşmıya bağlı. Başını lef etmek isterse, güvegi sabi geder lef ederse, güvegi sabinnen geder bir iki tenesi. Mekinenen ossun av kıraynan bir mekine ossun gederler lef ettiriller orda da bekleller, geydiriller genni hazırlallar. Telefon varsa gonuşullar ki biz hazırık gelin diyerek. Zatı yoksa genner vahtını bililler o vahıt hareket edeler (K.K.3).

Gelnin evinde işte gelni oturdullar, şeyler söyleller, türkü söyleller, ağıt söyleller. Analar ağlar, gelin ağlar he ister seh ossun ister ağıllar yanı. Bir getmek beyle bir evlenmek bir şey kimi zor kimimiş yanı he buna ağıllardı yanı. Külfeti olan bütün sarılır birbirne ağıllardı buna bir şeye gediymiş diye yanı he ağıllardı yanı. O vahıtta şeyle bir şey vardı bir hissiyet vardı he gelin olduğuna ağılardı yanı (K.K.5).

Damat tüm akrabalarıyla ikindiden sonra arabalarla konvoy şeklinde davul zurna ile gelini babası evinden almaya gelir. Gelinin evinin önünde gelin babasının ve annesinin elini öpüp evden çıkana kadar damatla konvoyda gelen insanlar davul zurna çalarak evin önünde halay çekerler. Ayrıca gelinin annesi geline vereceği bir veya iki

⁸¹ Ali Şamil, **age**, s. 101.

kat örtü ve gelinin valizleri, özel eşyaları ayrı bir arabaya yüklenir. Halep Türkmenlerinde gelin tam babası evinden çıkacağı zaman erkek kardeşi veya amcası oğlu kapının önünde durur ve gelinin çıkmasına izin vermez. Yöre Türkmenlerinde bu geleneğe “yolunda durmak” adı verilir. Damat tarafından yaşlı olan bir kimse bu delikanlının gönlünü hediye veya parayla ettikten sonra gelinin çıkmasına izin verir. Gelin dışarıda bekleyen damadın annesine veya babasına “Bu size emanet” diyerek teslim edilir. Gelin babası evinden çıkıp arabaya binerken gelinin babası, amcası veya dayısı bahtlı ve uğurlu olsun diye silah sıkırlar (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 11, 13, 16, 17).

Gelin sabi, gardaşları yohus babası gelni çıhardıllar güveye teslim edeller. O güveyi de arabıya bindirir genni alır geder. Gelinniyni babasının evinde geyer he. Gelni almaya güve sabi gelir, dostlar gelir. Zatı şimdi az oldu yanı gelinçimiz yanı şu meşekel olduktan sona. Bunnan önce yanı dost galmaz yanı dostluğa göre. Kimi adam yanı meselen bir mekinenen gelni eletir, kimi adam yüz mekinenen gelin eletir. Tabi bu artın salonu da var, teksisi de var, pikabı da var, terektörü de var her çeşit arabadan gelen olur. Ama bu gelenner herkeş uçta durur. Güve sabi yaklaşır, bacıları, emmisi, gelinin yahını. Bunnar ağnaşıllar artın bir gireller çıhardıllar gelini içerden. Dışarıda bekliyenner sekeller he sekeller. Gelin güvegiye teslim edilir. Nasıl diycin? Güve tabi geyinmiş gelmiş efendime söylim gelin sabi diycek “Oğlum bu amanat boynıya, heyirli ossun” diyerek elinden alır mekiniye biner (K.K.3).

Tabi damatın babası barabar olur, gelin ailesine der “ Kendi evinden kendi evine gediş inşallah gızımız gibi baharık, inşallah kendi evladımız gibi davrannık, inşallah zorluk görmez, inşallah bize bir hayırlı evlat verir” yanı beyle bir hatırlarınnan geçmek için beyle bir yumşak gonuştuktan şey edellerdi yanı. Orda gelini tarafınnan gızlar gelini gomazlardı, bahşiş istellerdi. Durdurullar şeyi atı, artı damat gelip bahşiş vermeliy de gelin içeri girirdi (K.K.1).

Gelin arabası başta olmak üzere tüm konvoy arabaları kornaya basarak şehrin içinde bir tur atıp düğün yerine giderler. Gelin arabasının üstüne bir namazlık serilir, ortasına da yapma bebek konulur. Kapıların kollarına ise çiçekler bağlanır. Gelin arabasına konulan süs eşyaları arabanın sahibine kalır. Yöre Türkmenlerinin eski köy

düğünlerinde gelin babası evinden atla getirilir. Gelin ata bindirilirken önüne yastık konulur arkasına da ilk doğuracağı bebek erkek olsun diye erkek çocuğu bindirirler. Gelinin bindiği at düğün yerine varmadan önce gençler yastığı gelinin önünden alıp damadın evine getirip damadın başına vururlar. Buna yörede “yastık alıp kaçma” denir. Yastığı damada getiren kişi bahşiş alır. Ayrıca gelin yolunda durma şeklinde herhangi bir çoban sürüsüyle gelinin önüne durup sürüden en büyük koçu atın bir yanına koyarak gelinden bu koçu kaldırıp atın üstünden o bir tarafa indirmesini ister. Eğer gelin bu koçu kaldırıp atın üstünden o bir tarafa indirirse koç gelinin olur, aksi takdirde çobana bahşiş verilir. Ancak bazı gelinler bu işi başardığını ifade edilmiştir (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 11, 13, 16, 17).

Gelni ata bindiriller. Gelnin anası bir şişe gırar bir uğurluk işareti kimi beyle bir şey bir inanç. Bu Halep Türkmennlerinde hepsi vardı bu cam şişe. Gelin arhasına bir erkek çocuk bindiriller önne de bir yastık gollardı. Şimdi erkek çocuğu ilk doğuşu erkek çocuk olsun diye eyle bir inançla. Ben şahsan iki üç defa beni bindirdilerdi. Köyden köye gelni getirirken, köyün cahalları gelillerdi atlardan yastık algaçmıya. Güvegi evinde dambaşında bekliy gelnin girecek eve dambaşında bekliy, elinde bir torba şeker, para dağıdırdı beyle. Tabi şeyler gençler gelip yastık algaçmıya gelince, ellerinde uzun sopalar şöyle vardı. Atların üstünde birbirni vurullar. O yastığı alıp kaçıp güvegiye ulaştırınca bir bahşiş alıllardı güvegiden. Tabi birbirni vuruhan bir dayak benim sırtıma geldi. Çocuktum ben aklıma geliy yanı aşşa düştüm ben, yastık gettikten sona geri beni bindirdiler. Neyse ağladım birez öteberi gettik ulaştıktan kerli. Geçen yıllar köye gettim Hayriye Edip Şih Mihammed'in ayeli lan Hayriye dedim “Sen zamanında senin yerine bir dayak yedim” dedim beyle beyle. Gendi tabi haberi yoktu o günlerde kim o uşak, ben ama hatırlıym. Her görmede genne söyliyim dedi “Hamed gel şu deynegi vur da gurtulıym sennen” dedi baa. Gelni almıya kadınnar geder önce, erkekler gapın önünde bekleller. Gelni ata bindirdiken kerli, gelinnerden erkekler bir ekip olarak beyle getirillerdi. Türküden, zılgıttan, şeyden, sevinçten garşılallardı (k.k.1).

İlk geldiğinde de gelin, gonşularının evine iner. He yolda beyle bir çütçümiş, çobanmış yolda yolunu bağlar gelinin. Bekleller boyun gelin gelecek burdan. Gelin geldiğinden, neyi varsa ya bir goç durdurur he ya bir goç durdurur yola gelin derler bu

goçu. Yanı olması golay del de olurmuş yanı baz de. Gelin beyle bu taraftan o tarafa alıp atması da olurmuş yanı he. Bunu derler “Bu gelin bu goçu bu taraftan o tarafa atarsa o goç gelinin olur, atamazsa o zaman vergisini verip geçecek” he bundan da bir darılma yok yanı. Bu da bir eskiden gelen bir iş yanı (K.K.5).

III.2. Gelin İndirme

“Gelin oğlan evine geldikten sonra arabadan inmeden önce kaynana veya kayınbaba indirmelik veya üzengilik olarak adlandırılan bir hediye vermek zorundadır. Bu hediye ailelerin varlık durumuna göre değişmekle birlikte tarla, koç, koyun vs. Olabilmektedir. Bazen etraftakiler kaynanaya “ne bağışladın?” veya “gelinin ayağı topal inmiyor” sözlerine karşılık “oğlumu bağışladım” veya “koç gibi oğlan bağışladım” karşılığını vermektedir.”⁸²

“Anadolu’da gelin indirme ile ilgili farklı uygulamalar yapılmaktadır. Malatya’da kaynana, gelini kolunun arasından geçirir. Koyun gibi olsun diye bir deste otlar karşılar. Demir gibi metin olsun diye ayağının önüne demir atılır. Kastamonu’da gelin inince eline su dolu ibrik verilir, geçeceği yola da yastık konur. Gelin, ibrikten su döke döke yukarı çıkar. Çıkarken yastığı yerden kaldırması beklenir. Erzurum’da gelinin leğen içinde el ve ayakları yıkanır. Bu su, gelinin eve bağlanması için kapı eşiklerine, mutfığa ve tandır başlarına serpilir. Eskişehir’de gelin bütün zahmetlere katlansın diye yüklüğe oturtulur. Diyarbakır’da gelin, odasına girerken, bir kadın kapının üstünde kılıç tutar, gelin elindeki yumurtayı bu kılıca atarak kırar, içeriye girer. Sinop’ta gelin inince kaynana onun sırtına biner, gelin onu birkaç adım taşır. Sonra dört kişi gelini yere bastırmadan içeri sokar. Lüleburgaz’da kaynana gelini kapıda karşılar. Kaynanaya üç defa gelini isteyip istemediği sorulur, üç defasında da “isterim” karşılığı alındıktan sonra gelin kaynananın elini öper. Erzurum/İspir/Petekli’de damat geline damdan elma atar. Atılan bu elma tutulmaya çalışılır. Bu elma evlilikte uğur sayılır. Elmayı tutana bahşiş verilir ve gelin ile damat bu elmayı birlikte yerler.”⁸³

⁸² Erman Artun, **age**, s. 165.

⁸³ Erman Artun, **age**, s. 166.

Köy düğünlerinde babası evinden çıkan gelin doğrudan damadın evine inmez. Gelin babasının evinden alındıktan sonra, köyde ise köyün içinde şehirde ise şehrin içinde konvoy şeklinde bir tur atıp düğün yerine yakın bir akrabanın veya komşunun evine getirilir. Düğün yerine getirilen gelin hemen araçtan inmez. Kayınbabasından harçlık veya mal bağışlamasını bekler. Gelin indirilirken geline verilen harçlık veya bağışlanan mal, oğlan evinin maddi durumuna göre değişmektedir. Gelin aracına gelen kayınbaba gelinin araçtan inmesi için ya para ya da koç, inek gibi hayvanların bağışladığını söyler. Daha sonra damat gelinin elinden tutarak gelini araçtan indirir. Gelin araçtan indirilirken maniler söylenir, zılgıtlar çalınır. Köy halkına gelinin araçtan indiğini duyurmak için silahlar sıkılır bir yandan da gelinin üzerine uğur ve bereket getirsin diye şeker, pirinç ve leblebiler saçılır. Buna yöre Türkmenlerinde “Saçı” denir (K.K.1, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 16).

Erkek te çıhar damın üstünde bekler gelnin gelmesini. Şekerlerini hazırlamış dama çıhar şekeri saçar. Burada da bir sevinç yanı ayle, uşak, gelin bir hucum eder alem bütün o şekeri o alır, o alır, yere dökülenlerden bilmem nelerden (K.K.5).

Onnan sona gelin mekineden inmez. Güveginin gelip genni indirmesini, bir bahşiş vermesini bekleller. Bahşiş vermezsen de gapı açılmaz (K.K.5).

Gelni köye getirdiklerinde gonşunun yannan indiriller, ilk evel evne getirmezler. Sona gonşudan, sona gonşunun yanında oynallar kef edeller (K.K.5).

Gelin araçtan inerken kaynanası gelinin eline bardak verip kırmasını ister. Gelin bardağı kırması kötü ruhların kovulacağı anlamına gelir. Bazı köylerde geline cam şişe verip kırmasını isterler. Ayrıca gelin araçtan inerken, gelinin yeni eve gelişi uğurlu, hayırlı ve bereketli olması için önüne bir tas su dökerler. Gelin evine tutkulu olması için duvara bir çivi çakarlar, gelinin uğurlu olup olmadığını bilmek için kapının üstüne bir hamur yapıştırırlar. Düşmezse uğurlu, düşerse uğursuz olduğu anlaşılır (K.K.1, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 16).

Valla bunnan önce hamur suvallar gapının üstüne yuğurlu olmak uçun. Düşerse yuğursuz, düşmezse yuğurlu he. Bir de mih çahallar o da tesbit olmak uçun he tesbit olmak uçun (K.K.3).

Halep Türkmenlerinde kadın düğünü ayrı erkek düğünü ayrı olduğu için bu uygulamalar yapıldıktan sonra damat gelini oturacağı yere götürür ve herkes gelinin yüzünü görsün diye duvağını açar. Daha sonra damat gelini hazırlanan koltuğa oturtur ve kadınlar arasından ayrılır. Kadınlar kendi aralarında türkü söyleyip zılgıtlar çalarak eğlenirler. Gelin gerdeğe girene kadar kadınların yanından ayrılmaz. Şehir düğünlerinde ise gelin düğün salonuna iner. Damat gelini düğün salonuna girdirip gelinle kısa bir süre dans yapar ve kadın düğününden ayrılıp erkek düğününe gider. Gelin indirmesindeki uygulamalar, tüm Halep Türkmenleri için ortaktır (K.K.1, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 16).

III.3. Düğün Yemeği

Halep ve çevresi Türkmen düğünlerinde, özellikle eski köy düğünlerinde düğün yemeği oldukça önemlidir. Düğün yemeği olmadan düğün olmaz. Eski köy düğünlerinde, düğün yemeği deneyimli üç beş kadın tarafından, damat ailesinin yardımıyla yapılırdı. Yöre Türkmenlerinde düğün yemeği genellikle “Bulgur pilavı, firik pilavı, et, lebeniye çorbası, bamya ekşisi ve fasulye ekşisinden” oluşur. Bazı köylerde misafirlere düğün yemeği olarak “Lahmacun” ikram edilir. Bu yemekler “Halle” adı verilen büyük kazanlarda pişirilir. Son yıllarda çoğu köy düğünlerinde yemekler seyyar mutfak aşçıları tarafından yapılmaktadır. Aşçılar düğün sahibiyle belli bir ücret karşılığında anlaşarak tüm düğün yemeği işlerini üstlenirler. Aşçılar düğün günü erkenden düğün yerine gelip düğünde kesilecek kurbanları keser yüzerler. Düğün yemeğinde kesilen kurbanların sayısı gelecek olan davetlilerin çokluğuna göre değişir. Daha sonra düğün sahibinin belirlediği yemeği yapmaya başlarlar. Bu yemekler ikindi vaktinde gelin babası evinden gelene kadar hazır olur.

Gelin indirildikten sonra düğün yemeği hazırlanır. Çadırlarda oturan misafirlerin önüne uzun sofralar kurulur. Yemek dağıtımında aşçılara köyün gençleri ve damadın ailesi yardım eder. Yapılan yemekler tüm misafirlere ikram edilir. Düğün yemeği için kesilen koyunların kelleleri pişirilerek önemli misafirlerin önüne bütünüyle

konulur. Bu kişiler kellelerden bir parça alarak yanlarında oturan misafirlere ikram ederler. Yemeğin yanında içecek olarak alkolün kullanılmadığı ifade edilmiştir. Ancak ayranın ikram edildiği görülmüştür. Yemekler yenildikten sonra düğün merasimine başlanır. Gece geç saatlere kadar Halaylar kurulur türküler söylenir. Türkmenlerin şehir düğünlerinde gelin doğrudan düğün salonuna geldiği için ve geniş alanların olmadığı için yemek ikramı olmamaktadır. Ancak şehir düğünlerinde misafirlere “Şağbaş” takı töreni esnasında önceden paketlenmiş meyve tabakları, çerez ve içecek ikram edilir. Misafirler bu ikramları yedikten sonra damada takacakları para veya hediyeleri bir köşede oturan katibe teslim ederek düğün salonundan ayrılırlar (K.K.1, 3, 4, 5, 9, 13, 15, 17).

III.4. Büyük Nişan – Şağbaş - Takı Töreni

Halep Türkmenlerinin özellikle köylerde görülen takı töreni “Şağbaş”, toplumsal dayanışmanın en güzel örneklerinden biridir. Düğün sahibine takılan paralar bir nevi borç olarak sayılır. Dolayısıyla düğün sahibi ileride yapılacak düğünlere bu paraları iade etmek zorundadır. Aksi takdirde yeni yapılacak düğünlerin sahipleri bu paraları talep edebilmektedirler. Türkmen düğünlerinde “Şağbaş, Nişan” töreni düğünün sonuna doğru yapılır. Halep Türkmenleri bu geleneğe “Şağbaş, Nişan” demektedirler. Şehir düğünlerinde ise bu geleneğe “Lef” denmektedir. Köy düğünlerinde takı töreni düğünün son günü düğün yemeğinden önce yapılır. Köy düğünleri davullu zurnalı olduğu için takılar davulcular tarafından toplanmaktadır. Düğün yemeğinden yaklaşık bir saat önce davulcunun “Şağbaş başladı” anonsuyla halay meydanının bir köşesine bir masa kurulur. Masaya bir katip bir de parayı teslim alan oturur. Toplanan paralar katip tarafından kimin ne kadar verdiği bilgisiyle deftere kaydedilir. Düğüne katılan misafirler düğün meydanında bir halay oluştururlar. “Şağbaş”ı davul çalanlardan gür sesli biri “Şağbaş şağbaş” yüksek sesle halayın sonuna kadar bir tur atar.

Bahşişi verecek kişiler sırayla davulcuya işaret ederek yanına çağırır, adını söyleyerek parayı verir. Davulcu para aldığı kişiyi onura etmek için takla atarak, göbek sallayarak “Şağbaş şağbaş falanca kişiden şağbaş” diye elindeki parayla halayı turlayarak yüksek sesle miktarı belirtir. Son olarak katibe teslim eder. Aynı zamanda

damada para takan kişi, davulcuya “şağbaş” çağirtma ücreti de verir. Ayrıca davulcular düğüne gelen misafirleri karşılayarak ve düğün boyunca misafirlere çay-mırra (acı kahve) ikram ederek ve önemli misafirlerin önünde fincan kırarak da bahşış toplarlar. Bu bahşışler davulculara kalır. şehir düğünlerinde düğünler düğün salonunda yapıldığı için damada takılar mutrib (türkücü) ekibinin biri tarafından toplanır. şehir düğünlerinde takılar düğün bitimine doğru yapılır. Misafirler düğün boyunca oynayıp eğlendikten sonra düğün bitimine bir saat kala misafirlere meyve, çerez ve içecekler ikram edilir. Bu esnada mutrib ekibinin biri “Lef” nişan töreninin başladığını anons eder. Köy düğünlerinde olduğu gibi şehir düğünlerinde de oyun meydanının bir köşesine masa kurulur ve bir katip ile parayı teslim alan kişi oturur, anons yapan kişi de bunların yanında durur. Para takmak isteyen kişiler anons yapan kişinin yanına gelerek adını soyadını söyleyerek ne kadar verdiğini söyler. Anons yapan kişi bu bilgileri herkese duyurarak parayı katibe teslim eder. Katip bu bilgileri anında deftere kaydeder. Büyük nişan bitiminde toplanan paralar katip tarafından ilan edilerek defter ile paralar damadın babasına teslim edilir. Toplanan paralar düğün masraflarına gider (K.K.1, 3, 4, 5, 7, 9, 12, 15).

III. 5. Damat Tıraşı ve Damat Giydirme

Halep Türkmenlerinde düğün günü sabah damat kendi evinde yıkanır. Bu işlem damat hamamı gibi törensel özellik taşımaz. Daha sonra damat sağdııcı ile birlikte uygun bir zamanda berbere gidip tıraş olur. Bazen de berber malzemeleriyle birlikte düğün salonuna gelip damada “Damat tıraşı” salonda yapıldığı da görölmüştür. Yöre Türkmenlerinde bu işleme “Damat tıraşı” denir. Damadın “Damat tıraşı” masraflarını sağdııcı karşılar. Berber damadın arkadaşı ise damattan para almaz. Damat düğün günü takı törenine kadar gündelik kıyafetleri ile eğlenir. Takı töreni başladığı anda, damadın sağdııcı başta olmak üzere genç akrabaları ve arkadaşları damadı düğün salonunun uygun bir yerinde düğün takımını giydirirler. Türkmenler bu işleme “damat giydirme” adı verirler.

Damadın düğünde giyeceğı takım elbise ve ayakkabı, gerdekte gelinin karşıısına çıkarken giyeceğı iç çamaşılar annesi ve ablaları tarafından önceden bir bohçada

hazırlanmış olur. Bu bohça genellikle beyaz kumaştan olup üzerine gül ve çiçek nakışları işlenir. Ayrıca bohçanın üzerine kalpler ve Arapça “Elf mebruk” binlerce tebrikler yazısı işlenir. Yöre Türkmenleri bu bohçaya “Damat bohçası” demektedirler. Bekarlar damat bohçasını damadın ablasından alıp türküler ile alkışlar eşliğinde damada giydirebilirler. Damadın üzerinden çıkan eşyalar cahalbaşılar kendi aralarında paylaşırlar. Gençler işe eğlence katmak için damadı iğnelerler. Sağdıç ise buna mümkün derecede izin vermez. Bekar gençler damatlığın kendilerine de bulaşması için damada iyice sürtünürler. Damada takım elbise giydirildikten sonra cahalbaşılar kollarına girer ve gençler arkasından alkışlarla yürüyerek düğün meydanına getirilir. Damat önce babasının elini öper, daha sonra misafirlerle tokalaşır. Daha sonra damat düğün meydanında gençlerle halayda oynar ve fotoğraflar çekilir. Düğün bitimine doğru annesi ve ablaları tarafından kadın düğününe götürülür. Damat önce annesinin elini öper, sonra gelinle dans yapar, fotoğraflar çekilir. Daha sonra damat gelini alıp son olarak ailesi, akrabaları ve arkadaşlarıyla birlikte konvoy şeklinde turlayıp damadı hazırlanan gerdek odasına kadar götürürler. Damadın arkadaşları damadın sırtına vurarak gerdek odasına sokarlar (K.K.1, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 14).

III. 6. Gerdek

“Medeni ya da dinsel nikahtan sonra gelinle güveyin bir araya gelmelerine “gerdek” denir. Böylece gelinin ve güveyin evliliği yasa, din ve bağlı bulunduğu toplum üyelerinin onayı ile geçerli sayılmış olur. Nikahtan sonra çiftin kalacağı yere “gerdek evi”, “gerdek damı”, “gerdek odası” gibi adlar verilmektedir. Sağdıç ve arkadaşları tarafından şamatayla ve yumruklanarak getirilen güvey, gerdek odasına sokulur. Geleneğin ve dinseliliğin ağır bastığı yerlerde güvey başkalarıyla birlikte namaz kıldıktan sonra ilahiler arasında gerdeğe sokulur. Gelinle güveyin karı-koca oldukları geceye “gerdek gecesi” ya da “zifaf gecesi” denmektedir. Kentlerde, özellikle son 10-15 yıldan bu yana, maddi durumları iyi olanlar, gerdek gecesini ya evlerinin dışındaki bir otelde ya da başka bir kentte geçirmektedirler. Buna yaygın adıyla “balayına çıkma” denmektedir.”⁸⁴

⁸⁴ Sedat Veyis Örnek, *age*, s 197-198.

“Anadolu’da gerdek gecesi ile ilgili değişik uygulamalar olmaktadır. Kırşehir’de gelinin çocuğu olsun diye gerdek gecesinde geline yumurta yedirilir. Kilis’te gerdek gecesi kaynananın kapı dinlemesi adettir. Böylece çocukları sağır ve dilsiz olmayacağına inanılır. Eskişehir/Erenköy’de gerdek odasında gelin, güveyin başına kismetli olsun diye para koyar. Divriği’de, namazdan sonra güvey ve arkadaşları hocayla birlikte mumlarla ve ilahilerle gelirler, gerdek odasının kapısında dua ederler. Posof’ta gerdek odasında masaya ve karyolanın ayak kısmına mumlar yakılır. Güvey, gelini bahşış vererek konuşturur. Van’da yenge gerdek odasına şerbet getirip bahşış alır. Mut’ta ise gelin gerdek odasında elindeki narı kuvvetle çarpar. Dağılan narın eve bereket getireceğine inanılır.”⁸⁵

Halep Türkmenlerinde düğün merasimi tamamlandıktan sonra damat, ailesi ve arkadaşları gelini konvoy şeklinde, düğünden bir gün önce veya düğün günü hazırlanan gerdek odasına götürür. Gelin tarafından gelinin annesi, teyzesi ve yengesi evliliğin gerçekleştiğine şahit olmaları için damadın evine gelirler. Bu kadınların damat evinde bir gece kaldıkları da görölmüştür. Halep Türkmenlerinde dini veya medeni nikah kıyıldıktan sonra gelin ile damadın bir araya gelmelerine “gerdek” denir. Bir çiftin nikahı kıyıldıktan sonra din, yasa ve toplumca bir araya gelmeleri geçerli olduğu sayılmaktadır. Geline, yengesi tarafından gerdekta damada nasıl davranacağını, damada da evli birisi tarafından gerdekta geline nasıl davranacağı öğretilir. Gelin gerdek odasında beklerken damat iki rekat şükür namazı kılar. Daha sonra damadın sağdııcı ve arkadaşları damadın sırtına vurarak gerdek odasına sokarlar (K.K.1, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12).

Gerdek odası bir hafta evel hazırlığını yapallar son günne gadar. Tabi bu mazemesi, yatak örtüsü, yatak odası, gelen geden garaltıları herkesi yerne gomak, düzlemek bunnarı işte bir hafta sürer gennernen. Gızın çeyzi gelin geldiý vahıt. He gelinnen barabar getiriller. Tabi bunu da davulnan davul varsa, yoksa zatı mekineler düdük çalmanan, halaynan, hoynan, husunnan işte bu şikil getiriller üç beş mekinenen getiriller genni (K.K.3).

⁸⁵ Erman Artun, **age**, s 168.

Gerdek odası yani günüüzden hazırlanır artı öğlen sonu. Gız tarafı da gider. Gız tarafı da gelir düzmiye he oğlan tarafı da hazır olur. He gız tarafı da yanı gızının şeyini hazırlıy yanı gerdek odasını hazırlıy yanı. Onnan sona da gerdek te yanı diyek meselen saat sekiz, onda gerdege girer eskiden. He şindi birez gecikiyk baaz. Eskiden o zaman gızın anası barabar galır oğlanın evinde gızın anası. Neden galır barabar? Korharki yangışlık bir iş olur. Yanı yangışlık bir iş olur diye yanı. Yanı yangışlık bir iş şu çeşit yanı; gızının en evel gız mı? gız del mi? olmasına hazır olur gendi. Çünkü baaz gençlerden de bilmiyen de olur yanı. Bilmiyen de olur yanı. Gız hazır olur orda bir şey var mı? yok mu? Korharki bir leke atlır genin giyebetinde orda yok ta gendi onnan çok korhallar, çok hısepli bir gün o gün. Çok hısepli bir gün dikkatli davranıllar ona. Gız çeyzi yanı diycen bir gün evel oğlan tarafı gelir alır (K.K.5).

Halep Türkmenleri gerdek odasının kapısına yeni kurulan evin hayırlı ve bereketli olması için hamur yapıştırırlar. Ayrıca gerdek yerinin belirlenmesi için gerdek odasının kapısına kına sürülür veya kırmızı bez asılır. İlk önce gelin hiç konuşmaz. Damat gelini konuşturmak için yüzünü açar ve geline yüz görümlüğü takar. Bu takı genelde altın olur. Kız tarafından gelen kadınlar ile erkek tarafının kadınları gerdeğin sonuçlanmasını dışarıda beklerler. Gelin ile damat, gerdek odasında önceden hazırlanmış meyve ve çerez yerler. Daha sonra evlilik olayı birleşmeleriyle gerçekleşir. Evlilik (birleşme) olayı gerçekleştikten sonra damat ile gelin dışarıya çıkıp damadın baba ve annesinin elini öperler ayrıca gelinin annesinin elini de öperler. Kadınlar zılgıt çalarak, damadın babası silah sıkarak evliliğin gerçekleştiği çevreye duyurulur. Gerdek evinde bulunanlar çiftin çocuklu, mutlu ve huzurlu yaşamaları için dualarda bulunurlar (K.K.1, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12).

III.7. Supha – Sabahiye

Düğünden bir sonraki güne “Sabahiye” denir. Halep Türkmenlerinin bu töreninde gelin sabahleyin uyandıktan sonra kocasının elini öper ve ikisi de birlikte baba ile annenin elini öpmek için gerdek odasından çıkarlar. Yöre Türkmenlerinde kaynana gelini doğurmadı diye bir düşünce olduğu için gelin kaynanaya “Bibi”

kayınbabaya ise “Emmi” demektedir (K.K.1, 4, 5, 7, 8, 11, 13, 16). Mehmet Erol, Halep Türkmenlerindeki supha geleneğini şöyle sıralamıştır;

- “Düğünden sonraki sabaha, oğlan tarafı gelinin ailesini yemeğe çağırır. Buna subhiyye denir. Gelin akrabalarından değilse subhiyyeye kız tarafının kadınları gelir. Subhiyyede yenilen yemek genellikle iç bakımından zengin bir pilavdır.
- Bazı köylerde gelin kaynanasına elbiselik kumaş hediye eder.
- Yeni çift akrabaları ve arkadaşları tarafından yemeğe davet edilir. Bu davetler yakınlık derecesine göre sıraya konur ve on-on beş gün sürer. Gelinle damada katıldıkları davetlerde hediyeler verilir.
- Gelinin ailesi yeni çifti düğünden bir hafta kadar sonra yemeğe davet eder.
- İki hafta kadar bir süre gelinle damada tarla veya ev işi yaptırılmaz. Bu süre zarfında çift şehre giderek resmi nikahlarını kıydırırlar.
- Bekar arkadaşları çifti evlerinde ziyaret ederek çeşitli hediyeler getirirler. Bu ziyaretlerde gelinle damada çeşitli oyunlar oynatılır. Un dolu tepsiye gizlenmiş bozuk parayı gelinin ağzıyla bulması istenir. Damat da bu oyunu yaparsa gelini sevdiğine hükmedilir.”⁸⁶

Bu tören ağırlıklı olarak bayanlara mahsustur. Köyün kadınları sabah gelinin evinde toplanarak “kelle paça” pişirirler. Bu yemek gelen misafirlere ikram edilir. Damadın ve gelinin yakın akrabaları, beraberlerinde hediye getirerek geline ve kaynanaya hayırlı uğurlu olsun demek için gelini görmeye gelirler. Gelin ise çeyizinde alınan küçük hediyeleri çıkarıp gelen misafirlere verir. Bu hediyeler genellikle havlu ve kumaş toplarından oluşmaktadır. Geline ilk on-on beş gün “Taze gelin” diyerek iş yaptırılmaz. Gelin elbiselerini giyip süslenerek misafirlerle oturmaya gelir. Bu esnada türküler söylenir zılgıtlar çalınır. Daha sonra kadınlar iyi dileklerde bulunarak gelinin çeyizine bakarlar. Eğlendikten yemek ve tatlı yendikten sonra kapıya kadar uğurlanırlar. Gelin, babası ve erkek kardeşleri tarafından davet edilene kadar ailesini göremez. Ayrıca gelinin ailesinin düğüne katılmaları ayıp olarak karşılanmaktadır (K.K.1, 4, 5, 7, 8, 11, 13).

⁸⁶ Mehmet Erol, **age**, s. 120.

SONUÇ

Her milletin ve her bölge insanının kendine has gelenekleri bulunduğu gibi, Suriye Türkmenlerinin de kendine has gelenekleri vardır. Gelenekler, bir topluluğun hayatını tanzim eden ve yazılı olmayan kurallarıdır. Gelenekler, yaşanan hayatın aynaları gibidir; insanların inançlarını, bir takım olaylara karşı takındıkları tavırları, yani hayat tarzlarını, umutlarını, sevgilerini ve korkularını; kısaca onların değer yargılarını ve özelliklerini yansıtır. Bir milletin farklı kolları olarak adlandırılan boyların gelenekleri, bir takım ayrıntılarda görülen küçük farklılıklarla, o boyun millet içindeki varlığının kendine has yorumları olarak millî yapının temel taşlarını oluştururlar.

Bilindiği gibi, Suriye'de bir kaç yıldan beri bir "iç karışıklık" yaşanmaktadır. Bu kargaşadan en fazla etkilenen topluluk ise, Türkmenlerdir. Türkmenlerin çok az bir kısmı, henüz topraklarını terk etmemiş; büyük bir kısmı ise Türkiye'ye sığınmıştır. Karışıklığın nasıl ve ne zaman sonuçlanacağı da belli değildir. Bu durum, Türkmenlerin bütün geleneklerini derinden etkilemiştir ve etkilemeye de devam etmektedir. Bu sebeple, Suriye Türkmenlerinin bütün kültürel değerlerinin, özellikle de geleneklerinin çeşitli tekniklerle kayıt altına alınmasında yarar vardır. Biz, bu maksatla Türkmen düğün geleneğini incelemeye ve kayıt altına almaya karar verdik. Bu konuyu seçmemizde, evliliğin hayatın en önemli üç dönüm noktasından biri olması da etkili olmuştur. Çalışmamıza başladığımız sıralarda, söz konusu karışıklık sebebiyle Suriye'deki bütün Türkmen bölgelerine gitme imkanımız bulunmadığından, çalışmamızı Halep ve çevresinde yaşayan Türkmenlerle sınırlandırmak zorunda kaldık. İlerleyen zamanlarda ise, daha önce gidebildiğimiz yerlere de gitme imkanımız ortadan kalktı. Bu durum, çalışmamızda başta planladığımız kadar kaynak kullanmamızı engelledi. Çalışmamızda, çok az sayıdaki yazılı kaynakla birlikte, ağırlıklı olarak Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan ve halen de burada yaşamaya devam eden kaynak şahıslardan aldığımız bilgileri kullandık. Tezimiz bir alan araştırması olduğu için, özellikle "Görüşme ve Gözlem" yöntemlerinden yararlandık. Şartların el verdiği ölçüde, kayıt cihazı da kullanmaya çalıştık.

Halep Türkmenlerinin düğün geleneklerinin, bu bölgenin Türkiye'deki uzantısı durumunda olan coğrafyada da büyük ölçüde benzer olduğunu tespit ettik. Evlilik çeşitleri, kız isteme ve nişan törenleri hemen hemen aynıdır, diyebiliriz. Türkiye'nin başka bölgelerinde bulunmayan "şaboş/şabaş" geleneğinin, Hatay ve Gaziantep... Türkmen düğünlerinde bulunduğunu gördük. İki bölgedeki bu uygulamanın tıpatıp aynı olduğunu da söylemek mümkündür. Aynı şekilde, "supha" veya "sabahiye" adı verilen uygulama da, bölgede; ancak farklı iki ülkede yaşayan Türkmenlerde ortaktır. Türkiye'de daha çok "supha" ismi kullanılmaktadır.

Türkiye, daha doğrusu Hatay, Gaziantep... Türkmenleriyle Halep Türkmenleri düğün gelenekleri arasındaki en belirgin fark, davetiyelerde görülmektedir. Türkiye'deki davetiyelerde, herhangi bir ayet metnine veya tercümesine yer verildiğini tespit edemedik. İlgili bölümde de açıklamaya çalıştığımız gibi, Halep ve çevresindeki Türkmenlerin düğün davetiyelerinde, evlilikle ilgili bir ayet yer almaktadır. Evlilikle ilgili olarak, Türk kanunlarında yer almayan çok evlilik geleneğinin Türkmenlerde hala devam ettiği görülmektedir, zira Suriye aile cüzdanında dört kadın eş için dört ayrı yer verilmiştir. Türkiye'nin artık çok az bir kesiminde alınan başlık parası (kalın) Türkmenlerde hala devam etmektedir. Kimi kız babaları başlık parasının tamamını ya da bir kısmını kendine ya da ailesine harcayabilir, "baba hakkı" adı verilen bu durum Türkmen halkı tarafından benimsenmiştir, abes görülmez.

Türk halkında görülmeyen Türkmenlerde kızı amcasından ve dayısından tekrar isteme anlamına gelen "yol alma" ve davetiyelerin dağıtıldığı günden itibaren düğün gününe kadar, düğün sahipleri ya da akraba çevrelerinde herhangi bir ölüm olayının olması durumunda alınması gereken izin anlamına gelen "yas alma" geleneği görülmektedir. Ayrıca Türkmen düğünleri ile ilgili en belirgin farklardan biri de kız tarafının düğüne iştirak etmemeleridir. Türkiye'de düğünde her iki taraf da bulunurken Türkmen düğünlerinde kız tarafının düğüne katılmaları ayıp karşılanır. Türkiye'de olmayan bir diğer gelenek ise; gelin babası evinden çıkarken abisi ya da amcasının oğlu bahşiş almak amacıyla gelinin önünde durur ve Türkmenlerde bu geleneğe "yolunda durma" adı verilir.

Türkmenlerde evlilik ile ilgili geçerliliğini yitirmiş gelenekler de bulunur. Örnek verecek olursak; Türkmenlerin eski geleneklerine göre gelin ata bindirilerek getirilirdi günümüzde bu atların yerini süslenmiş arabalar almaktadır. Eskiden düğünler kadın erkek karışık düzenlenirken günümüzde Arapların düğünlere iştirak etmesiyle kadın erkek düğünleri ayrı ayrı yapılmaktadır. Günümüzde tek güne sınırlandırılmış düğünler eskiden üç ya da yedi gün sürerdi. Türkmen köy düğünlerinde alanın geniş olması itibariyle düğünler yemekli düzenlenirken, şehir düğünleri alan darlığı itibariyle düğün salonlarında meyve ikram edilerek düzenlenir.

EKLER

EK 1. KAYNAK KİŞİLERLE YAPILAN GÖRÜŞMELERDE, SORDUĞUMUZ SORULAR VE ALDIĞIMIZ CEVAPLAR.

1- **Denişik (Değişik, Berder; Kızı ve oğlu bulunan bir ailenin kızı ve oğlu bulunan bir aileye kız alıp vermesi.) şekilde evlenme var mıdır?**

2- **Varsa neden? (Başlıktan kurtulma vb. gibi.)**

Halep Türkmenlerinde değişik şeklinde çoğ oldu. Bunun amacı, akrabalar birbirini bırakmasın diye bir ondan sona da kalın yokturdu. Yani halı yorgun olanlar en çok buna yöneldi. Sondan da bizde orda bir atasözü var; “inekten kızı köyünden al” diyerekten o bakımdan da bunu vurguladılar (K.K.1).

Değişik anam gilde vardı. Bes bizde yoktu. Yani benden taraf yoktur dim. Değişik kimi olmuşlar yanı. İşte bibimnen babam bacısını dayma verdi. Ee gendi de dayımın şey gızını aldı. Değişik yapmaktan memnun deldi yok. Çok dövüş olurdu çok. Bu küser geder o gelir o geder o gelir. Dayım kötek yerdı. Ağnaşmazlardı işte. Babam anamı vurunçu küser geder, babam da geder bacısını getirirdi. Yanı bunarı gördük biz. Değişik işte para yoktur diye değişik yaptılar. Kısmet te olcu (K.K.2).

Var değişik şeklinde. Ğalından da var değişik te var. Değişik icabında gız isti. O da gardaşı gızın gardaşı diki ben bacımı değişik edecem. İcabında onun bacısı bulni, icabında bulunmi. İcabında gedi hımsından, dezzesinden av dayısından bir gız getiri. Amanat olarak, iş görerek, kağı ondan değişik edir. **Başlıktan kurtulmak için mi?** Vallah iki taraftan da var. Başlık uçun da var, isteyerek te var yanı. İsteyerek olması mühim olan. İsteyerek mühim olan yanı. Ama başlık uçun çok zorluğu yok yanı (K.K.3).

Değişik var. Mesele bir adamın evde büyük gızı var. Gendi de maddi durumu zayıf. Yani oğluna ğalın verecek, bazarlık edecek filan bu işlere birez maddi durumu zayıf oldu uçun kağar oğlanı da everim diye ğızı da bunun bahanesine sitir edim diye bu çeşitten değişik gezerler en çok. Başlıktan kurtulmak en çok (K.K.4).

Tabi iki aile birbirine ğız ala veriller. Bazıları da maddi durumundan da olabilirdi. Deĝişik derler. Yani o bacısını ona verir, o bacısını ona verir. Kaĝar deĝişik ederler, olaĝan bir iş bu. İşin başlık meselesi de vardı. İki taraf birbirni beĝenmek te vardı yanı. Yani meselen ben birbirimizi beĝenerekten sen ba ğızıyı verirsen, ben de sa ğızımı verim. Deĝişik edek yanı. Demek ikisi birbirni isteyen var yanı. Olabilir bazısı ister almak, vermek istemezdi. O da derki ben vermem o zaman. Verirsen veririm. Bu çeşitti yanı deĝişik şeyleri (K.K.5).

- 3- **Kız kaçırma şeklinde evlenme var mıdır? (Zorla kaçırma, isteyerek kaçırma.)**
- 4- **Adet midir? Nasıl karşılanır? Evlilik iki aile arasında kabul edilir mi? tutum ve davranışları nelerdir?**
- 5- **Adet deĝilse, kız kaçırma olayı bir yılda ne kadardır.**

Kız kaçırma şeklinde birisi bir kız ister. Kızın sahibi vermeyince, iksi birbirni severler kaçma şeyine yönliller. Tabi anlaşma üzrine. En çoĝu iki tarafın istegiyle. Bir kısmı da damat kısmı zengin olur, birez güçlü olur zorla işi zora bağlar. Kız kaçırma adet deĝil de işte şeyler yanı bir tarafın vermeyince iş zorluĝa yönelir. Karşılanması bir tarafın hoşuna gider, o bir tarafın da zoruna gider. Kızı öldürmeye kaharlar bilmem nederler yanı büyük şeyler olurdu. Ama ariya işte başka taraflar girer iki ailen arasını düzeltmek için şey etmek için yanı baya bir şey vardı destek sağlamak için. Düşmanlık kalmasın diye ulaşıllardı yanı iki tarafı illa bir yola gtiriller. Davranışlar bir müddet bir zaman şeyle gergin halde yaşalar. Artı başkaları ariya girince yanı iki tarafı inandırmaya uğraşırlar şey ederler yanı. Dostluk devam eder. Senede taş çatlasa iki üç teneyi geçmez (K.K.1).

Ğız ĝaçırmak şeklinde var. Evet var. Ğız sevdiğinen tabi ğız sevildiğinen o da bizim huyda yanı Türkmen milleti bir ğızı sevdiğinen illa alıcı yanı. Heç mümkün deĝil yanı. Ğuwardıp gedip yok. **Kız kaçırma zorla mı? İsteyerek mi?** iki çeşit bununda iki çeşidi var. Bir gözelliknen eyiliknen, bir de zornan. Kimine gidip ĝalın veriler. Babasının ağnaşilar üç beş ay sona av bir ay sona on gün sona di verim ğızı. Bir hafta

on gün sona bahin babasının haber geliki ee valla ben ğızımı verdim. Lan yorum sen bizi masrafa sohtun, sen bizi sürgün ettin, sen bizi hasara sohtun ben vermem di. İcabında ğızın bir hımsı çıhi bildin mi? emmisi oğlu çıhi, dayısı oğlu çıhi. Yani geninden taraf u istiyen de garip olabilir. Aynı oymaktan del olabilir yani. Ee bu da ordan kaçırmak şartında ğalılar.

Valla önce adetti. Şimdi bu da galmadı. Türkmen ğız ğaçırmasında bir neşe alır. Türkmen ğızı ğaçtınan onu öldürmek mümkün del bildin mi? üç beş adamnan gediler tabi güçlü olarak yani. Silahlı olarak, yiğit olarak, babaygit olarak. Bunun atrofında ğonşularının öncelik genneri şey ediler. Diler bahın biz ğız kaçırmıya gelicik. Amma karşıya çıkanı vurıcık. Amma siz olun çılmayın. Beli başıza yığıcaksız karşı gelin. Bu halda gece baskını yapılar. Ğızı ğaçırılar. Ğız ğaçırdinnan bir vahıt sona arıya tabi iyi adamlar giri. Şıhlar giri. Her kesin bir oymağın bir şıhı var, bir belli adamı var. Geliler sulh ediler. Bir başlık parasına bağılılar işi. O vahıt gedip geliler birbirne ağnaşılar.

Annaşmaya ya ğız isti ğız saabi. Ğızı ğaçan ğız istir ya amma bir belli bir para isti yani. Ğızın ğalınnan fazla bir para istir. Ona göre tabi cemat yığılır her taraftan, atrof ğonşulardan, köylerden, oymaklardan toplanırlar. Bir iki gider gelirler babasının yanına ğızın ağnaşırlar. Kahar o ğızı ğaçıran bir gurban getirir keser. Onu bunu davet eder barış daveti. O vahıt sulh olurlar. Her kes biner yoluna biner evine gider. Kız kaçıрма oranı: valla şu durumda kısaldı. Yani duyık bir senede bir ğız ğaçı iki ğız ğaç,. Amma bundan önce vardı. Bunan yirmi otuz sene önce vardı. Her ayda her iki ayda bir ğız ğaçtığını duyarık. Bes bizim milletten değil. Atratof ğonşulardan, köylerden, Arap olsun, Kürt olsun, Türk olsun oymak oymak insannar var yanı. Amma işte beyle olidı. O vahıtta bele olidı (K.K.3).

Ğız kaçıрма şeklinde. O nasıl geçirir? Bazı, bazı gendi oğlana ğız birbirni ister. Ama akrabası değil mesela ğızın akrabası, yahını değil uzak, o onu beğenme tarafinnan vermez, gönül de ferman dinnemez kağar ne ğadar ne yapar ne yapmaz şunun, eşi, dostu, çevri ne ğadek yollarsa asla verme der yanı. Buna veremem yanı. O kimki? Mesela bazı beğenmez vermez. Kağar ğaçarlar. O ğaçtıktan kerri çok bahalıya mal olur. Bunnan kerri onun asla peşini, o yükü düşmanıma vermesin yanı verene de Allah yardım etsin. Her yiğit altında galmaz, her kimse de kağamaz. O yük zor.

O zorla meselesi nasıl olabilir? Onun ondan eskiden bir düşmanlığı olur. İhanet için yapar bazı. İhanet için yapar, yoksa o gendi asla yani gızı genninden sevmek değil, gızın da gennen haberi yok. Bazı ihanet şeklinde geçirir, bazı da yani karşılıklı birbirni severler amma vermezler onun uçun kağar geçirmiyə başlar. Onun sonucu çok kötü olur yanı. Onun asla peşini bırakmazlar yanı. Onun çevreden o zaman şu bazı cematte bir iki laf etse başına kağarlar. Sen de mi? adamsın. Boynuzlu diye taa bu çeşit yanı. Bu lafi gullanırlar. Onun uçun ona ne yapar ne yapmaz peşini bırakamaz. Onun ya kaçanı öldürecek zatı gızını illa öldürecek. Başka çaresi yok. Yani görmedim bir tenesi kaçıp ta yanı o da kesesine galsın pek görmedim yanı. **Kız kaçırma aile arasında nasıl karşılanır?** Vallahi bu iş asla ben saa dim ben görmedim yanı. Benim şimdi elli seneye aklım yeter görmedim. Yani bele sonuçlanır. Bu asla eyi karşılamazlar yanı. Bizim Türkmenlerde çok ayıp yanı.

Yav şeyle bir şey dim sa bu kaçırma olayı mesela. Bu asla affedilmez yanı asla affedilmez çok az nadir yanı. Affetse bile onun altınna kaçacak adamı olmaz, çevresi gab olmaz, fahır olabilir, tek adam olabilir mesela. Mesela ben şeyle bir olay ağnadım yanı. Biri bir zaman yanı gız geçirmiş onun da affetmiş, sula olmuşlar hiç bi şey olmamış gibi. Mesela onnan gırk sene sona o gızın gardaşı oğlunun nişannisini aldı kaçtı. Gırk sene sona hayfını aldı. Onu da o adamı da geri öldürdüler gızı da öldürdüler genni de öldürdüler yanı. O adam affetti mesela karşılığını sonnan ihanetle yaptı gene ablasının oğlunun nişannisini aldı kaçtı ama zorla del tabi onan ilişki gürmuş sevmiş ama onu gene öldürdüler yanı. Gızı da yanı yegenneri dayısını öldürdü bele bir olay da oldu yanı (K.K.4).

Gız kaçırma şeklinde vardı. Yani eskiden de vardı. Şindiki eskiye göre daha azaldı. Eses te az gendi. İsteyerek kaçmak, insan kaçmak istemezse kimse kaçıramaz geni. Her vahıt uçun. Baz isterdi. Başka aileler vermek istemezler, karşı gelirler. Gızdan oğlan birbirni seviler. O durumda birbirinnen ağnaşık yaparlar. Gençlik, gözüne görükmez. O yangışlığı yaparlar geçardı yanı. Yani adet diye bir şey yok gendi. Bu adet desek yanı, adet diye bir şey yok yanı. Tabi daha düşüngül, akli yeten insanlar bunu yapmaz. Gençlik bunu yapardı yanı. Ailesine göre karşılanır. Çok şiddetli karşılanır. % 80'i bunarı öldürüllerdi yanı. Çarası da olsa insannarın birbirin başına kakmak meselesi

vardı. Olabilir gendi buna annaşıma yapak der de insannarın gururunnan oynani. Başına kakmak itseller. Yanı bunı başına kağallar. Hemen bir ufak bir iş olsa başına kağallar. O gayadan. Ekseriyet öldürüller yanı. Türkmennerde öldürmiyeni çok kınarlar yanı. Yanı sıfıra düşer. Yanı namus meselesi yanı (K.K.5).

6- Birden fazla kadınla evlenme var mıdır?

7- Varsa neden?

Var da sebebi var onun. Meselen bir evlilikten çocuk olmaz. Olmınca tabi iki tarafın ağnaşması üzere ikinci alır veya damat tarafı zengin olur, malı mülkü çoğ olur zevk için de ikinci alanlar olur yanı. Ama en çoğu da çocuk olmayınca bu şey olur. Benim amcam iki tene evlendi. İki tene gardaşım var üçer tene üç bir anda yaşıyan iki tene arkadaşım var benim. Benim akrabalarım, amcamın iki oğlu oldu yedi sekiz tene gızı var. Oğlan az diye ikinci aldı. İkinciden de on bir tene oğlan geldi bir kız geldi. Dayım o da eylesine. İkinci gadınnan yedi sekiz tene uşak erkek, birinci gadınnan da yedi sekiz tene kız yanı. Yani en çoğu çocuk olmamaktan sonnan ikinci şeyde yanı halı vahtı zengin olur, paralı olur, gücü yerinde olunca ikinci alılar (K.K.1).

Alır neşi dört tene alabilir. Alan oldu. Babam rahmatlık aldı dört tene. Aa dayımın oğlu aldı iki tene. Ya ağnaşamılar ya uşag uçun. Uşag olmi diye bele oli. Dört tene aldı babam. Sebebi işte ilkin bir tene aldı avrat geni istememiş. İki ay üç ay yanda galdı geri boşanmak istedi guvarttı babam. Sona bir tene daha almış onan da o bir de ölmüş. Üçüncü de almış geri gene ağnaşamamışlar mı ne? Sona anamı aldı değişik etti (K.K.2).

Var evet. Benim emmim Ahmet Bozan dört tene aldı. Varlık, ,lk oğlan değişik te etti. Ağnaşmadılar değişikinnen kaktı bir Arap aldı. Tekrar Arab'nan yaşayamadı. Kaktı dayısı gızını aldı. Tekrar gene bir tene aldı. Dört tene aldı. Öte emmim üç tene aldı. Üçü de yanında ölene gadar ikisi öldü birisi sağ. Gendi de geçindi. Evet benim babam iki tene aldı. Ben gendim iki tene almışım. Var sebebi. Kimi çocuğ uçun, kimi işini çevirmek uçun, kimi de sevdiği uçun var yanı. Benim gardaşım uşag uçun aldı. Bennen

küçük gardaşım adı Cuma. Emmim aldı uşag uçun. İlk ayeli hımsımız Telele'den. Uşagı olmadı, altı tana gızı oldu. Gızınnan değışik etti. Bir tene aldı oğlu oldu öldü. Bekledi bekledi çocuğu olmadı. Kaktı bir Arab aldı. Öte gızınnan değışik etti. Bir vahıt sona otancıl ayelinin bir oğlu oldu, bir de gızı oldu. Gele gele o küçün de bir çocuğu bir gızı oldu. Yanı hayat beleistir (K.K.3).

Birden fazla evlenme var. Şindi bazısının halı filan düzgün olur evlenir. İkinci avradı alır ordan gelir yanı. Bazısı da biraz kadın meselesi darki düşkün olur. Bir iki avrad almak ister yanı. Oraya alır yanı. O noktadan gelir yanı bu (K.K.5).

8- Yakın akraba ile evlenme var mıdır?

9- Yakın akraba ile evlilik tercih edilir mi?

Bir oğlan amcası gızı yolunda durur. Kimseye verdirmek istemezler. Genner almak ister. Onun da gız istemez. Zornan veremezzik. Adet bele bizde. Zornan veremedik. Aa bizim Selv'i istediler veremedik. Emmisi oğlu çok istedi, çoğ arhasına düştü. Gız istemedi ben de vermek istemedim (K.K.2).

Tabi var. Ben amcam oğlunun gızını aldım. Emmim oğlunun gızını aldım. Gardaşım emmim gızını aldı. Tabi bizde isterim di bir şey yok yanı. Yani biz milletimizin arasında. Bunan yirmi beş otuz sene evel av gırk sene evel yanı emmi oğlu emmi gızını istemiye yanı zorluk çekerdi. Çok zorluk çeker. Önce o eve gedip geldiğinde bacı gardaş dini. Yanı sevgi arıya girmiy. Sevir dinen babası burada ana bacı inatlaştı di ben vermem niye puşluğu yapı. Bele bir halta altına düşüri. Birez aksi işler olur yanı. Amma nayet gardaşım oğlu di yanı. Ricam diner, dost, ahabab girdinnen arıya geri ağnaşıp verir yanı (K.K.3).

Çoğunnuk yahın akraba, hele gız güzel olursa onu asla garibe bırakmazlar yanı. Hele gız güzel olursa onun sonucu ne olursa olsun emmisi oğlu yoluna durur. Asla yanı

yoluna durmaya da hakkı. Bele yanı töreler adetimiz yanı. Onun yoluna durur asla kimse yaklaşamaz ona (K.K.4).

Tabi tabi tabi var ya. Yahın akrabalarından var. Emmisi gızı şindi şu adetler de var ben bunu intikad ederim şahsiyen yanı. Emmisi gızının yoluna durur. Alacak illa alır. Emmisi gızı güzelse bırakmak istemz. Emmisi gızı güzel delse onun yoluna durmaz. Bu nokta da var yanı. Bu da ben yangışlık hesap ederim yanı (K.K.5).

10- Yabancılar ile evlenme var mıdır?

11- Varsa neden?

Yok şindiki garma garışık oldu ortalık ya garma garışık oldu. Bir zaman ben Seddelfurat'ta çalışım. Gece saat ikide ben döküm şeyine baton döküm arabasına murağabayım. Elmun bir şeyler oldu sıkale gırıldı öte beri baktım öte yannan bir tene ses veriki "Mulla kürtünü çulla" diyerek ben Arab mı? Rus mı? bilmedim. Valla yapıp bitirdikten sona iş başladı gettim o sözü söyliyeni gördüm. Nerelisin? Fılan dedim. Dedi Rusyalıyım. Türkçe bilin mi? dedim. Dedi evet bilirim dedi. O zaman gennen tanıştım. Bana bu sorguyu sordu dedi: Arab'a alıp veriz mi? Dedim evet verik. Dedi heder oldiz. Siz de Arab oldiz dedi. Arab'a al ver ettikten sona Türkmenlik'ten çıhıştiz demek istedi. Yani adetleri bizim adetimize yahın olan insannar var yanı Arapların içinde de adetimize yahın insannar var amma çoğu yırak bizden. Çoğu yırak. Amma bizim gençlerimiz isterse Arap'tan alıyı. Eskiden Arap'lara vermek çok kıssa yanıımızda. Çok kıssa. Ya para temehınnen babası müflüs olur gızını verir ya amma vermez bence Araplara (K.K.3).

Şimdi şu durumda oldu yanı. Şu durumda var yanı. Var gene eskiden azdı. Eskiden azdı. Eskiden azdı bu dışarı vermek. Her kiş gendi milletinnen yani diyek meselen Türkmen Türkmennen alır verirdi. Gariplere şindi yanı olabilirki şu da var yeri

değişildi, Halep’te oturi, yahın gonşusu Arab oldu, gendi de Arab aliy bazleri Arap aliy Arab’a da verenner de var. Verenner alannardan daha az (K.K.5).

En çok yabancılar Türkmennen gayrisi onun yanız onun gızını birez göze görüküm olmaz, birez çirkin olur, çevre akrabe de farhında olmaz nolur? Onu garip gelir isterse veriler. Zaten aslın gözel demiş eskiden “Sütlü goyun sürüsünden ayrılmaz” derler bizim dedelerimiz. O çeşit yalnız çirkin olanlara, boyu kıssa olur, güzel olmaz onu kimse amma güzel oldi vahit gavumu, hısıımı, akrabası çoğ olur (K.K.4).

12- Erkeklerin evlenme yaşı ortalama kaçtır?

Ortalama olarak eskiden duruma göre, aile durumuna göre, meselen bir tenesi yaşlanmış, çocuğu küçük onu bahısın on üç – on dört yaşınnan everillerdi. O on üç - on dört yaşındalar tek tük var yanı mantıkada. Ama genelde on beş – on altı yaşındadı. Şimdi birez bu günnerde yirmi – yirmi beş arasında oldu. Evet benim babam on dört yaşında evlenmişti. Sebebi işte dedemin iki oğlu oldi için günnerini görcem diyerekten eski gafalar beledi. Erken yaştan benim abemnen babamı görmiyenner gardaş gibi görürlerdi. Aralarında yaş şeyi çok yahındı (K.K.1).

Valla bir adamın bir çociy varsa bir çeşit, üç beş çociy varsa bir çeşit. Bir çociy varsa erken everim de çociği görüm. Gendi evlenemedikten sona, gardaş yapamadıktan sona gene. Çocuğmun çocuğni görüm diyerek vahıtlı evlenir on yedi – on sekizde everir geni. Hatta on altıda everen de oldu he ya (K.K.3).

Eskiy dersen eskiden yanı yirmi beşten aşşa pek şansı yoktu yanı. On sekiz – yirmi yaşlarında çocuk zandederlerdi yanı. Şindi on beşten dut ta var on beş – on dörtten başla on altı – on yedi şindi galmadı (K.K.4).

Erkeklerin evlenmek yaşı yanı yirmi ikiden yirmi sekize gaderi. En azla bele yanı. Zaten eskiden de eyledi. Eskiden daha şindikten zordu. Galın malın meselesi vardı. Başlık vardı. Şindi başlık maşlık galmadı zaten de gene teklif edi (K.K.5).

13- Kızların evlenme yaşı ortalama kaçtır?

Ortalaması on beş – on altı – on yedide genelde yanı bunar en fazla. Ara sırada işte bazen gız güzel olmaz bilmem ne olmaz özürli olur. Onar birez gecikebililerdi. Onar dul üstlerine gedelerdi yanı bu biçimnen (K.K.1).

Gızların valla duruma bağı bir iş. Kimisi çocuk gezise babası gızının yaşına bahıp vermez. Mühüm işini görsün. On beşte de on dörtte de veren oldu. On yedi – on sekizde de veren oldu he ya (K.K.3).

Gızların şimdi düşük yaşta everiler şimdi. Yanı on beşten gene başla yanı yirmiye ulaştısa yirmi geçtise ası şimdi onu arçı goca gız hısab ediler kocamış. En çoğu şimdi on yedi – on sekizde on altıyı tercih ediy (K.K.4).

Bizim türkmenlerde köylü de olaraktan ekseriyet yanı gız birez yaşı on sekizi geçtiginnen birez durum değışili birez. Gızın yaşı büyük kimi oliy. Halbuki gızın ağnaşıklı vahıtları yaş on sekizden yirmi – yirmi iki – yirmi beşeçe tam oturaklık evlenmek şeyi yanı he eses yanı bu çeşit olması gerek yanı. Gız daha ahıllı olur. Daha düşüngül olur. Daha evinin gıymatını bilir. Gocasının gıymatını bilir. Ama baharsın on sekizi geçtinen büyük derler artı yanı birez işkelet olur yanı (K.K.5).

14- Erkek, evlenme isteğini belirtir mi?

Tabi erkekler birçoğu babasınnan direkmen istiyemez. Babasına kimin sözü geçer? Onan başlalar veya annesinnen başlar. Annesi de işte aynı şeyi oluşturlar bele bir düşüngeyi. Babasına sözü geçen kim? Varsa onun yanna gider. Amcam babamnan gonus beni eversin öteberi. Yanı muhakkak olurdu. Yanı adamlığını isbat etmek için evlilik şeyine çağına ulaştı için bele bir şeyler olurdu. Her şey beğendirmez, her şeyi gabıl etmez, birez taciz gösterir. İşte en sonda işte babasına kimin sözü geçise? Onun yanna gider. Amca benim babamnan gonus beni evlenmeg istim, evlenmem gerekir bilmem ne? Öteberi. Babası da amcası da gırmaz babasının yanna gider yav oğlun bunu

adam olmuş artı bunun günü görceğiz, bunun çocuklarını görceksin bilmem nedceksin buradan şey açılır. Bele başlangıçtan gederdi yanı (K.K.1).

Eder he filanı istim evlencem diye eder. Belli ediy he. Hareketleri işte yanı bu gızı istim diye. He dövüş olur. Çoğ olur dövüş olur, kötek olur, govma olur, boşanma olur. Bes Ziyet etti. Ettigi yemekleri beğenmez geri yenten döktürür geri acer yaptırır. İki üç kelle ettirdi geri döktürdü. Geri acer yaptırdı. He bu bizim evlenme istiy (K.K.2).

Valla bunnan evel çok kıssadı. Bunnan yirmi – otuz sene evel çok kıssadı. Yanı babanın yüzüne durup ta ben evlencim filan di deva göremezdi çocuk. Amma şu vahıta yımırtı gırmadan evlenme ariy. Hareketlerde bulunur bir de şevkeci olur başım ağırır filan. Bunu yimem. Uyhudan uyarırlar uyanmaz. Tabi iş de işlemez. Şunu tut tutmaz. Artın ana derki bu oğlan evlenme istiy filan. Baba durumuna göre var mı? yok mı? ona göre bağlar. İşe geder getmez o bes belli. Zatı evlenme istiyen ne iş işler ne de bir şeye geder. Her şey çeneynen devaynen kahar oturur (K.K.3).

Erkek belli eder canım. Erkek en ilkin laf bir laf cemaatte atar. Yanı cemaatte atmazsa babasınnan çekinse anasına duyurur. Bazı bi tenesie ahıl hocasına danışır. Çevreye yav bele bele babam anam beni sormiy. O genne ahıl hocası derki get babayın der bulğurunu mesele mercimeğini birbirne garıştır. O vahıt annek ağnar. Yanı bu lafları ahıl hocaları veriler yanı. Aa yemeği beğenmez, babası bir yere salar getmez, hele dur, hele yavaş, hele birez dur yanı ağnadır. Adamın derdi başka ya bu çeşitler belli eder (K.K.4).

Evlenmek istegini tabi belli eder. Evlenmek meselesini evinde belli eder. Yanı şonu getir övüne yimek istemez, şonnan canı sıhılır, şu bağırır çağırır. Bilecenki artık bunda bir şeyler var bunun gafasında. Bunun gafasında bir şey var Derik şunun gaasını bir yastığa goyak ta rahat edek gennen (K.K.5).

15- Kız, evlenme isteğini belirtir mi?

Gız da annesine, bacılarına, yakınlarına bildirir. O da bazen dalar. Yanı bir şey sorursun genne hı beş Dakka sona yani bir an sona ne söyledin? Nere dalmıştın bunun da fikri bazen şey olur yanı sınır dışına geder (K.K.1).

Yok yok yok amma bir şekil belli olunur. Yanı gızın anası bilir. Bunu babası da bilmez. Hereketleri yoharı evde meselen Halep'te oturisa, köyde oturisa yanı tasarruatınnan bir şeyler ağnar. Gonşudan, gonşun oğlu yola durması, bir evin üstüne çıkması, bir suya gedip yolunda çıkması, bir bağa, bir bostana ee efendim bir ota çayır zamanı. Yok ayrı oda oturması şart değil bunu yoldaşları da ağnadabilir. Gızın yoldaşları haber getiriler gıza, gızdan haber eletiller tabi gızlar genner yanı bele işleri genner bizden fazla ağnarlar he (K.K.3).

Gızlar evlenme meselesini gız açıklıyamaz. Hareketten tabi belli olur yanı. Belli o belli senin gardaşın, babasın övünde belli etmez. Emme anası filannar onar bililer yanı. O hareketi bililer yanı. Aspap geymesinnen, ayniye bakmasından, düzük geni genni şey etmesinnen belli eder yanı. He belli eder zatı her şeyin de bir vahtı var yanı (K.K.5).

16- Alınacak gelin kııda aranan vasıflar nelerdir?

En önce ailesinin soyu sopu en önce. Onan sona boyu posu, güzelliği, çalışkanlığı, dürüstlüğü. Bunnarı yanı göz önüne alınarak başvurulurdu (K.K.1).

İşine de güzelliğine de bahalar. Temiz işine de bahalar. Huyuna da beğenmek uçun bahalar. Bele beğendilerse iş olur. Beğenmedise işte (K.K.2).

Gızın en çok fazla dürüs oldina, sağlam oldina, evi çevirdiğine. Yanı bir iş tutmasına da yanı evin ne gerekse onu çeviren bir gız ister evlenecek olan adam. Ee gızın anasını soralar önce nerden? Kimin gızı? Babası yanı sorulur. Gızın babası sorulur. Gızın dayları sorulur. Gızın bibileri sorulur. Mühüm olan bunlar yanı. Ee en

önce de gızın yanı boyu posu düzgün olursa, çevriye yararsa, gettigi evde bir fayda görürse, gösterisse yanı bunu bence her kes bunu ister (K.K.3).

Eskiden biz de annelerimizden, nenelerimizden duyarık ayeller bele gettigi vahıt mesele gızı da bi şeyle dönüp gittiğinde en çok eteklerne dikkat ederlermiş. Bunun arhası gömlekli filan mesele büyükse bu tenbel, pek işten habersiz yanı çoğ oturur. Bu pek olmaz yanı bu işlere. Bazı mesele merhaba ettiğinde o gelip garşı gız ellerini filan öptiğinde en çok ağız gohlamasını filanı bu işlere farğına varıllarmış. Yanı hele bunun ağzı gohiy mı? mesela bu işlere işte ayel işi. Valla şimdi nası? En çok düğünlerde görüller. Valla gelir filan yerde bir güzel gız gördüm filanın gızımış. Ben buna bi gidecem mesela. Evde babadan oturur gonuşullar. Git derse gider mesela ilkin önce bir çay içmiye, bir gahve içmiye gider. O bahaneden yanı birden bire pat damnan düşmüş kimi mesele gızı geldiler bir çevresine bahacak bir de hele nasıllar? Evde pekler mi? mesela gız nası? Mesela düğünde yüzüne sürmelenmiş boyalanmış başka, hele bir de evde gidim görüm evde nası? Yanı kesin o beğendise çihınçı bir laf atar. Bele bele sizden gız istik ne diysiz? He zaten o da verecek olursa bize de üç beş gün müsaade edin yanı beyime danışım, çevreme danışım. Gel dirsek gelin. Bu çeşit olurdu yanı (K.K.4).

Şindi evel ailesini sorarsın. Kim kim olduklarını. Senen dışarı bir garip aileden alisan. Her kiş araştırma ister. Her kiş oğluna va gızına yanı belli bir aileden alsın, haylı huylu olsun birez. Elinnen gelirse yanı bu çeşit araştırma ister yanı he tabi (K.K.5).

17- Kız verilecek erkekte aranan vasıflar?

Erkekte işte evini geçindiricek bir geliri göz önüne alınır. Bu ya çalışmakla ya memurluk veya gurbete gedip çalışmak bilmem işte evinin düzmek hastalığı olmiycak, askerliğini bitirmiş olması daha iyi olur. Askerligi yanı bunu da göz önne alıllardı (K.K.1).

Erkeğin gene huyuna içkisi yoksa, humarcısı yoksa, işlekse veriler. Ahıllısa veriler. Huyu güzelse veriler. Emme kötüye vermezler (K.K.2).

Çalışkan bir insan oliycı. Yiğid oliycı. Amma cebi boş dolu o rızık Allah'ın üstüne bence eyle. Bazı insannar da isterlerki zengin oldiynı, o bence yanı mağbul del. Zengin olup, mikrıs olup haşe senen deymez olursa zenginniği kaç para. Cömerd olup, evini açıp, mısafır garşılıp, cemat arasında söz söylemesinin, bilmesinin, gelip getmesinin yanı arhadaşlarının arasında annı açık bir yiğid oldiynan başka, bir zengin olup ekmeğini yiyemiyen bir insan olursa neye yarar? Hiç yaramaz (K.K.3).

Yav onu en çok zaten bir adam şimdi sen neysen? Çalışkansın, dürüssün, atrafta sözün geçer yanı ilk önce genci de o çeşid o vasıfları istersin yanı. Çalışkan olması gerek, dürüs olması gerek, ahıllı olması gerek. Emme çevreden filan arahı içiy, elkolcu, boş boğaz, üç kağıtçı, çalışmaz. Bunarı istersin yanı bu çişıtler sorulur yanı (K.K.4).

18- Eş seçimini kim yapar?

Eş seçimi genelde ana. Kendi filanı görün der. Onun da görmek için işte anasınnan bir iki kadın daha bir mısafır gedeller o eve. Gıza bir yanı şöyle yakınan tanışmak gibi o gızın anasına duyurular. Haber verir artık niyet varsa, şey varsa kabul edeller veya etmezler eyle bir davranış olur (K.K.1).

Biz ilkin gıza danışırık. Gızın sözü var he var. Yanı zornan yapamazlık. Bes söylerik gendi razısa verrik, razı delse biz de vermezzik. Eveli yoktu şimdi var (K.K.2).

Eş seçimi babası seçer. Gızın babası seçer (K.K.3)

Eskiden en çok anne baba yapar seçeller. Ama şimdi şimdi gençler genner yapılar. Cip pek babanın etkisi galmiy şimdi (K.K.4).

Şindi ekseriyet bu işi anadan bacıları yapar. Ana yapar yanı. Yetkin gızı varsa da barabar götürür. Bu oğlana gız gezilerse yanı. Yanı ordan bacısı da gedebilir oğlanın. Halası da gedebilir. Anası. Bunar araştırır bahalar yanı he. Baz de erkeğin gözü açık

olursa birez ben de görcem dir. Ben görmessem dir gabıl etmem. Oğluma meselen gabıl etmem, almam (K.K.5).

19- Kızın veya erkeğin seçilen eş ile ilgili görüşleri alınır mı?

Genelde eskiden kızların şeyni almazlardı. Tamam babası söz verdi bitti. Gızın da göynü var yok kabul edcekti mecbür. Bu sene altmışlarda. Şimdik gızlardan erkek birbirni görüler. Okulda, okul yolunda, pazarda bir yanı şeyde birbirinnen ağnaşıllar. Onan sona her kes oldiy yerden başlattırımıya şey eder yanı karar verir (K.K.1).

Şindi alınır önceden yokturdu. Çok kıssaydı. Çok kıssaydı. Niyeki? Onan önce görmüşler birbirni, fikir almak, danışmak bir şey del yanı. Bazen kimse kimsiy görmen evlenirdi. Hiç rasgele, icabında hiç te görmez gennini illa gerdek gecesinde genne rasgelir. Bilmez gızı bilmez. Çok bele bir şeyler de oldu. Yanı bunu gösterdiler, başkasını verdiler. Şu gız di gelin olacak, deulusu gün gız gittiginde başka bir bacısı getti bu da oldu (K.K.3).

Eskiden asla gıza bir şey sorulmazdı. Şindi yok, şindi sorulıy. Yanı şindi gızın fikri alınıy yanı. Mesele filan seni filannar istiy ne din? Şindi var (K.K.4).

Şindi gendi erkeğin göynü alınır. Baz baskı yapannar olur. Baskı yapmak ta yangış yanı. Baskı yapmak ta yanniş baz olur. Gızın göynü alınır, sorulur. Sormadan o eski vahıt kimi sormadan ben filana verdim. Evel yapallardı baskıyı gıza. İstedi tarafa yönetillerdi evel genini. Bitti ben verdim gararım garar derdi. Bilmeyerekten yanı bitti yanı gararım garar. Yanı orda genni gennini şey kimi ederdi şeyle erkeklik kimimiş yanı yangış bir şey yanı. Şimdi bu ömür yaşıyacak barabar, hayat yaşıyacak beğenmediği bir insana vermek yangış. Olabilir düzükür evlendikten sona, değışilir olabilir emme her şey gönülden güzel olur. He gönülden güzel olur (K.K.5).

20- Kız nasıl aranır? Aracı vasıtasıyla mı? Anne ve yakın akrabalar mı kız arar?

Şindik aynı köyün içindense gız, zaten bililler gızın ne oldiynı. Amma bir başka köydense atraftan bir kaç tanasınnan sorulur. Onnan sona beyle bir yol üstü git ordan o eve bir misafir gibi gözüküller. Amma o ailenin haberi olmaz. Gızı görüler şey edeler yahınnan, uzaktan şeyle evlerne gedeller görüller ya karar veriller ye çekililer (K.K.1).

Soruşturur he sorar he gonşuya sorar, sona akrebiye sorarsın. Gız işte ilkin gezersin, bir tenesi gözüye gözel göründü, geder onu sorar soruşturursun. En çok akrebiye, gonşuya sorarsın, düğünnerde de. Yok gapı gapı gezmezzik biz. Yanı bir yerde, düğünnerde gördük, derk bu gız güzel. Gedek bu gızı görek, oğlana nasib oldusa istiyek. İşte gederik görürk oğlan biz beğendikten sona gonuya gonşuya sorarık, akrebiye sorarık huyu husu neşel diye? Bele yanı şey ederik. Allah da yazdıysa (K.K.2).

Gız aranması iki çeşit olur. Annatmam şu şikil gelir. Ben çocımı evericim, tabi benim oğlum da meselen illa şu anda bir şikil, geçmişte de bir şikil. Geçmişte babanan ana arar, oğlan aramaz. Şimdiki nasıl diycem? Fılan yerde bir gız var, oğlanı tabi bildirecek biz, everdiğimiz oğlanı bildirecek. Fılanın gızını isticik saa, sen de o gızı gördün mı? görmedin mi? tabi onun reini aldıktan sona he dediyse zatı bizim gezdiğimiz o. Anası da babası da her kes razı olmalı. Şindi bize bele bir evlet meselen bende şindi bir tene var iki seneden bir gız istedik. Emmim oğlunun gızını istedim, tabi oğlana danıştık. Dedik oğlum, aklında bir şey varsa bize bildir. Biz bu adamnan cor edicik, sözmüzü yabana atmamak uçun o da gavummuz, emmimiz oğlu yanı hıcıl olmıyarak bize bunu da ağnat, istiysen gedek gennen danışak, gonuşak, yok diysen yerimizdeyik. Tabi şindi biz bu arada sürgünük bu da bir müşküle yanı. Evimiz, yurdumuz yok, köyde yerimiz var yapımız yok. Oğlan hık mık etti dedim oğlum; ben ğulam çaldıki etraftan gene gavummuzun bir dedim oğlum o biznen olmaz. O da gavum bu da gavum, o gız biznen olmaz. Amma dedim bunu dedi olsun dedi. Şindiye gadar da visyette yanı he ya (K.K.3).

Yok canım şindi mesela o beğendiğin gızın bir çevresinnen, tanışın, dostiyn. Mesela en çok düğünnerde anne görür ilkin, anne de babıya dir. Zaten babanın gızın

görecek şansı yok ya. Mesela en çok bu annen düğünlerde falan karşılaşır, babıya dir vall filanın bir kızını gördüm, filanınmış. İşte filan milletten, filan aşiretten bele bele ordan gaynaklanır bu. Aracı, o da olur canım. Mesela senin mahallennen üç beş uzak üç beş mahallede ötede gonşuna duyurabilirsin. Bayannarın dilinnen gonuşım. Mesela bayannar birbirne kele dirler. Kele çevrenizde bir güzel kız yok mu? Bele bir şey yanı kız gezik te ona bir daş atar. Mesela acı bir gulak mısafırı ol. Gendi de çevresine, eşine, dostuna bayannar bu lafı duyurursun. Bele de gezebililler yanı (K.K.4).

Şindi her kiş atrafındaki akrebesine sorallar. Yanı sizin gonşularızda, filannarda her kimse var mı? bele bele oğlumuzu everecik. Bu çeşit haber haberden birbirinden alıllar. Bir görmiye gedeller kimsiye söylemeden ilkin (K.K.5).

21- Kız görmeye kimler gider? Orada yapılan uygulamalar nelerdir?

Genelde damatın anası veya bacıları, barabar geomşulardan bir gadın daha gider. Bele bir şekilde giderler. İlk görmiye gidince bir şey yoktur. Sanki bir şey yokmuş gibi giderler. Karar verdikten sona işi bildirirler. Bilince bir armağannan giderler. Boyna posuna bahallar, çalışkanlığına bahallar, gonuşmasına, aklını şeyini yanı davranışını şeyini dikkat edeller ve hatta karar verdikten sona bir kadın geder gelinnen beraber yatakta yatar. Ağız gohusu var mı? yok mu? Bir horlaması var mı? yok mu? Yanı bunu hak her kesin hahıdı (K.K.1).

Yanı bacım kimi bacımı allım, gızım geder, gelin başka gelinin varsa geder, sen gedersin görürsün. Gördükten kerı eletir oğlan genner gabıl ettilerse oğlanı eletirik gösterrik. Oğlannan da gız beğendilerse Allah ta nasib ederse allah'ın izininnen. Yanı mahna ederik derikkine temsil yanına bir çay içmiye geldik. Bele Derik bir çay içiceyik, geçidik yanına uğradık bele. Beğendisek diycekkine yolunda kimse var mı? beğenmediyse hemen çayımızı içer geri çıkarık. Oturunçu çay eder eysik, fazla oturussak kahvemizi de yapar getirir. He ayel olursa gızını gösterir yanı ayel olursa, emme yanında şendigin olursa getirmiler (K.K.2).

Oğlanın bacıları gider, anası gider, bibisi gider. Orda huyunu husunu bilmek uçun, güzelligiy uçun, şahsiyatı uçun, güçleri yeterse bir de hamama eletiller gızın şeyni cismini görmek uçun, ayıp bir şeyler varsa, gunahı varsa he bunnarı bilmek şartındalar yanı (K.K.3).

Gız görmiye ilk önce şey anneden oğlan giderler ilk önce. Mesela şeyden haber gelinçi. Yok haber gelmezden önce bes ilkin anne gider. Yok çevresi gidebilir, tek başına getmez. Mesela gendi yahınannan mesela iki ayel gidebilir. Yav oturur bir gahve, çay bahanesine ilk önce zaten gendi gittiğinde habersiz o bahaneden giderler mesela. Ordan yanı beğendise zaten gapıya çıhtıhtan geri olabilir daş atar. Kele sizin bele bele gız yan isterse bizde oğlumuz var yanı mesela gız gezik vermezmişiz? Çevresi, akrebeyiz filan yola duranın var mı? bu laı atar yanı. O da mesela gelene kim gelirse vermiye göynü varsa dir bana üç beş gün müsaade beyime danışım sa ben haber yollarım. O da üç beş gün sona mesela birnнен haber saldısa gelsinner didiy vahıt gider. Ama haber gelmesse bir da tekrar getmezler ora. Çok çok bir hafta üç beş gün on gün (K.K.4).

Gider anası gidebilir, dezzesi gidebilir he anası gidebilir, dezzesi gider, yetkin bacısı varsa gidebilir. Gız görmeye gidenner orda tabi onnar garşı taraf ta zaten ağnarlar bi şeyler var bunnardan bunnar gelmişler bi şeyler var yanı gız görmiye gittiklerini. Gızlara genner fikirlerini ağnatmadan şey edeller, emme gız görmiye giden de ağnaşılır sonunda. Bahalar gızın yanı sofra indirmesine bahallar, gayfe çay indirmesine bahalar, arhasına dönüp yerip getmesine bahallar her şeye dikkat edeller yanı. Aile durumunu temizlik en mühüm bizim en mühüm bizim Türkmennerde evel temizlikti. Yanı Araplardan gelillerdi bizim satılmıyan gızlarımızı evel köylerden alıllardı. Yaşlı maşlı gızları ki Türkmenner temiz diy alıllardı. Yanı Türkmenin oldığı ev temiz olur o eve derler alıllardı genni derlerdi satılmıyan gızlarımızı genner gelir alırdı. Köylerde bu benim aklıma gelir. Sona bizim evel yanı Türkmennerin köyde çok güzel bir geyimleri vardı. Zubun geyeller. Zubunu arhadan bağlallar. Öge ögnük bağlar salmalı köynek geyer. Bu arhadaki zubun, arhayı düz gösterir, düz gösterir yanı şeyle bir göz atıcam kadına arhadan bir şey ağnaman. Duvar kimi şeyle düz gösterir. He bu çok mühüm bir

şeydi evel Türkmenderde. Gelişimiz tam beledi yanı. Anamız, babamız, bacılarımız beyle geyllerdi yanı. He şindik fakat birez değışildi emme o geyiş çok sitirliydi, çok güzel bir geyişti yanı (K.K.5).

22- Beğenilen kız, oğlana nasıl gösterilir?

Şindi köylerde inanin mı? belki de çok gençler gerdekde gelinnerini görüllerdı. Gerdek te yanı dedigim evlenme evi demek gerdek orda görüllerdı. İnan çoğu da görmezdi. O görme evlenennen, görennerden daha sağlıklı çıhardı eskiler. Bele bir şey gelenekti yanı ayıp diye görükme istemezdi yanı. Artı düğün, nişan dakmıya gelince gelin güvegi getiriller gelin görükmek için bir defhasında ben hazırdım. bir teni bizim köyden gettik çoban beye gelin ayellerin içinde oturi. Damat ta İsa. İsiy görür görmez elini şeyle etti utandı yanı gelin. Bir kaç çocuk sabi olduktan kerri, genne söyledim Emne garı. Dedim akla geli mi? bele bele güldü he evet bele oldu dedi. Niye ettin? O günde eyle dedi. Şindi ossa dedim. Şindi yok dedi. Tabi isterken damat ta geder, gelin bir kahve getirir, gahviy dağıdır. Eskiden damat ilk gidişte yok gitmez. İnan sa dim çok damatlar görmezlerdi taa gerdek gecesinde. Ama şindi gediler yanı iş söz verildikten sona görmeye gedeller, damat ta geder. Gelin kahve getirir, kahviy verir, dağıdır, oturur orda birbirni görüller eyle Halep köylüğünde, şehrinde bele şey oldu yanı (K.K.1).

Oğlana neşel? Derik ya bir çay getir ya bir gahve getir dıyafla verir çıhar. Yok başka bir şey yapmazık. Nen? Biz üç gelin getirdik. O ayırdan oturdan var bes var şehirde var biz yapmamışık yanı bu. Türkmenderde var he. Ayrı oturdullar, gonusurullar, ağnaşıllar, edeller bu var (K.K.2).

Oğlanı barabar götüricik. Oğlanı barabar götüricik bir gayfe gerek işte getirici gız. Gösterik dicik oğlum gız bu. Beğendisen Fethesini ohuyak, yok beğenmisen sen işin bilir. Gayfe getirir gız. Odada otururken cemat arasında. Ya cemat te yok zatı bir oğlan bir de babası, gendi aylesi yanı bir de gızın ehleti. Ayrı oturmazlar yok yok yok heç bu gonusuk yok. Ama bunnan evel gonusmuş olabililler şu durumda gonusmıyan insan galmadı yanı. İlle yüzde del binde bir tenesi (K.K.3).

Mesele oğlan getti bir gahve getirir o kızın gahve getirip dağıtması gerek oğlana. Ya mesela ya çay ya gahve olabilir yanı bu şekilde görür. Başka yerde yok eyle bir şeyi her adam gabıl etmez (K.K.4).

Erkek anasınan babasınan gider. Anasınan gider, babasınana gider. Gız orda gelir gayfe getirir. Gayfe getirir zaten biliy gendi gız görmiye gedi. Yanı gayfeyi verir iki üç dakika oturur beş dakika oturmaz ya üç dakika oturur gider yanı. Bu evel beleydi yanı olabilir heç te oturmazdı yanı bunu indirir giderdi. He şindik yok oturiylar şindik birez değışiklik oldu de oturilar (K.K.5).

23- Kız istemededen önce kız evinin ağız aranır mı?

Tabi o gider gomşularınan gızın gomşularınan sorallar. Gızın talibi, istegi, kimsesi, ötesi berisi var mı? yok mı? Yoluna duran var mı? yok mı? yok dince direk gız sahibine gideller ağnaşıllar. Onan sona artık söz verilip gelin çıhınca, köyün gençleri geliller yoluna Durullar gızın. Ben bu gızın yoluna durim, benim göynümü görceksiz. Ya bir para verillerdi veya bir hediye verillerdi. Bu olaya gızın yoluna durma ismi derler. Yok benim aklıma geliy bizim köyden geldiler gelin almya, gelirken gittik o hangi yoldan gelecekler o köyün yoluna gittik. Bir gün önce şura bir kömme daş yığdık, şora yolun o bir tarafına bir kömme daş yığdır. Onar trektörden geliler, trektörün trellesinde taşladık bunnarı girdirmez zik sizi. Yirim beş lira istedik. Bahtılar olaca yohtur, taş attık bir gaç tanasının başı yarıldı bilmem ne oldu? Öte beri sonnan şeymizi verdiler de ele girdiler. O günde paraydı yanı. Gelinin yoluna duran işte tabanca istiyen olur, elbise istiyen olur yanı ama genelde para itsellerdi (K.K.1).

Tabi tabi ağzını aramak şartındayık bizim orda. Önce diyecenki hayyo biz Allah'ın gavliyle Peyhamber'in izniyle sizin gızı istemiye gelicik ne diysin? Bir kimse bizden ilerisi varsa, bir kimsede göziz varsa, bir kimsede iştehir varsa, bir kimsenen alaha gurmuşsanız biz ehilleşicik hıcıl olmıyak. Ne sizi hıcıl edek ne de biz bizi hıcıl

edek. artı buna ağnaşmıya bağlanır. İstenmişse der babası istenmiş, der istenmemişse derki buyurun. Bu taraftan işler bahılır (K.K.3).

Tabi canım tabi aranır ya. Yav o ilkin mesela aranırhı sizin yanı çevrenizde yoluna duran hele birez güzel olursa yanı çevrede emmisi oğlu filan yanı sizin yahınıniz yoluna duran yoksa bele bele biz istiyk. Bu şeyden ağnatır yanı. Zaten güzel de olursa dirler “Sütlü goyun sürüsünnen ayrılmaz” güzel olursa zatı garibe kimse vermez (K.K.4).

Tabi tabi yanı evel şimdi bunun üstüne çok şeyler olurdu. Bir gız istemiye gidersin. Bu gızı kimse istemiy. Baharsın sen istemiye gittiğinde oo şurdan akrabası çıkar, şurdan bilmem kimi çıkar, bilmem neyi? He bu işkeletler olurdu. Derlerki anam biz bu gıza geldik, bahın derler atfında kimse bize sona baş ağrısı etmeyin. Yolunda duran var mı? kimsesi varsa bize söyleyin ona göre deller gelek. Bize haber gönderin. Sorun yolunda kimse duriysa he baş ağrısı olmasın diyerekten yanı (K.K.5).

24- Kız istemeye kimler gider? Kız istemenin, yörenizdeki adı nedir?

Gız istemiye önce kadınlar. Olumlu bir cevap aldıktan kerri köyün ileri gelenleri gedeler resmi bir şekilde. Tabi gahve veriller, gahve içmezler. Gahve durmuş şurda içilmez. Onnan sonra önce istegimizi bildirin onnan sona. Tamam için derler yanı verdik. Onan sona gahviy İçeller. Vallahiy orda derler meselen biz size yakın akraba olmak istiyk, biz size daha yakın olmak istiyk. Bu bahımnan gızıyızı oğlumuza istiyk. Gız istemenin karşılık manası “Düğürçü” (K.K.1).

Baba gider, gardaşları gider babanın, emmileri güveginin, güveginin büyük gardaşı varsa büyük gardaşı gider, bibisi gider, anası gider, bacıları gider, dedesi gider sağsa, dayısı gider yahınsa. Tabi dayısı başka oymaktansa yanı icabında teklif te olunmaz. Gız babanın akrebesi oğlanın dayısı yabancı olursa çok kıssa teklif olunur. Gız istemeye “Düğürçü” Derik (K.K.3).

Yav ilk önce mesela annesi, annesinin yahın çevresi mesela, halası, teyzesi bunnar çevresi yanı. “Düğürçü düştük” dirler yanı. He fılana düğürçü düştük lafını gullanırlar yanı (K.K.4).

İstemiye şu köün meselen diyek köüde olsun şehirde olsun diyek Halep Türkmenneri tabi yaşlı adamlardan götürüller aklı başında. Her kişinin gendinin beğendiği, her kişinin gendi beğendiği dostları var. Kağar bunnardan toplar bir on, beş, yirmi, otuz, on tana, beş tene yav şeyne göre barabar gideller. Gonşular gider, akrebesi gider. He götürüller kız istemiye, galın kemskiye. Gız istemiye yanı he “Düğürçü düştük” yanı. Düğürçü düşik o denir de derlerki meselen Valla sizden yanı “Akrebelik umik”. He evelden de şeyle bir dostliyimiz var da şimdi bu akrebelikten yenileceyik. Bu işi işte siz iki taraf birbirizi beğenerekten he bu çeşit (K.K.5).

25- İlk istenişte kız verilir mi? Verilmezse neden?

Şindi o kızın ailesinin durumuna bağlı, isteyeninin durumuna bağlı. Bazen kızın ailesi varlıklı, güçlü olunca kolay kolay her kimsiye vermezler. Varlıklı oldıyı için veya gız anasına söyler ben bunnan yaşamak istemim bilmem netmek? istemim yanı bele şeyler olur. Ama genelde kızın yanı ailenin varlıklı şeyne bağlı, ailenin diğer aileye garşı üstünlüğü. Yok nazlanma değil de yanı karşı tarafı küçümsemek gibi bele bir şeyden dolayı hemen vermezler (K.K.1).

İlk istenişte yok. İkincide gedersin istersin. İlkte gendi vermez. Sen oluhuna oğlan beğenmez, oğlan görmeden gabıl olmaz, gız görmeden. Oluhu oğlan beğenmez, olur gız beğenmez, istemez onun uçun. Yok nazlanma del. Gelib oğlana danışın, ben diycekime ben beğendim sen ne diysin? Oğlan da diycekki get söle beni istiylerse gelim ben de görüm gız da oğlan beni görür Allah yazarsa isterik Derik (K.K.2).

Yok. Tabi o sen gedip soracan. Sordiynda diyen bize mühlet ver biz de sizi sorak valav ken tanışık birbirimiznen. Amma gedip gene sormak şartında. Bu oğlan seh gözel, şahsiye filan alen amma gennini bilmez ille gonşuları. Gonşularınnan sorucular,

yoldaşlarınnan sorcular, evni görücüler, evi layık mı? layık del mi? oturdacak ev layık mı? lyık del mi? söz oğlanın mı? anasının mı? babasının mı? yanı evde gennin nazı geçer mi? geçmez mi güveginin? Bu da gerek, mühüm olan en önemli olan bu (K.K.3).

İlk istenişte birden bire zandetmim ele pek yanı bir adama bir adam gelip te ilkin mesela gızını istiyim hemen verdim onu pek diyen de görmedim. İlle diycekki babam, canım yanı mesela çevreme danışcam. Adam emmisi oğlu var, dayısı oğlu var, yahını var, akrebesi var, emmisi var mesela soracak. Yanı onnardan habersiz birden bire verim diyemez yanı eskiden ha. Şindi eyle bi şey galmadı yanı (K.K.4).

Şindi zaten iş gonuşulmuş olur bu cematı toparlamazdan evel. Yanı bu cemat gettiginnen onnan evel iş bişmiş olur yanı. Bele bunnarı götürmezler. Her şey ağnaşılmış olur, adamları götürüller he. Yanı meselen diyek fazla ister, çoğ ister, eksik ister derlerki baba bizim hetremiz uçun acı birez bi şeyler bize. Zaten şindi şu durumda başlık maşlık zaten başlık kimse yiyen yok, her kiş te cebinnen para harciy yanı he. Derlerki baz oğlan fakir derler, oğlan tarafı birez bunnara birez yanı acı birez fazla şey etmeyin. Fılanın hetresi uçun baba derler şu insin, filanın hetresi uçun şu insin Fethiy ohur. Söz kesmede he söz kesmede. Sıra ister he gız sabi sıra ister bir hafta on gün biz size haber gönderrik der. Danışacak yerleri var. Danışacak yerleri var, adamları soracaklar yanı bunnar nasıllar? Kimler? Soracak yerleri var, danışacak genner birbirne de danışması gerek yanı bir şeyi kafadan dutmak birez bu iş golay del yanı gız evermek (K.K.5).

26- Kız istemeye gidenler kız evinde ne tür uygulamalar yapar?

Yanı baharlar evin tertibine, şeyne tabi başka bir köydese zaten kendi köylüsü olursa bilirler noldıynı? Ama başka bir köydese giderler bahallar evleri temiz mi? temiz del mi? bunun yanı anan “Anıya bak kızını al” deller. Atasözü ama boşuna söylenmemiş bu. Gerçekten yanı ben kayınavdeme dedim yanı sa gızıy görmeden sen bildiğim için gızını aldım dedim. Ama gızın senin kimi çıkmadı dedim beyni başını yerim bazen. Bu da doğru bir şey yanı atasözü. Gidenner işte evin durumuna bahallar.

Evin durumunнан o gızın ne oldıynı bililler, o gızın ne oldıynı bililler yanı. Ev pırıl pırıl tertemizse bilillerkine bunnar temiz bir şeyler ama ev dağınık, kirli bilmem nese? Hiç seslerini çıharmaz dönerler geri dönerler (K.K.1).

Önce Fethesini ohullar. Sona zatı nişan filan etmek istedilerse. Tabi adam tatlı getirir, meyve getirir, yüssük, saat getirir bunarı güvegi getirir he güvegi getirir. Bunarı getirdikten sona zatı gapı gonşuy teklif ederler, yahınnarını teklif ederler bir nişan yüssüy diyerek bir işte bir Fethesni ohur, nıkehnı gıyarlar “Yaban nıkehi” Derik biz buna. İşte bu çeşit istenir gız (K.K.3).

Mesela birbirni beğendiler tekrar barabar tatlı kimi filan şimdi eskiden tatlı filan yokturdu. Eskiden eyle bir şey yoktu, şimdi tatlı filan çıktı, eskiden tatlı diye bir şey var mıdı? Ele söz kesellerdi galın verillerdi filan. Emme şimdi biz orda paklava derik burada Türkiye’de tatlı diyorlar. Tatlı eletiller mesela, portakal kimi elma kimi muz kimi bu işleri eletiller barabar bu tatlının yanına barabar yanı. Sözü keseller Fethesini ohullar. Cematten mesela bunun galını mesela yüz bin iki yüz bin her neyse cemat te duyması gerek (K.K.4).

27- Kız istemeye gelenler nasıl karşılanır ve ağırlanır?

Şindi işte ilkin istiyenner bildirmezler. Normal bir misafir gibi hal hatır sorar nassıyz? Eyimisiz? Uşaklar ne yapıy? Gız ne işliy? Gız ne? Öte beri. Yanı sonnan her gızın anası uyanıksa bilir boşuna gelmemişler bunlar. İllekine bir ağızlarında söyle dirler “Dilindekini söyleme içindekini söyle” dirler. Dilindekini söyleme he içindekini söyle. Onnar da artı işi açıklallar Vallah biz sizi beğendik, sizi sorduk, siz temiz bir insansiyz, size yaklaşmak bizim için bir sevinçtir, gururdur o şeyden genni birez yumşadıllar. Kadınlar zaten iki laftan coşallar iki laftan duman olullar ordan başlar (K.K.1).

Gız evinde çok güzel garşılanıllar. Yanı çok güzel hakiketten gız evermek sevinçli bir şey, çok şerefli bir şey, gız evermek çok güzel bir şey yanı. He çok güzel

garşılallar ağnaşıklı insannar çok güzel garşılallar. Gurban da boğuzlallar, ziyafet te çekeller he (K.K.5).

28- Kız istemede ne gibi konuşmalar yapılır?

İşte yanı gızı biz huyuz huyumuzdan, köyneğiz köynemizden buradan başlallar. Biz sizdenik siz bizdensiz bilmem ne falan filan sizi size yaklaşmak istiyk, sizden gız almak uçun geldik yanı başlar artı buradan. O da tabi biraz nazlanır orda yanı bir büyümseme kimi bir şey gelir, hele gızın babasını göriym, hele gızı göriym hele bilmem ne? Öteberi. Bir gaç defha geder getirir bunnarı, dayısını göriym, gedin dayısını görün der. Yanı gızın dayısını yol alın, dayısına gedince bir hediyeden gedilir, dayısı heyrli olsun der he bele. Bir çoğu da dayısını görmek işin içine girinçe vazgeçerler bir çoğu da vazgeçtiler. Yanı bizi oyuncak mı? yapıyz ona buna get öteberi vereceksen ver, vermiyeceksen kimsenin yanna getmezzik derler. Artı duruma göre orda sonuçlanır iş ye verilcek ye verilmiycek. Şindi hetir giri de gız sabi genni gennini birez şey gösterecek ki vermem gibi fılannar geldi vermedik, fılannar geldi vermedik hepsi de laf bunnar. Amma genner genneri birez böyültmek için. Benim gardaşım getti bir gız istemiye, gedin dayısını görün demiş. Eh siz gedin görün ben selam aleykum selam vazgeçti yanı bele bir şeyler çoğ oluyo (K.K.1).

Konuşma yapılınçı derikkine oğlum gızıyız oğlumuza istiyk Allah nasib ederse. Yolunda emmisi oğlu yoksa, kimsesi yoktursa, Allah nasib ederse biz istiyk. Onnar da diycekkine size haber verrik nasib varsa verrik bele. Sona geri gellik birbirmize danışırık genner de danışır genner gelir biz ye haber verir gelin verdik diye. Biz geri ye genner haber vermezse biz gederik derikkine noldu sizden? (K.K.2).

Gız istemeye gettiklerinde işte istedikten sona onnan sona kesim keseller neyler alacayyık? Ne alacayyık? Meselen altın mı? edeceyyik ne gaderi? Bilmem ne mi? edeceyyik ne gaderi? Şu ne gaderi? Şu bu ne gaderi? Bu çeşit bu işler gonuşulur. He uyumlu olur yanı (K.K.5).

29- Söz kesmeye kimler gider? Söz kesmenin yörenizdeki adı nedir?

Söz kesmeye gidince de artı iş tam şey edince belli başlı adamlar gedeller ordan da belli başlı adamlar geliller. Tabi deller “Öl söz verme, öl sözünden dönme” bu atasözünden başlallar. Bizim şeymiz hısmız husumuz budur. Gızıyızı Allah yoluna Pehamber sünnetine gızıyızı istiyk boynumuzun borcunu bildirin bize. Artık eskiden para yokturdu. Belki başka bir şey istellerdi yanı. Davar itsellerdi, at isteller bilmem deve isteller eskiden. Sondan geldi altın istellerdi. Sondan iş parıya döndü artı. Eskiden yanı parı kimse bilmezdi yanı. Söz aldık söz verdik zaten dediyim kimi “Öl söz verme, öl sözünden dönme” dediymen bitti. Söz verilince yanı bitti. Artı kim bozabilir bu işi? Gızın akrebelerinden yetkin bir kimse varsa, güçlülerse onnar bozmıya kahallar yanı. Söz verilse bile problem çıhar yanı dövüş çıhar bilmem ne çıhar. Bazıları da vazgeçti, başımı argıtmıycam derler (K.K.1).

Söz kemsıye emmisini, dayısını, yakın gonşunu, gavum hımsını toplarsın geder kesersin (K.K.2).

Söz kesmeye büyükler canım. Mesela oğlanın babası, oğlanın emmisi, dayısı, yakın akrebeleri. Sona çevre eş dost insanın yanı. Kendine göre dostların yanı. Garip te olabilir, dostlar (K.K.4).

Söz kesmeye yanı son vahıt galın vermeye yanı söz kesmeye. İşte gene beyendigin adamlardan, dostiynnan, akrebeyinden, gardaşın, emmin, emmin uşaklarından, gonşularından, ailende belli bir tarafında adamlarından toplarsın söz kemsıye gidersin (K.K.5).

30- Söz kesmeye gelenler nasıl karşılanır ve ağırlanır?

İyi garşılanır. Yanı seni taktir etmiş, seni yaklaşmak istiyenlere onları karşılyıcaksın yemeğinnen, şeyinnen, ötesinnen, berisinnen. Tabi sa didiyim kimi işte

gahveyi dağıdılar gahveyi içmezzik diller “Boynumuzun yükünü bildilin” onnan sona. Söz kesmede he gız verilmiş tabi (K.K.1).

Garşılanırlarhına onnara haber verirkine biz he valla şeye gelik söz kemskiye gelciyk gızıyızı uçun. Adam da der bekliym sizi gelin. Toplanır giderik (K.K.2).

Tabi bundan önce gızın saabi haberi var ya bu gelip galın filan verilecek diy. Tabi garşılanır yanı gendi de adamını hazır eder, yahınıni hazır eder yanı. Gennen büyüünü, küçüğünü hazır eder. Ee bunnar hazır olduktan sona oturullar. Tabi söz böyüğün “Bize yükümüzü bildir” emmioğlu, diyerek av gardaş diyerek av dayıoğlu diyerek yanı ne isimnen söylenirse gabıl. O da yükünü bildiriy cemaat arasında. Meselen şu diyelim üç yüz o diyecek yahiy şu cemaatin uçun o da der iki yüz elli vur sür bir şeye ağnaşmış olular yanı. Bir belli fiyata av galına ağnaşmışlar babasınan oğlanın babasınan gızın babası cemaat o şeye düzene ulaştıynan o ağnaşmaya ulaştıynan der ohuyun Fethesni. He o zaman ohullar Fethesini (K.K.3).

31- Söz kesmede ne gibi konuşmalar yapılır? (Başlık, nişan, günü, takı gibi konuların görüşmeleri)

Hal hatır sorduktan kerli öteberi konuya geçek geçek. İşte dediyim kimi başlığı da belli olur, nişanı da belli olur, düğün günü şeyni şey edeller yanı karar veriller. Karar verince artı orda tam şeyi tesbit olur. Başlık he olabilir bir parça yer isterler tarla, olabilir belli bir para isteller. O paranın bir kısmı yenicek bir kısmı da gelne harcanıycak. Birçoğu da yer o parıy hepsini yer gidin siz bazarlığını yapın derler ceyiz dediğin bazarlık. Artı bazarlıkta ne alıncak? Bilmem gaç tana köynek alıncak, bilmem gaç tana yağlık alıncak, bilmem gaç tana ayakkabı bilmem yanı bunnar bütün söylenir. Kapkacak, kaşşık, çatal, bıçak bilmem hepsi bunnar orda söylenir. He bazıları paran hepsini yer gidin siz alın der şarta göre orda. Artı aradahı insannar şu hatırım için bilmem ne için öteberi birez indiriller, birez şey edeller oda resmi bir pazarlık olur yanı. Karar verdikten kerı artık dönüş yoktur yanı kolay kolay dönülmez. Ya gızdan kötü bir

söz duyallar bilmem ne duyallar o zaman vazgeçeller. Yoksam başka bir şey yoktur şey etmezler (K.K.1).

He söz kesmede tabi artı ağnaşmaya bahar. Kimi galın verdikten sona der ben bu ağnaşma nasıl? Yanı galını verir bütün galını yüssügünnen, küpesinnen, saatinnen, elbisesinnen, tacınnan bu ağnaşmıya güveginin alahası galmaz. İcabında bir baş sağlamıya av dayı yolu, emmi yolu sağlamıya onu da lağ eder. Gelin babası der ben kefilim ona. Öte çeşit oldıynan derki hayyo galın iki yüz galan bir şeyler bütün üstüne. Bunun galın verdikten sona nişan yüssüy var, küpe yüssüy var gına yüssüy var diycim, gurban var gına gurbanı, emmi yolu var, dayı yolu var, gardaş yolu var bunnar da var. Bu iki ağnaşma olur yanı bir beyle olur bir de bu ağnaşma olur (K.K.3).

Yav işte ilk önce bunu mesela cemaatte zikreder. Bi tenesi ileri gelen büyük mesela var beraber icab etki bir de hoca eletebililler mesela. O kağar ilk başlangıcı mesela “Allah’ın emrinnen pehemberin kavlünnen” biz bu adamlar sennen yakın akrebe olmya gelmişler bize yükümüzü bildir diye mesela. O dirki mesela iki yüz bin lira galını. Yav işte cemaatin hatırı yok mu? İşte cemaatin hatırna mesela yüz elliye yüz yetmiş beşe şu gadek bağliyak. Yav seni hıcil mi ediycem? Diye senin gırmam diye ohuyun Fethesini dir. Fethesini ohullar onnan kerliy tatlı filan sebze şey meyve filan gelir yanı yirler. Hoca da kağar şey imam nikahı diyek cemaatin içinde bu millet duysun diye bu şeran de kanunen de iyi yanı. Şimdi var eskiden yoktu emme şimdi var şimdi var. Söz kesmede aynı nikah te kıyılırdı mesela. Şey galını cemaate duyurular şu gadek iki yüz bin lira da mesela önce yanı önce iki yüz bin sona da iki yüz bin. Bunu ne uçun ederler? He bu önce de ve sona da mesela bu adam gızı boşarsa mesela iki yüz bin bu ön galını buna harcanmış, iki yüz bin sona da verecek heger boşanma şeyine gelirse. Onun uçun bunu zekreder. Bu imam nikahını gıyarlar onnan kerliy mesela oğlanın annesinnen filan gelip geçinçi uğrup mesela uğradı bir bardak çay içti bir fincan gahve içti gunah olmamak uçun yanı onun uçun bu nikahı gıyallar yanı (K.K.4).

Söz kesmede galın meselesi gonaşulur, nişan meselesi gonaşulur, düğün meselesi gonaşulur he bunnarın hepsi gonaşulur yanı. Bizim Türkmännerde evel çok güzel bir tebatleri vardı kanatliyk. Yanı garşı taraftan Allah yetmesin bir kötü bir taraf

ossa ağnaşamıyk birbirimizden ağnaşamadık evlendikten sona yani bile bizde şevke, şikayet, mahkeme daviye getmezdik biz utanırdık daviye getmeye. He daviye getmeye utanırdık yanı. Gel gardaşım derik ağnaşamıyk birbirimizden neyin düşer neyin düşer? Gel beyle ayırlak. Yeniden bizde oldusa da belki Türkmänner yüzde sekzen bütün işlerini ellerinnen daviye meselen çok utanırlar. Gızdan saraya gedip dava görmeyi çok utanırlar. Şindi yeniden baaz olmya başladı. He gene de ben keşkem de eski adetlerinde galsadı. İşimiz sağlamdı çünkü bizim (K.K.5).

32- Söz kesmede karşılıklı olarak ne gibi hediyeler verilir?

Valla altmışlarda yanı köyde ne ürün var? Belki biraz bastık götürüllerdi, belki birez kesme götürüllerdi, belki birez guru üzüm götürüllerdi yanı bir şey yokturdu o günlerde. Günümüzde meselen bir kilo gahve götürüller oda saabse veya bir abe götürüller veya bir takım elbise götürüller yanı bir şeyler var yanı. Tatlı da o tatlı sonra söz verildikten sona orda Fatiha ohuduktan kerliy bir daha giderler tatlı yerler bilmem nederler? İşte beyle bir şey olur (K.K.1).

He veriyler. Söz yüssüğü daharık. He söz kesmede hemen yüssüy söz yüssüynü dahallar onnan sona şirini yirler şirinnen barabar dahallar. Bunun hediyesi de var. Hediye yanı bayramlarda her kaç ayda görmiye gedersen elbise alırsın ya bir altın alır ya yüssüğünü ya bir gondura mondura alırsın. Hediyesinnen geder görürsün geri gelirsın (K.K.2).

İki aile birbirine karşılıklı şimdi bu hediyeler bütün tabi oğlannan gıza verilir. Gıza ev yapılacak. Gız tarafın da halı güzelse zaten verir hediye verir. Yani meselen evinden örtü verir, yatak verir, halı verir gıza veriller tabi. Gıza veriller gız gelinçi barabar götürür bunnarı he. Yani bizim Türkmännerde bu işler de biraz az cip te çok del yanı. Bir evel vardı bir şey işlellerdi evel eski şeyimizde şey dellerdı gız gençken başlardı işlemeye bir şeyler hazırlamıya yağlıktan, peşkirden bilmem ganeveçeden, yastık yüzlerinden bilmem nelerden? “Halat” derlerdi buna. Halat hazırlallardı buna. O çeşit o vahdın hükmüne göre yanı. O vahdın hükmüne göre bu hazırlık gız yapardı bir

sandık birez bir şeyler buldururdu yanı he. Zaten dayman her şey halı halından zengin olan daha biraz fazla verebilir, fihara olan gendi gudretine verebilir yanı he bu çeşid işler vardı yanı (K.K.5).

33- Söz kesmede aynı zamanda nişan da yapılır mı?

Yok aynı günde olmaz ama nişanı bir kaç gün sona nişan şey edeller yanı resmi işi resmiyete bindiriller. Nişanda da en çok geline hediye getiriller. Artık gelinin aile sevyesine, durumuna göre hediyeler kıymatlı olur, düşük olur veya damatın maddi durumuna veya aile sevyesine göre hediyeler bazında çoğ olur bazında az olur o iki ailenin durumuna göre (K.K.1).

Yapılır. Genner heger ağnaşmışlarsa inno hayyo biz acele işimiz. Galını getirdiymnen yüssüğü, saati, küpiy getirip hocıy da getirip bunnarın iksin de bir yapıycık. Boyun Fethe ohup yarına nişan biz boş delik, vahtımız yok, yerimiz dar filan yanı bu çeşit te olur başka vahıt ta olur. O nişan filan yüssük öteberisi he bunnarın iksi iki çeşidi var (K.K.3).

Öyle de aynı zamanda aynı dakkada gene bir şenlik yaparlar mesela çalar söylerler bayanlar bir iki saatliyne. Yok o nişan sayılmaz, nişanı tekrar ayırdan yapar ikinci nişan bayan nişanı bayannar nişanı. Mesela o kız şey oğlan sabinin mesela çevriye, eşe, dosta borcu var mesela gitmiş çevriye o tekrar ayel nişanı yaparhan o borçlardan toplansın diye. Mesela elbise kimi, bir dahım fincan kimi, bir bardak kimi, para kimi, yüssük kimi, küpe kimi o gennin her kiş şeyne bağlı yanı onun için yaparlar yanı onu (K.K.4).

Aynı dakkada nişan olmaz. Aynı dakkada olursa da derlerki biz nişan etmiyeceyyik işimiz beyle bitecek bizim tez çıhardacayık. Yani o biraz masruftan kaçannar olur yanı. Yoksam bir ay sona on beş gün sona yirmi gün sona bir ay sona şey yapacayyık derler resmi nişana geliller. Resmi nişana geldiğinde gene her şeylerni getiriller barabar (K.K.5).

- 34- Özel bir nişan günü var mıdır? Nişanın yörenizdeki adı nedir? Nişan; “büyük nişan”; “küçük nişan” diye ayrılır mı?**
- 35- Nişanda, kadın erkek beraber olurlar mı? Hangi tarafın evinde nişan yapılır?**
- 36- Kadınlar arasında yapılan nişan nasıl olur?**
- 37- Nişan masraflarını kim karşılar? (Kız tarafı, oğlan tarafı.)**
- 38- Nişanda kıza takı takılır mı?**

Nişanı genelde Cuma günlerinde şey edellerdi genelde yanı. Cuma günü Allah'ın bir şey günü oldıy için bir mubarek günü oldıy için ordan veya durum değişikse, artı duruma göre meselen oğlanın bir sefere gidecek, acale şunu yarına şey edek eyle de olurdu yanı. Kadınla erkek evet beraber olullar. Orda köylerde zaten bütün karışık erkek kadın garışık her şeyde. Şehirde meselen düğün salonlarını kiralallar bazıları, kadınları ayrı erkekleri ayrı. Amma köylerde hepsi karıştı. Yanı aile bir aile gibiler yanı iç içeler. Genelde nişan gelinin evinde olur veya başka bir arhadaşın evinde olur. Büyüğü ev olıycak bu gader gelenleri sığmak için ev büyüğü olması lazım. Yanı genelde beyle olurdu. Onu artık ağnaşmaya göre gadınlar gelir erkek veya aile küçükse kadınlar işi bitirir. Erkekler arasında işte damatı getiriller türküden, oyundan, düğünnen artı şey nişanı dahmak için damatı götürüller kadınların içinde yüssüğünü dahar geri şeye gelir erkeklerin içine gelir. Yok çok çok iki üç dakika. Oğlan tarafı genelde, oğlan tarafı genelde. Evet altın, genelde altın. Para da veren olur. He olur o da olur ama genelde para veya altın (K.K.1).

He he küçük nişan ayrı, büyük nişan ayrı. Büyük oğlana küçük nişan da geline toplanır. Küçük nişan “ayel nişanı” yanı ayelleri toplarsın. Sale kimi yerde şeyle salede yapallar. Para atan para, cıncık atan cıncık, asbab atan asbab eyle bun kitaba yazallar borç sayılır. Küçük nişanda erkeğin işi olmaz. Sona güveyi girdile güveğinin gardaşları barabar girebilir. He küçük nişanda ayal nişanı. Böyük nişan da işte salede olur. Büyükle de gelir küçükler de hepsi de gelir. Küçük şey gene he güveği he güveği tarafı ya da kız tarafı etmez. Büyükte de küçükte de iksinde de güveği yapar (K.K.2).

Var evet. Bu galnı verip söz alıp eskiden bazarlığı dikiş şey edeler. Yün getiriller gelne, örtü yapalar, yorgan yastık yapallar, asbabnı dikeller terzilerin yanda köylerde. Bunnar da bir vahıt ister. bunnarı bitmenin içinde bir nişan yapallar. Sona artın düğün tederiği görülür. Böyük nişa, küçük nişan şunu şeyle bildirir genni; bu galın sayıp deva şeyinde gününde getiriller bir yüssük bir de küpe bir de saat. İcabında saat te getirmez, bir küpe bir de yüssük. Sona ikinci nişanda böyük nişanda kahallar gız saabi gendi milletini teklif eder. Tabi borc olarak yanı bu arada taaruf olan bir şey yanı. Güve saabi de o da gonşularını, borcu olarak insannarı teklif eder, nazı geçen insannarı teklif eder. Onnar da her kes yahını mı? altın getiren de olur, para veren de olur, elbise getiren de olur, kap-kacak getiren de olur. Yanı her kes kendi göre yanı yapan bir şey gerekse getirir. Yanı gavum olannar olur. Yanı nişan, Arabı da olur, Kürdü de olur, Türkmeni de olur. Ama yahın olannar onnar bir arada bulnurlar yanı. İçinde garip olannarı girdirmezler yanı. İki tarafta da yapılır. Gız evinde de yapılır, güve evinde de yapılır. Gendi her kesin borcu var ya gızının borcu var, oğlunun borcu var. Bes gendi göre genne göre borcu olan insannarı teklif eder. Sona yahın olannar teklif eder, yeni yetişenleri teklif eder. Kadınnar arasında getiriller meselen güveginin bacısı, güveginin bibisi, dezzesi altın getiriller gelne daharlar elbisesine, golan, elne. Öte birleri de gap getiriller, birer dahım cem getiriller. Kimi gendi gücü yettiği bir şeyi getirir, para veren de olur. Küçük nişannar evlerde yapılır. Şindiki olannar da salada yapıly şindiki olan salalarda yapıly. Ama bu şindi saladahı olannar güve saabi yapıy he gendi ödiy. Evet dahılır (K.K.3).

Yok hayır nişan bir nişan bir de şey oğlanın evlendi y vahıt. Mesela yanı düğün günü o bir de erkek nişanı ayrı bir de bir de erkek nişanı var onda da sada para gelir yanı. Para olabilir. Mesela köyde oturiy adam şehirde oturiy para atmaz da getmiş yerine bir gurban alabilir mesela bir goç bir goyun bir geçi bu da olabilir yanı. Eskiden davul zurna vardı bir aradadı mesela. Bir sırada tutallardı. Ama şimdi Türkmennerde yanı galmadı eyle bir şey erkekler ayrı, bayannar ayrı düğün salonnara ayrıldı. Yok hepsi şeyin tarafınnan erkeğin tarafınnan oğlanın tarafınnan garşılanır heç bayanın asla. Şindi eskiden eskiden bir inşan mesela genninin oğlan saabının nazı geçtiy bir çevresi, akrebesi av dostu mekanı bol, evi bol yanı mesela mısafır kahrı çekebilir mesela eyle

olabiliy. Akrebesi filan olamk zorunda değil. O evinin genişliyi, çevrenin şeyne göre şey olabilirdi yanı. Hepsi oğlan tarafınnan olur, gız tarafınnan bir şey garşılanmaz yanı bu. şindi gene eyle. şindi gene eyle. şindi düğün salonnarı tuttuy vahıt mesela hepsi oğlanın üstüne bunnarın mısırfı asla o mesela bazarlık derik biz. Bu evlenmezden beş on gün yirmi gün evel bir ay önce her neyse bazarlık yapın, hepsini oğlan yapar. O parayı mesela lafı keseller ama şindi o parayı o cematte konuştuy kimi o gadek parıy harcar. O fazladan para üstüne gendi ne harcarsa o gennin bileceği bir iş. Ama o yanı isterse tam o aldıy galmı cemaatte sylediy kimi onu harcar, isterse onun gadek bir tene daha harcar. O gennin bileceği bir iş beş bin yüz bin iki yüz bin üstüne gor o gennin bileceği bir iş. Kadınlar arasında yapılan nışan gene bu o nışanı mesela ayel nışanı onda bes gadın gider tekten gadınnar erkek asla onda yok. Mesela gumaş kimi, bir parça elbise kimi, bir dahım fınan kimi, bardak kimi yanı bu gadınnar biz yanı “Aysel nışanı” dirik. O bir kapalı bir yerde mesela şora bir tepsi gollar, şeyle bir tepsi sini dirik sini doğrusu tepsi del de sini yanı. Ona getirir her neyse para olsun, şey olsun ora gennin içine gollar. Para olursa para meselen altın olursa ona gadınnar bir yazallar yanı her kiş ne borç olarak tabi borç olarak canım. Onun kimnen şo para attı tekrar para atana mesela gidip te bir deste filcan eletip bir gumaş eletek halı yok ya. O ne atmışsa? O da onu atar yanı onu borç verir genni genne. Çalgı çalınır ya canım. Eskiden zatan davul zurnadı hepsi barabardı o sorun yok yanı. Ama şindi ayellere ayrı mesela düğün salonunda salonun cedden üstünde şeyle bir ufak dukkan olur. algıcılar orda oturur asla mesela bayannarı görmezler şindi. Onar çalgının sesini içerde bayannar oynallar çalgının sesine buradan söyleller amma asla bu bayannardan bu çalgıcılar asla görüşme şansı yok yanı bizde şindi ayıp oldu yanı. Tahılır. Ne tahılacak? Yanı mesela boyun gerdannık kimi, bilenzik kimi, yüssük kimi fazladan o şeyin cömertliğine bağlı. Yok onun asla başlıktan bir şey alakası yok ilgisi yok. Bu oğlan tarafın şeyi onla hiç sayılmaz bu. O fazladan o gennin cömertliğine bağlı yanı (K.K.4).

şindi küçük nışan diy şeyle dirler. Yanı şindik der hele bir kpeden bir şey dahak ta derler bir yüssük sona büyük nışan ederik derler tekrar he. Tekrar büyük nışan ederik alemi toparlar gelirik derler beyle bir ilkin genner aralarında. şindi bizde evel olurdu. Türkmenlerin adetinde evel kadın erkek olabilirdi bir arada yanı ayrı he nışanda

olurdu bizde olur, olurdu bizde nişanda bir arada olurdu yanı. Gız tarafın evinde olur. He şindi gız tarafın ev şindi köy olaraktan evde olurdu. Köy olaraktan evde olurdu. Şehre geldikten sona o zaman şeyler dutmaya başladılar he salalar dutmaya başladılar. Yoksam evel evlerde olurdu yanı gız tarafında olur. Şindi gadınlar arasında şeyle nişan yapannar olur; bu bazıları şu çeşit düşünürler baaz; biz derler babam filannara gitmişşik, filannara gitmişşik, filannara gitmişşik bunu biz nişan edek te verdiklerimizi biz alırık, he garşı tarafa da biz götürürük sona orya gıza. Gıza da biz götürürük sona gider nişanı buradan. Bu çeşit bir şeylik bu birez. Nişanda çalgı olur ya baaz olur ekseriyet te olur. Davul getiren de olur ya davul da gelir. Eses Türkmennlerin Türkmennlerin şavaşlarınnan galan bir iş bu davul meselesi. Yanı davulsuz düğün olmazdı evel, şindi birez şey oldu bizim davulsuz düğünümüz olmazdı. Davul çok güzel, bir davul yanı savaşıardan galan bir davuldu. Sabahtan saat erkenden gün çıkmadan ev ev mısafırların kapsını davul harbe çalaraktan harbe derlerdi. Harbe demek harp demek, savaş demek yanı. Onun kimi bir çalallardı insannar bir heyecan olurdu. He ev ev gezellerdi beyle ev ev gezellerdi. Künde sabahtan düğün biteneçe ev ev mısafırları devat edellerdi geri düğüne. Yanı evlere dağılmışlar ya mısafırlar, bu mısafırları toplamak uçun ev ev sabahtan bunarı künde gezellerdi davuldan. Nişan masraflarını ekseriyet oğlan tarafı garşılar. Oğlan tarafı garşılar masrafları (K.K.5).

39- Nişanda çağrı nasıl yapılır? Çağrı yaptırmak için özel kişiler tutulur mu?

Bunlara bir ödeme yapılır mı?

40- Çağrı davetiye ile mi yoksa bir hediye ile mi yapılır? Davetiye veya hediyein şekli, çağrılanın mertebesine göre değişir mi? çağrı yapana, çağrılanlar herhangi bir şey verirler mi?

41- Gelen davetliler ne gibi hediyeler getirirler? Davetlinin yakınlığı veya uzaklığına göre hediyein büyüklüğü değişir mi?

42- Dışarıdan gelen davetliler nerede kalırlar, nasıl ağırlanırlar?

43- Nişandan sonra oğlan, kızı görebilir mi?

Küçük nişanda eyle geder yanı bizler toplanık. Ev ev gederik buyurun nişana. Kert te var halında olan kerten ediy, halında olmıyan eyle sen gedip teklif yapıysın. He

hep hediye gelir, he biz de veriyk. Geri de bu bunun kimi kitaba yazılır. Fılan bunca attı, filan, filan atları yazılır küçük nişana. Cıncık getirir, kimi para getirir, yakın akrebe olan yüssük getirir, çoğu da para atar. Uzak yerden yabancılar cıncık getirir. Bunar mısafırın olursa, sennen olursa yanında senin yanında galır. Göriy. Nişandan sona gendi oğlan eve geliy, eve geldiğinde göriy, gennen ağnaşıylar (K.K.2).

Nişana devat ana geder gonşularını, bacılarını kız anası, kızlarını toplar, dezzelerni toplar, bibilerni toplar, gennine yakın olannarı toplar evinde yapar. Güve evi yahınsa ona da gedeller güve evinde yapallar, güve evi yıraksa herkes gendi evinde yapar. Belli bir günde de yaptıkları gün meselen delusu gün de gederler meselen gelnin evne gelne hediyelerni eletiller. Devatliler köy olarak şindik kertten oldu, herkes kertten oldu. He nişan olarak gene kertnen oldu. Bizlerde yakın olan bibiye dezziye filan alen bunnara birer gat elbise alıllardı önce, şimdi bunnar da çok kıssa galdı. Birer dahım elbise alılar bu dezzesinin, bu bibisinin, bu bacısının, bu nenesinin, bu ebesinin. He teklif ederken bunnarı veriller. Derler buyurun nişanımız var ona göre de genner davranırlar. Uzak yerden gelen davetliler, Halep oldıynda tabi bu gün şimdi mekine filan var. Yanı yüzde sekzeni doksanı diycin birez yırak olan mekinesinnen geliy. Ya kiranan almış mekiniy işini bitirip geri mekinesinnen dönüp evine geri döniy. Amma köy meselesinde yırak yerden gelen gonşular mısafır alır, eskiden gonşular. Senin boyun bir evin on tana sığar. Senin yana yirmi otuz tana gelmiş. Yakın gonşun alır, gavmun alır, gavmun yoksa gonşular yanı seni seven insannar alır mısafır. Sona örtü, köy köy örtü getirillerdi önce, elbise getirillerdi düğün uçun, altın geyeller yanı amanat olarak almışlar kızlar elbise. Yanı pek elbiseleri köylerden getirillerdi. Gap-gacak getiriller yemek filan uçun yanı bu adet te vardı. Tabi görebilirdi. Tabi gendi bu getirdiynde bu nişanın özel olarak bir altın şeyi var ya. Bunu gendi güve giydirci yanı tabi nikahını gıydıktan sona bu mesele. Nikahını gıyar hoca gelir nikahını gıyar. Sona gendi geder yanı saladasa, evdese de gendi giydirir yüssüğü, bilenzigi, saati. Bunnar gendi giydirir güve gendi geydirir (K.K.3).

Şindi ayel nişanı oldıy vahıt ayel gendi gapı gapı mesela çevresini, eşini, dostunu. Mesela filan gün nişanım var buyurun nişana. Beyle söyler dolandır gelir

mesela bir iki üç gün önce. Yok yanna bir şeynen dostunnan, akrebeden bir gadın daha alır, tek başına olmaz. He mesela gapıy döver içeri girmez yanı. Bayannarda kert dağıtma olabilir de yanı ama şimdi olıy yanı tek tük. Ona ayırdan kağıtta yapabilir, devat edebilirsin, olabilir amma erkekte illa kart var yanı. He o büyük nişan, erkek şeyi ayrı. Amma o parıy para olarak mesela bütün şey alır o parıy oğlan saabi, çünkü onnar gendi borçlanıy ya yanı onnar zaten gızın sabinden istiycek durumları yok. Bunu çevre, köy, eş, dost, akrebe paylaşıllar. Mesela geldiy vahıt, filan evi benim yanımdasın, buyur bennen gidek, bunu köylü paylaşır. Nişanda köyde yatma şansları yok, galmazlar. Aynı gün geri dönerler. Davetliler köye gelinçi yok canım zaten şimdi bu zaten herkişin evi var. Evi olmıyan gene düğün sabinin, yahının, akrebesinin, dostunun yanda galabilir yanı. Görebilir canım. Şimdi orda imam nikahı filan olıy ya onu görebilir. Haftada bir mesela gidip bir hediye alıp annesi de barabar gelip geçici urğıyabilir, hediye eletebilir zaten boş getmez yanı (K.K.4).

Ayel arasında birbirni çağırılar ufak bir şey. Bu senin küçük nişan dedigin şeyle ayel arasında. Bunu eyle idaradan gider çağırılar, bunnarı çağırma çağırılar. Emme böyük nişan yapacan resmi bir salonda, salada diyek, bir düğün evinde bir nişan yapacaksın onnara kert dağılır. He kert dağılır. Resmi orda altın geyilir herkiş kudretine göre yanı. Yanı akrebelerin yanında galıllar her kiş, herkiş akrebesinin yanında galır. Akrebesi olmıyan da o devat olunan oğlanın evinde galıllar. Yanı görebilir. Şimdi bizler gelip gedeller yanı. Gelip gedeller yanı. Bes yanı Türkmenner ekseriyette de eyiler yanı. Harıslar birez. Fazla favda yaptırmazlar yanı. Gezmiye bırakmazlar yok. Ben gızımın yanı ben şahsi gene bırakmam. Gezmiye bırakmazlar, bırakmazlar yanı (K.K.5).

İşte ara sıra ya oğlan bacısınnan gider veya anasınnan gider yanı tek başına getmezdi ayıp çünkü. Anasınnan gider, bacısınnan gider bir kimsesinnen gider. Oturur beş Dakka, gız gelir genni ikramını verir bir şeyni yapar orda görüşebilillerdi yanı. Kısıtlı bir şekilde görüşüllerdi. Tabi hediye götürürdü. Hediye işte saa Didim kimi, ya altın (K.K.1).

44- Başlık, mehir ve ağırlık konusu ne zaman görüşülür?

45- Başlık neden verilir?

46- Başlık miktarı ne kadardır? Hangi durumlara göre değişir?

47- Başlık miktarında artış veya azalma varsa nedenleri nedir?

48- Başlık para olarak mı, mal veya hayvan vb. olarak mı ödenir?

49- Tamamı birden mi ödenir, yoksa söz kesiminde, nişanda, düğünde parça parça mı ödenir?

50- Başlığı kim öder? (Baba, damat, damadın en yakın erkek akrabası)

Başlık işte bu resmi şeyde oturunca söz kesmede. Orda başlığa ağnaşır, şu gadar başlık tamam adam şey eder. Başlık saa dediyim kimi ya gızın galnı veya o gıza eşyalar alıncak. Eskiden para yellerdi. Guru para, guru parıy yellerdi şindik yok. Evne buzdolabı alıncak, evne çamaşır makinası alcak evne ev düzerlerdi. Ortalama olarak ben sene altmışlarda yüz, yüz elli, iki yüz leriye taş çatlasa o gadardı yanı Suriye parası. Şindi günümüzde artık şeyin maddi durumlara bağlı iki ailenin. Bu miktar mı? Ailenin maddi durumuna bağlı. Ben meselen iki yüz elli bin kağıt başlık parası verdim yakın akrebem. Tabi birçoğu çok dediler ben az gördüm yanı. Ben kendime az gördüm ama birçoğu çok dediler. Çünkü başkasına da yansıy bu şey yanı. Para büyük olunca fakirlere de yansıy. Fılanın gızı şu gadar galınnan gitti, bizim gızımız onnan kötü mü? Bu laflar olur. Onun için bence yanı bunu otursalar, ağnaşsalar bir standart bir rakam herkese de iyi olması lazım. Artış olur da azalma olmaz. Çünkü söz sözdür yanı. Belki de onnan sona birez daha fazla veriller ki ha iyi niyet gösterme gibi eyle bir şey olurdu. Azalma olmaz yok. Çoğalır azalma olmaz, çünkü söz verildi. İnan saa diym evni de satar, davarnı da satar milletin yanında sözüm şey olamsın diyerekten. Eskiden yanı parayı kimse bilmezdi. Genelde tarla verilirdi “şekerelik” derler buna. Yanı bu tarlanın mülkiyeti sahibinin de amma al sen şunnan faydalanan bir kaç yıla gadarı. Fakir fukara, çoluk çocuyı var, geliri yok şekerelik verillerdi buna veya davulcular köyde çok zaman galıllardı, onnara bir şekerelik verilirdi. Gız şeyne de galın yerne belki tarla da verilirdi, davar verilirdi beyle bir şey verilirdi. Sonnan para geldi yanı. Genelde bir tekiz ödenir. Aile durumuna göre belki de birçoğu gız sabi tamamlar. Yanı garşı tarafı maddi durumu yorgun görünce gendi cebinden gızını sitir etmek için, şey etmek için gızını milletin önünde kötü düşmemek için alttan para verirdi onnara. Şu paradan gelin millete gösteriş

olarak eyle bir şeyler de olurdu. En yakın akrabaları parayı getirir bir şeyin içinde bohçanın içinde verillerdi (K.K.1).

Galın önce zatı önce bir şey galın gonusulur. Galın mselesi önemli bir şey yanı bizim millet arasında. Yanı gücü yeten yetene. Kimi der get hayyo bazarlıynı et al, kimi de der hayyo ben şu gadar para istiyim. Ona göre bir ağnaşma yapallar, ona göre davranrlar. Galın önce çoğu yenirdi. Bunnan yirmi otuz sene evel, galın yüzde yetmiş sekzeni yenir, yüzde yirmisi harcanırdı gelinse. Amma şimdik güve sabi galem dutıy ne gaden para vermişse onu harcadacak gızın babasına taa son guruşa gadar. İcabında gızın babası kesesinden de gor inno ben valla idara etmedi diyerek. Gızını eksik çıhartmamak uçun garaltısını, evinin bazarlıynı, öetesini berisini kesesinnen gor yanı. Gavum arasında bunnan yanı on sene önce yanı yüz, yüz yirmi beş, yüz elli he. Şimdik şu duruma göre mal bahallaştı, garaltılar bahallaştı bazarlık filan devası yanı elbise ossun, yatağ odası ossun filan yanı bunnar bahallaştı. İki yüz, iki yüz elli, üç yüze ulaşan da var. Yirmi otuz sene evel gavum üç bin kağıda alırdı herşeyinnen, bazarlıynı gızın sabi yapardı. Şindi değnişildi ortalık bütün değnişildi yanı. Bunar ağnaşmış olabililler gelinnen güve sabi. Bu getirdigi mısafırları barabar güve sabi onarın şerefi uçun gızın sabi derki gelinmız meselen genner babadan ağnaşmışlar oğlanın babasınnan iki yüz bine. Bu gelip cemat oturdıynda hayyo biz “Allahın gavliyen, Pehamberin izniyle gızıyız istemiye geldik bize yükümüzü bildirin. Bizim yanı şu cematın hartası uçun gız sabi diycek valla ben üç yüz istiyim. Yav filanın hatrası uçun, filanın muhtarın uçun, filan adamın uçun, benim uçun vur sür elmum üç yüzden iki yüze indiriller. Ağnaşmaya bağlanmış bir şey. O vahıt ohuyun Fethesni denir ohur. Çıhardır babası oğlanın ya bütün galınnı verir ya bir ufak bir şey galır. Vallah çok vahıt hepsi birden ödeniy, hepsi birden ödeniy he. Para olarak verilir sadece para. Amma gız sabinin gönne galmış bir şey. İcabında derki ben galın istemim, ben gızıma bir ev istiyim. Amma istersen genni bir hasirin üstünde yatır. He ben bir ev istiyim gızıma. Bir adına göre bir ev yazdır yahus bir iki hektar tarla yazdır. Ağnaşmaya bağlanır o iş (K.K.3).

Bu yanı şeranden de kanunen de bu olması gerek bu gadının hakkı. Bu galnı, bu hakkı. Bu yanı İslami de yanı bu olmazsa olmaz yanı. Canım bunun sınırı yok. Yav aşşa

yoharı mesela bir tenesi adam cömert geldi yüz bin didi mesela, bir tenesi de pek mesela yahını vermiye merakı yok ama bu adam zorla yoluna durıy alacak, yüz bin yerne beş yüz ister mesela altı yüz ister. İşi dayamıya getirir belki bu adam cayar diye, almaz diye o da ne gadek isterse verdim dir yanı. Ya zenginliğine veya fahirliyne değışir ya. Arttırma, yav o mesela bazı ilkinen cematten önce bazı adam ayeller arasında diller ağnaşın. Yanı yükümüzü bilek Cemat gelmezden evel mesela biz bu adamların yanı istediklerini garşılıyabilir miyik? Garşılıyamık mı? yükümüzü bilek bahim der. Bazı de dirki yok ben ilkinen bildirmek zorunda del, ney ne gadek? istiyse alsın. Yanı nediyecek? Alsın alsın bennen elli bin, yüz bin fazla alsın mesela diyecek. Mesela çevrede iki yüz bin, üç yüz bin galın veriy, alsın da bennen elli bin, yüz bin fazla alsın diyecek. Mesela ben nefsimi gonusım ben ağnaştırmıy asla ağnaştırmadım. Ben bu işe garşıyım. Ben ağnaşımıya garşıyım. Ben nefsimi gonusım mesela heç ağnaşmaya gerek yok yanı ne isterse onu alsın diym, diyebilirim. Ne isterse onu alsın yanı. Yanı ne edecek benim kellemi mi? kesecek, aslın da benden yüz bin lira fazla alsın derim yanı bunu. Şeyne göre yanı bütçesine göre. Yok para, hayvan olarak asla öyle bir şey duymadım. Para olabilir. O mesela gız gelin çıhınçı gızın babası mesela bir goyun, bir geçi mesela bu hediyeleri yapabilir gıza. Galın tamamen ödenir asla taksitle öyle bir şey yok. Oğlanın babası ödiyecek oğlan babası. Yok canım damat olur mu yav? Babası zatı öder bunu (K.K.4).

Galın miktarı her kişin şeyne göre. Ortam olaraktan yanı para olaraktan yanı iki yüz, üç yüzden de olur. Şindi kestikten sona artı birez eksik etmek ayıp yanı. Kesimden sona şu gadar yapacayık diyerekten. Şeyle diyen de var yanı ben de onun bir tenesinnenim yanı: baba neyin varsa ona göre yap. Zaten garşı tarafı da bilirsın sen eyle dediğinde işi daha şeyni daha iyisini yapar yanı ağnıyan adam. En evel gızın yerini düşünmek mühüm bir şey. Kime verdiğini bilecen, ne biçim olduklarını tabi bilecen yanı. He para önemli del cib te yanı. Şindi şu durumda para. Evel hayvan da olabilirdi, tarla da olabilirdi evel olabilirdi. Bes şu durumda para yanı. Yok şindi ilk bu Fethiy ohuduğunda çıhardın belli bir rahımında verirsın ki o gız tarafın yanında galsın. O da derki baba, diyen de var yanı: baba yanında galsın ne verecen bana. He bunun bir usulü var yanı orda Fethiy ohuduktan sona çıhardır bir para keçen altına gollar he bu. Onnan

sona meselen filan güne vaad alıllar artı bazarlık yapma meselesine iner bazarlıklarını yaparlar. Kimisi de çıhardır bütün parayı gız tarafına verir, al get yap istediğin kimi yap der. Galnı oğlan babası, yok oğlanın babası verir (K.K.5).

51- Nişanın ardından hemen düğün yapılır mı?

52- Nişanla düğün arasında bayram vs. geçerse bu zamanlarda yerine getirilen uygulamalar ve inanışlar nelerdir?

53- Nişanlıların birbirlerini görmesi mümkün müdür? Nişanlılar nasıl birbirlerini görürler?

54- Nişan bozulabilir mi? Hangi hallerde bozulur?

55- Nişan bozulursa takılar ve eğer başlık ödenmişse geri verilir mi?

56- Nişanlıdan ayrılmak toplumda ne gibi etkiler yaratır?

57- Nişanlıdan ayrılmış kızın evlenmesi kolay mıdır?

Artı o şeyin iki ailenin şeyne bağlı durumna bağlı. Kimisi birez ara verir, kimisi birez acele eder yanı durma göre davranırlar. Durumuna artı herkesin genne göre bir durmu var ona göre ayarlarlar bi şey. Şimdi eskiden genelde yanı bayram yahınsa bayrama getirillerdi. Yanı bir bayramı iki bayram edellerdi. Şimdik özellikle şu günlerde yanı savaş Suriye'nin içi garişik beş dakkada bitirmeye uğraşıylar. Çünkü uçaklar geliy vuriylar, gırıylar yanı topluluğu görünce bombalar atılıy onun için yanı elden geldiy gadar acele ediyler. Çünkü uçaklar fırsat vermiy bazen duman ediy ortalıy. Topluluk göriy hemene mezarlıkta yanı bile öliy gömerken uçak geliy vurıy. Şimdik aynı köydese zaten birbirlerini göriyler ama köydese golay golay görmezler yanı. İlle belli munasabatlarda, belli kişilerin huzurluğunda, ailelerin huzurluğunda yanı görüşürler. Nişan bozulur. Bozulur belki gıza daha bir güçlü bir talib olan olur bir bahana çıkarıllar. Belki de bir sohbet ederken bir laf ordan bir laf buradan aha bir bozunluk çıkar. Uzadıkça da bozulur. Geri döner hediyeler, şeyler hepsi döner. Tabi yanı birçoğuna şey gözle bahallar beyle beyenilmez bir gözle bahallar ki boşu boşuna bir gızın adını kötülemiş olur. Biraz etkilenir filan. Nişanlandı filanın artığı mı olcak? Bunu beyle görüller (K.K.1).

İlle aradan beş on gün geçmeli. Vahtına göre musaitse acele yapabilir, musait delse bir vahıt ister işte. Tabi bu ağnaşmıya bağlı, vahta göre bağlı, duruma bağlı yanı. İcabında bir yabanda bir beklediy var o gelsin diyerek, askerden gardaşı gelsin diyerek, emme öte babası gelsin diyerek getti bir yere he. Gene de Ramazan bayramından, ramazan girmeden önce nikh gıyılmışsa Ramazanda çıhabilir gelin ama Ramazanda nikh gıyma yasak, ille Ramazan bayramından sona. Görebililler, oturabililler tabi nikhleri gıyılmışsa ehletiyen barabar he. Ayrıdan görüşmek, valla şu vahıtta yanı olabiliy yanı he olabiliy olabiliy. Ayrıdan da olabiliy tek başına da olabiliy yanı. Durum denişildi eskiden şu güne gadek yanı dünya denişildi. Nişan bozulabilir. Bozulabilir efendim. Oğlanda sahatlık çıharsa bozulabilir, gızın ehletinden emmisi çıhar yola, emmisi oğlu çıhar, daysı oğlu çıhar, bir yahnı çıhar o bozabilir. Gızı ata binerken de indirebilir he. Bunarı gızın babası bütün ödiyci taa son guruşa gadarı hette bir gadeh çay etmişse masraf onu ödiyci. Bu gelin birez durumu şey olur yanı nasıl diycim? Hicil olur, yabana çıhmak istemez, kimseye görükmek istemez, yanı bir vahıt istiyen olmaz genni av gendi istemez yanı bir şey girer ki bir müşkileye girer burda. İnno baa niye beyle oldu? genni genne sorar baz de diynemez bu olmadı, bu ossun, Hesen olmasın, Hıseyn ossun. Valla şart deyil bazı evlenebilir baz de evlenemez bazı üç beş tene arhasınnan gızlar evlenir gendi galır. Yanı filanın nişannısı diy kimse yaklaşımaz genne av gız ya gızdan suç olabilir ye tarafınnan suç olabilir. Güvegi de bir şeyse yanı icabında şey eder men eder valav fasletti benim bu nişannımı kimse almasın (K.K.3).

Gene bir beş on gün bir ay zaman gene bir ay, üç ay, dört ay o önemli deyil ona gün gonulmaz yanı, o gennin bileceği bir iş. Sahıncası yok bayramda gedebilir canım. Gedebilir, hediye getiri, hediye getirir. Yav mesela fazladan bir küpe almış kimi, mesela bir parça altın almış kimi, mesela oğlanın meslegi ney? Mesela bir ayakkabı icab etki çift güzel ayakkabı yapar onun üstüne mesela bir fistan ekler, bir işarp ekler mesela, ne alırsa o genin bileceği bir iş. Hediyemiz asla getmez yanı güve, getmemesi de gerek yanı zaten. Bozulabilir. Yav nası durumlarda bozulur? Ya gız tarafının annesinde sorum çıhar, ya oğlan tarafının en çok zatı bu iş bayannar tarafınnan çıhar, yanı pek erkekler tarafınnan çıhtıynı da pek duymadım yanı. Dedigodular her şey bayannardan başlar, dedigodu ya. Tahılar tabi verilcek canım. Buna cemat toplallar mesela hette yanı o taa

yidikleri tatlı ne masraf gomuşsa? Onu da alabilir. Alırsın da alımıyasında oğlanın babasının şeyne bağlı mesela o senin bileceğin bir iş. Amma istersen hep ne masruf gomuşsan? Yidiğin tatlıya-meyveyeçe onun parasını alabililler yanı. Valla onu pek çevre yanı sıcak bakmaz. Çevresi, yahını sıcak bakmaz akrebesi. En çok taman mesela bu oğlanın bu gidip gelmeleri olıy ya? Cematte bir imam nikhı filan olıy ya? Bu yanı gızın birez şeyni vurur yanı ismini lekeler yanı (K.K.4).

Yapılır. Hemen ardından üç beş günnen yapılabilir. Bozultur. O zaman şu çeşit düşünür ayellerin birbirinnen ağnaşmasına gelir, bir ergi işler olıy ye bir gızın yoluna durannar olur yanı işi bozmak istiyenner olur bozultur, düşündüğü kimi çıkmaz. Ben seni şeyle biliydim, sona duydumki başka çeşitlik. Var beyle olur, bu işler olur yanı. Şindi hediyeleri iade eden de olur. Aslan ha taraf bozıysa, o tarafın o tarafta hahı düşmez. Yanı nişanı oğlan tarafı bozıysa, oğlan tarafı ordan bir şey istemiye eses hahı yok, gız bozıysa ağam aa der verdiğiniz, getirin verin iş biter orda. Şindi işte o durumu düşünerekten biz o durumu düşünerekten fazla şey vermek. Yanı oğlannan inip kakmasına, oğlannan fazla inip kakması o işe ziyanı olur he. Onu düşünecenkine oğlannan iyi inip kakmadığınınan alem iyi bilsinkine döndü-möndü ne olur ne olmaz dersin? He döndü-möndü o zaman tesir etmez o iş. Emme bahallar ki barabar haylı-huyly geziyerdi, şurda burada o tesir eder. Artı onu bilmiyen birine verecek (K.K.5).

Halında olan yapıy yanı. Bir aya gomıy yapıylar. Kimsi uzadıy bir sene, altı ay, beş ay. Artı halında olmıyan, evi olmıyan bele. Bayramda gelip göriy, hediye getiriy, hediyesi de var. Hediye kimi işte ya elbise getiriy gondurasınnan ya bir yüssük barabar getiriy. Gene ya yecek-mecek, datlı-matlı getiriyler geder görüller bayram ederler. Bozultur ağnaşmazsa bir şeyde ağnaşmazsa bozultur. Evlenir, başkasınnan evlenir. Dönmüş diye yabancı bilmeden alır, istiyebilir. Yabancı sormıy (K.K.2).

58- Düğüne çağrı nasıl yapılır? Çağrı yaptırmak için özel kişiler tutulur mu?

(Oku, okutucu, okuntu)

59- Çağrı davetiye ile mi yoksa bir hediye ile mi yapılır? Davetiye veya hediye nin şekli, çağrılanın yakınlığına göre değişir mi?

Düğüne çağrı işte bir ağnaştıktan kerli damat tarafının güvegiye, gişilere sen filannara get, sen filannara get, sen filannara get. Davulcuları da köyün içindekilerne, şeylerne yanı bu biçim şey edellerdi yanı. O günnerde mektup yoktur. Sonnan mektup işi sona çıktı yanı sene sekzennerden beri. Yahın yerlere davuldan gönderillerdi. Davulcu her gapının önünde şeyle beş on dakika çalar. Ev sabi artı çihar onnarın bir bahşışni verir, bir şey bir ikramlı bir şey verir. Uzaktakilerne de adam gönderir yanı (K.K.1).

Davet eder gözeldi. Şindi ben düğün ecciym oğluma. Gedip en önce yanı baa yahın olannarı davet ediyim, dostlarımı davet ediyim, onnan sona borçlu, gapı-gonşum, yırak gonşum, sevdiğim bir insan varsa köyden dışarı onu davet ederim bu şekil olur düğünner. Köyde olarak davulnan. Davulnan iki üç ayel alıllar, üç dört tene genç ev ev köyü davet edeller. Köy yekün davet edeller. Gırak gonşular, başka köydekilerni de geder şahsi olarak güve sabi av güvegi av gardaşı av emmisi oğlu bunnan giderler genneri davet. Atnan ossun, mekinenen ossun, mutornan ossun yanı ne vesile varsa gennernen o vahıt onnan devat edeller. Günümüzde şindi kertnen devatler. Mekinenen ossun, mutornan ossun herkesin kerti yazılıy bir hafta on gün evel, üç gün evel yanı vahtına göre, boşluğuna göre. Kertleri üç yüz, dört yüz, beş yüz kert dağıdan olıyır. Tabi bu beş yüz kert dağıdan adam yanı beş yüzü gelmiy. Üç yüzü de geliy, iki yüz ellisi de geliy, üç yüz ellisi de geliy. Yanı boşlıyna göre gelecek olan insanın (K.K.3).

Eskiden mesela akrebiyn, dostiyn olanı birer gumaş filan mesela gallabıyalık filan davet eder yanı. Mesela bir elbise bir gumaş alır eletir bizim düğüne filan vahıt davetlisin diye bu yahını, eşi-dostu, akrebeyi. Ayel fistanı olabilir. Yok eskiden kert filan da yoktur. Eskiden, ister ayel gumaşı olabilir, bir fistanlık mesela bir şeylik. Erkekler uçun geçerli, bizler Suriye’de “gallabiye” dirik, Türkler fistan diyorlar. Erkeğin o giydiğine de gene fistan diyorlar yanı ama biz gallabiye dirik. O çeşit yanı bir tahımlık bir elbise filan alır bu dostunu, akrebisini bunnan davet eder. Hemin bunu verir

hediye olarak, bu yanı düğün uçun. Şindiki beyle kart yaptırır davetiye. Mesela geder gapı gapı kart verirsın, günü, tarihi hepsi atılı. O ona göre davet olur şindiki (K.K.4).

Düğüne davet gene beyle kertler dağıdılır. Eskiye gonuşucaksak işte kertler dağıdılır. Köylerden bütün, her yerden davetliler gelir davul gurulur, mısafırlar alınır evlere yanı çok şey mühüm bi şeydi yanı çok ta güzel de bir şey olurdu yanı. Köylere gedip davuldan davet etmezler, geldikten sona yolda garşılallar bunnarı bütün, gelenneri garşılallar. Her köy, her ev de bir mısafır alır. Kertleri sen sabi de dağıdır, kimisi de aptalları gomuşlar. Aptallara bir kaç gurus para veriller aptallar gider dağıdıllar (K.K.5).

60- Her iki tarafın düğün hazırlıkları nelerdir?

61- Komşuların bu hazırlıklara katkısı neler olabilir? (Delikanlıların odun getirmesi, buğdayın değirmene götürülmesi vb.)

Düğün için önce saa didiym kimi işte düğün yeri köyde bir düz yer, alan olacak beyle orda sekmek için. Yemek tertibini görüller. Kimi barındıracaklar, kimi oturdacaklar, kimi yanı geçici gelip geder. Gelin tarafı da genelde kadınlar yemek işine, şeyine hazırlık görüller. En çok ta gonşular. Meselan uzaktan gelen davetçileri programlarlar. Sen filan köyün mısafırlarını ağırlıyacaksın, sen, sen, dağıdıllar. Onnan sona herkes buna katılır yanı canı gönülden gatılıllar yanı. Bunu ister istemez o gadar bir bağıllık vardı köylüler arasında. Birbirne yanı herşeyne gatılırdı, acısına da tatlısına da yanı. Gomşuya feleket bir şekilde şey gösterillerdi yanı beyle misafırperverliğini gösterilerdi (K.K.1).

Şimdik şeyler oldu sıyvannar oldu düğün hazırlıyı uçun kürsüler getiriller, büyük bir çadır getirin sıyvan olarak bunu güve sabi getirir. Davul edecekse bunu gendi gene getirir aptalları yoksa din hiflesi yapacaksa gene bu şeyleri “Munşidleri” getirir güve sabi. Tabi bu halda güve sabi yanı ne diycim saa? Bayrak diker köyde olarak bir hafta on gün önce. Hani gelin başlığı verdikten sona bayrak dikeller. Galır bayrak üç gün sona evlendikten sona üç gün, bayrağı indiriller. Bayrak gırmızı bayrak, saf gırmızı. Bazen de ben görmedim ama siyeh de diken olmuş yanı, siyeh de diken olmuş he. Bu artın düğün hazırlığı gördükten sona bu herkes tabi gennine yahını olanı devat eder.

Gonşuları yardımını şu şikil olıyır: yanı bir ev temizlemek, bir gap-gacak getirmek, bir yemek bişirmiye, bir su daşımıya, bir eksik bir şeyleri yanı bir ev sabinin heger gücü yetmemişse av farğında delse onnar gonşular genne yardımda bulunurlar he bu işi başallallar (K.K.3).

Hazırlık gendi ekseriyet en fazla oğlan tarafınnan olur düğün hazırlığı. Yanı düğüne İşte herşeyisini yapmış olur, evni yapmış olur, evni hazırlamış olur, mısafır geldiğinde gurban olacak, boğuzlıyacak, yemek çıhardıycak bunarın bütün hısepleri görülmüş olacak, he bunnarı bütün hısepleri görülmüş olacak. Gonşuların bir gatgısı işte bütün gelen mısafırları gonşular alır çoğunu. Gonşular herkiş alıllar gendi gudretince mısafır. Onnar da mısafırları güzel bakmak, güzel bir isim almak isteller yanı. Bu bir yardım kimi he bu bir yardım kimi yanı birbirinnen (K.K.5).

62- Resmi nikah nasıl kıyılır? Kimler katılır?

63- Dini nikah var mıdır? Varsa ne zaman kıyılır?

64- Dini nikahta kimler bulunur, kız nikahta bulunur mu? Bulunmazsa kimler vekalet eder? Vekalet nasıl alınır?

Resmi nikeh o günnerde bir köy hocası yanı din adamı hoca dediymiz de onda din adamı, camii imamı da olur din adamı da olur. O gelir damat sabinnen kız sabini, bir merasimi vardı. Kuran Kerim’den ayet ohullar ona göre “Ben gızıynızı Allah’ın rızasıyla Pehemberin şeraitiyle istiyorum” o da sana gızımı “Allah’ın kavliyle Pehamberin şeratiyle gızımı vermiye karar verdim”. Elleşiller bir Fethe ohullar, oturannarın hepsi de bir Fethe ohullar hayır kapsı oldıy için. Dini nikeh bütün düğünnerde bu geçerlidi. Bu şey ağnaşıldıktan sona yanı üç üç gün sona içersinde bunu şey edellerdi yanı. Resmi nikeh mahkemeler oluştı, mahkemelere başvurulur, orda ayrı bir sistem o. Resmi nikahe iki taraf gatılır, gız tarafı da güve tarafı da (K.K.1).

Bütün nikehler dini nikeh. Mahkemede ağnaşımıya bağılı bu. Güve sabinnen ağnaşımıya bağılı gızın ehleti. Aralarında hesesiyet olmasın diy istifteh nikeh gıyalla mahkemede. Amma birbirinnen emniyet almışlar, bunu bence yanı nikehlerni din nikeh

yapallar. Tabi din nikehi hoca gelir, güve gelir. Tabi gızın kefeletini getirir babası ossun. Gız nikehte yok hayır bulunmaz. Getiriller mesela burada hocanan şey oturullar güvegi oturur garşı garşıya. İki de şahat getiriller gızdan taraf inno muvafık mısın muvafık del misin? Evet muvafık der bu şahatlar ona göre. Hocadan güvegi ağnaşıllar bu kaç galın bin para vermiş. Ona göre gabıl misin? Gabılım, gabıl misin? Gabılım, şahatlar hazır mısıyz? Hazırık şahat eder misiyz? ederik ona göre bir şey yazılır. Gızın vekili olmazsa gardaşı olabilir, babası olabilir, dayısı olabilir, emmisi olabilir gızın vekili yanı. Belli bir insan, muayyen bir insan yok (K.K.3).

Dini nikh var, halen şindiye gadek geçerli yanı dini nikh. Mesela hocayı eve getirissın, hoca eve gelir mesela gızın babasına der: “Get gızıyn vekeletini al” yanı beni vekil ettin mi? yanı nikhini gıymaya iki de şahat barabar gider. Gızım ben der: vekil ettin mi? o evet diycek, o iki şahat barabar duycak gelip hocuya diycekki tamam vekeletini aldım diye. Yok hayır asla gız bulunmaz. Güve de gızın babası garşı garşıya oturullar, diz dize dayallar beyle elleşiller. Hoca söyler ona göre de hocanın söylediyni genner tekrar söyleller beyle yanı. Resmi nikh yalnız devletin yanda gıyacak, devlet gıyacak. Resmi nixe kimse gatılmaz. Yalnız bes mesela şeyin gızın babası barabar getmesi gerek hükümet deirelerinde, tek gızın babası bulnacak. Oğlanın babası da kimse getmek genni mesela gelinnen güve gızın babası gızın uçun (K.K.4).

Dini nikh var. He dini nikh nasıl var Halep Türkmennlerin’de? Şindi baz vahıtlarda gızın yaşı baz küçük olur, kağar everiller genni. Nikh gıyallar dini nikh gıyallar. Gızın yaşı ona gabil olduğunna mahkemeye ineller he nikhini gıyallar. Dini nixe gızın babası vekelet alır. Yanı ekseriyet te getirmezler dini nixe, çünkü erkeklerin içinde olıy ya. Gider iki şahattan barabar, iki şahat gider vekelet alır. Resmi nikh, kağıtlarını yaparsın şeye başvurursun mahkemeye başvurursun şeriat mahkemesine, orda resmi nikh yaparsın. Ekseriyet resmi nixe gız sabinnen oğlanın ehleti. Babası, gardaşı, anaları barabar gatılıllar bu işe nikh gıymıya yanı. he bunnar gatılıllar tabi şahattan barabar isbet (K.K.5)

65- Düğünde sağdıç var mıdır? Kimler sağdıç olarak seçilir?

66- Sağdı ların görevleri nelerdir?

Cahalbaşı var ya, köyün en yaşı  genç erkek olur, en yaşı . Bunun görevi mi? artık d ğ ndekiler ne istellerse cahalbaşının isteller. Meselen get bize şunu getir, get bize şoriy tertiple bilmem ney  te. Onun da cahalbaşının altında    dört tene genç var, onnar da gatılıllar yanı emiri alıllar ne istenirse yapılır yanı. Bazen milleti biraz güldürmek için bazı şeyler yapılır yanı beyle: e  ek sesini duymadık meselen anđırcaksın, bilmem e  ege binmedik yaşı y evne ula tır, sırtında götür yanı. Beyle bir şeyler ortama birez şey gatmak için beyle bir şeyler olurdu (K.K.1).

 uanda yohtur, bunnan önce vardı he bunnan önce vardı. Diyelim mahallede kim olursa olsun yanı şart del gavumun olsun av güve tarafı olsun. Harada kim varsa cahal o olabilir. Arap olsun, Türk olsun, Kürd olsun far etmez yanı cahalbaşı. Cahalbaşı eyle sahalının altınınan geçmek kimi bir şey yanı bildin mi? yanı diyelim ben gedip bir gız alıycım. Yav gençler yoluma  ıhtı didiler: hayyo gız bizim gızımız, bizim de hahımız var gon  u-gapı filan  teberi, yav ne buyur ediyz ne emriz var? Diyecekler hayyo bir gurban. Yahi gurban olmaz filan alen. Ehi birez para    beş bin kağıtınan bu i  gurtulur, başvurulur, tekmin olur. Ben günün birinde Halep'teyim. Geldik gına yapıycık cahal güvegiye yanı gına. Didi ben gınalanmam, güvegi Kürt. Lan yorum niye gınalanmıyn? Didi gınalanmam. Sebep ney? Sen gelin misin? Dedim. K siysin, bir şey umıysın. Dedi gınalanmam, ya ne istin? Dedi bir yüssük istiyim. Lan kimden? Gelin sabinnen. Lan oğlum dedim: şindik gelin sabi saa yüssük m  veriyci? Sen g vegisin. Bizde bu adet yok, yanı herkesin bir adeti var. Türkmen ayrı, Kürt ayrı, Arap ayrı. Tabi cahalbaşı gına vahtında, güvegiy gınalarken buna birez şey yapalar yanı üstüne geliller. Tabi ağır da bir şeyler istiyebililler gennen. Ba gelmedi genne para haser ettiriller yahus bir i ki filan, yekem  teberi ahus genne bazen Derik: hayyo benim tarlam var,   t s recem cahalbaşına. Cahalbaşına der: hayyo ben der baa iki adam bul, ben gedip   t s recem. He e buradan merkep yerine eder. Eletir genni ikisinin üstüne yanı beyle bir şeyler yapalar vahtında (K.K.3).

Var ya, cahalbaşı var ya. Cahal başı olabilir. Mesela cahalbaşı şu mesela şöyle diyek: cahalbaşı ne vahıt? Gına vahtı olur. Mesela elbisesini giydiğinde olur. Cahalbaşı mesela tepsiye, siniye gınayı yoğurdular, evlenennerden tek tek sırya düzüülür, beyle tek tek izin ister, musade et biz gına yahacak diye. Orda arçı yaşlılar mesela türkü istiyebilir, mesela köyde eskiden gışın günü garpız istiyebilir, gışın günü köyde garpız olabilir mi? mesela ona da öküz yımirtası dirler. Garpızı maneli gonuşullar öküz yımirtası istiyk, manesi garpız istiyk. Dirler yorum şindi garpız yok başka? Başka bir şeyden savallar, başka bir şeyde memnun eder mesela geder genne bir horuz getirir, bir hindi getirir mesela. Yanı işgence yapar mesela iki dombalak aşar, mesela ebe diy çığırdır mesela elmum razı eder yanı. tek tek beyle kimsi neblim türkü söyler ama türkü bilmek zorunda değil şaha edeler yanı bu düğünü şey etmek uçun yanı. Mesela bu güvenin yahın arhadaşı. Yahın genin sevdiy dostu, arhadaşı o cahal başı olur. Herhangi biri cahalbaşı olmaz (K.K.4)

Tabi gınada da cahalbaşı var gene. Cahalbaşı köydeki yanı yaşı büyük evlenmemiş cahalbaşı o olur. Hak talab eder, gınayı gendi yönetir, güvegiy gendi yönetir ha tarafa isterse? Yol istiyen gendi olur gız bir köyden bir köye gidiyse. Köyün içinde yol alınmaz, başka köye gidiyse bu gız yol alıllar onnan hiç ona gaçarı yok yanı (K.K.5).

67- Bayrak dikme var mıdır? Kim bayrağı diker?

Bayrak evet bayrak dikilirdi. Köyün en yüksek evinin başına dikilirdi genelde. Bayrağı da elden dikellerdi, ganeveçe vardı. Aklıma geliy aydan yıldız yapıcaklardı, sona dediler emniyetin heberi olur, bilmem ne polisin heberi olur. Belki başımızı ağrıdır, şeyden vazgeçtiler aydan yıldıza Türk bayrağı olucak diye. Eyle bir bayrak dikellerdi. Bayrak dikince de bir gaç tana yanı köyün erkekleri türküden dikellerdi yanı. Bir türkü aklıma geliy “Bir balıkçı aldı geçti fesimi, alahey alahey çağırıldı. Çağırdım bağırdım belki duyar sesimi alahey alahey” bu biçim. Öte yanı da bilmim yanı türkülerin başlıklarını billim de bes şeyni bilmim devamını bilmim. Bayrak işte düğünden

bir iki gün önce dikilir. Ya damadın evne ya bir en yüksek ev kimse ora dikeller ağnaşılır yanı bu köy. Düğün bittikten sona iner (K.K.1).

Bayrak dikme var ya. Bayrak düğünnen şeyle beş, on, yirmi gün bir ay önce dikilebilir yanı. Yok, Suriye bayrağı mesela hangi ülkede yaşıysan o bayrağı dikmeye. Gızlar elden aynı şu yastık, ganeveçe dirik biz ona. Elle dikeller, elle dikeller onun şekline beyaz beze, onun da işte bir direge tasarlıllar. Evde ne çiçek varsa, herhangi bir çiçek bir deste çiçek, sedef. En son bu direğin başına bir de soğan şey edeller. Soğanı işte onu pek ne oldıynı pek ağnamazdım doğrusu yanı. Bes bunu görürdüm yanı, bunu yapallar yanı. Yok gene cahallar dikeller. Gene cahalın mesela güvenin yakın çevresi, dostları yanı. O orda galır indirmezler yanı, taa genni genne düşene gedek yanı. İndirmezler arçı, o arçı yelden, ruzgar vurmada yanı ta bayrak parçalanıp yog olana gadek yanı (K.K.4)

68- Düğüne dışarıdan gelen davetliler, hangi gün gelirler? Nasıl karşılanırlar? (Nerede yatıya kalırlar? Nasıl ağırlanırlar?)

69- Düğün genellikle hangi gün başlar ve biter? Neden?

70- Düğünde kadınlar ve erkekler bir arada olurlar mı?

71- Düğünde ilk günün sabahından başlayarak son güne kadar kız evinde ve oğlan evinde neler yapıldığını anlatınız.

Bir gün iki gün önce geliller. Onnarı meselen köye varınca davulcular hazır durıylar yanı. Bir yolcu geli gelmez belki üç dört yüz metre beş yüz metre garşılamıya gedeller düğün sabinnen. Hoşgeldiz safa geldiyz, öpüşüller, selamlaşılarda davuldan-zurnadan odaya getiriller veya düğün evine getiriller. Artı ahşam yatma olunca hangi ev genni garşılıycaksa o ev sabi genni golunna tutar, boyun bizde mısafırsıyz biz eve buyurun. Genelde eskiden bir hafta on beş gün süren düğünner vardı biliyorum. Milletin işi gücü yoktu. Yanı düğün bir canlı bir kongre diyecem ben buna. Yanı belki de meselen dini bayramlarda bir köyün halkı bir araya gelirdi, düğünnerde beş on köyün halkı bir araya gelirdi. Yanı burada sohbet ediyler, tartışılarda, aralarında bir konu varsa yanı orda birbirinnen görüşüller. Yanı herkes bir arada toplu olmak yanı milleti her

zaman tophıyamazsın. İllekiine düğünner en uygun bir şeydi yanı bir munasabattı bu milletin bir araya gelmesine. Baharsın herkes tertemiz geymiş, tertemiz genne önem vermiş düğüne gelenner yanı baya birez özen gösterilleridi kıyafatlarna, şeylerne. Evet bahşış verillerdi o günde bir iki lera, o günde paradı. Düğünde kadınnar ve erkekler tabi. Ya bir aile gibi bunar, hepsi bir aile gibi yanı. Erkekten kadın el elden tutarlar yanı şart del genin kadını olmak. Başkasının kadını yanı bunu bir aile gibi göziyle bahallardı yanı beyle bir ortamdı. Düğün günü yanı saa didiym kimi, herkesin görevi yaymış ilkinen. Artı sekme bizim orda “Depçe” diller. Sekmede çeşit çeşit sekme olarak oyun havası var, ağır hava var, bilmem bir kaç çeşidi vardı. Davulcular ona göre, o makama göre çalallardı. Millet oynar, türkü söyleller yanı bu şeydi. Tabi öğlen yemeği gelince öğlen yemeğine oturullar, onnan sona gedeller devam edeller. Akşam yemeğine, ahşam yemeğinnen sona gene birez devam edeller sekmeye. Sonnan yatma geldi yatmıya. Sabah deliysi gün davulcular gedeller herkesi evinnen davuldan uyarıllar. O gün de ev sableri yanı sanki başka gün gibi del, birez gecikiller uyanmıya. Bir bahşışini veriller, onnan sona o bir eve geder, o bir eve geder herkes bekler yanı. Şey uyanık gendi ama şeyi bekler davulcıyı genni genne bir önem vermek kimi bir şey beyle bir şey edellerdi. Gız evinde de işte ahşama gaderi gelnin öğünde gızlar oynallar, türkü söyleller yanı gelini eylendiriller, gelni oynadıllar, bütün gadın tarafı gelnin evinde. Sekmiye gelince erkek kadın bir araya geliller. Onnar da gelin anası kimi bin iş var başında, bir iş yapamaz beyle bir şey var. Onnan sona deller: Sen gelin anası gibi perişansın bir şey de yapmıysın. Beyle bir ortam olurdu (K.K.1).

Yahın olan yanı yahını olan güveginin bir gün evel ya iki gün evel geliller. Bunnar tabi düğün davul oldıynnan yanı bunnar herkesi garşılallar davulnan-zurnaynan. Mısafır geldi diyerek hay-huy o yoldan, düğün sabi büyükleri de küçükleri de garşılallar gennini. Sona hazırlık düğün tabi bu çalmıy ya, gendi düğün bir günde gurulmıy bir günde de bitmiy. Düğün haftalar sürer, üç gün de sürer köy düğünneri davul-zurna. Şehirde bir gün av bir de gına gecesi yapılır he. Tabi bu yahını olannarın güveginin, o genneri teklif eder. Köyde olarak gonşular. Tabi örtüsü olmıyan geder başka köyden örtü getirir, elbise getirir, altın getirir düğünde geymek uçun yanı eyi şeklini göstermek uçun. Şindik gendi köyde tabi düğünde yanı seken olur davulda-zurnada. Gızlar ayrı

tutallar. Yanı aynı sırada da yanı iki bölüm olullar. Bir bölüm ayel bir tarafta tutar, bir taraftan da erkekler tutallar. Amma şimdi salada oldıynnan ayrı ayrı salalar var. Ayelki ayrı, gelinki ayrı, güveginki ayrı. Ama düğün bittikten sona tabi herkes yanı dost olan, ahbab olan gettikten sona ayle arasında birleşiller ayel ve erkek düğün tekminnenir (K.K.3)

Yok onun cip gün pek şey etmezler, yok belli bir günü yok. Eskiden mesela köyde, köyde şimdi yapıldıy vahit köyde hafta sürerdi, üç gün de olabilir, dört gün, beş gün, hafta da olabilirdi köy düğünlerinde. He halen şimdiyeçe geçerli köyde olursa. Mesela bir, iki, üç gün olabilir yanı. Ama şimdi Halep'te yalnız bir gün. Bir gün evel gına yahar o bürgün de gerdeğe girer yanı iki gün, yanı iki günde biter yanı. Eskiden davul-zurna vardı, barabarlardı. Ama şimdi Halep'te erkekten kadınnar ayrıldı yanı barabar asla del. Onun düğün salonu o ayrı o ayrı, hiç birbirne görme şansları yok yanı. Şindik eski zaten belli haftalarca sürer. Şindi Halep'te Türkmenner mesela ahşam gece düğün salonna gedecekler ya, sebehten kağar ilkin mesela meyvesini filanı alır. Mesela muz kimi, elma kimi, üzüm kimi, portakal kimi bunnarı alır bütün paketler. Mesela üç beş yüz tene paket paket, tek tek, ayrı ayrı bunu paketler, hazırlar. Ahşam saat yedi, sekiz didiyn vahit. Mesela gelin arabayı donatır, gelni bindirir, düğün salonna gideller. Onnan kerli başlar o gün saat bir, , iki, üç, dört yanı o vahtın senin kefine bitirecen. O vahtaça gelni güveyi alır geliller, yalnız orda biter yanı. Gelin elbisesi aynı ahşamına, ahşam aynı gün mesela elbisesini giyer, düğün salonna eyle eletiller yanı. He ya arabalar arha arhıya gelin başa düşer. Arhasınnan eş-dost yanı arabalar sıradan beyle düdük çalaraktan beyle gedellerdi yanı (K.K.4)

Düğünün başladığı gün geliller, başladığı gün geliller. Bunnarı evlere bölüşüller, herkiş mısafır alır, gurban getiren de olur gennerden, barabar gurban da getiriller o vahıdın adetine göre gurban da getiriller, mısafır olullar. O vahıtta da düğünner en azınnan bir haftadı, bir hafta düğün olur, düğünner çok güzel de olurdu yanı. Bunnarı davuldan-zurnadan, oynamadan öğleri sürü garşılallardı bunnarı. Yanı çok vahıtlarda diyceksinkine sen hemisten hemiseçe başlardı he. O vahıtlarda köylerde beyle düğünneri uzun edellerdi. Bir arada olullardı, barabar el elden tutar sekellerdi. Tabi

herkiş akrebesinin elinnen dutar, köylüsünün, tanışının bu çeşit dutallardı. O ayırım yoktu, o şeytanlık ta yokturdu. İnsannarın yürekleri temizdi yanı o çeşit yangışlık bir iş del, yokturdu. Tabi seven olmaz mı? herkiş birbirni sever emme yangışlık bir iş yokturdu, birbirne güvenç vardı gonşulukta he gonşulukta birbirne guvenç vardı yanı. şimdi biz şimdi köy meselesini gonuşucaksak: sabahtan düğün başlar öğleneçe, öğlennen yemekleri yeller, birez dağılır irhet edeller. Tekrar onnan sona geri gelirler düğüne taa ahşam gece yarsına gederi. Yanı o vahıdın hükmünnen yanı beyle gece yarısi olurdu yanı yatsınnan sonuyaça bu düğün. Onnan sona herkiş çekilir evne. Yanı Allah af etsin baz odada da bir iki içki içenner de olurdu. Zurna-davul çaldıran o keş te vardı yanı he. Gurşun sıkımak bilmem ney bu çeşit işler vardı yanı (K.K.5)

72- Kına gecesi hangi gün yapılır? Kimler katılır?

73- Yakılacak kınayı oğlan evi mi alır? Bu kınayı kız evine kimler getirir?

74- Kınayı kim yakar? Gelinden başka kimlere kına yakılır? Niçin?

75- Damada kına yakılır mı? Kim yakar?

76- Damattan başka kimlere kına yakılır? Niçin?

Kına gecesi işte gerdekten bir kaç gün önce. Kınaya gelin tarafına kızlar, erkek tarafına da erkekler onun da türküleri vardı amma inan hatırıma gelmiy. Erkeklerin kına yahınca türküleri vardı o şeye kınaya mahsus türküler vardı, inan hatırımda yoktur. Hepsini damat sabi alır. Tabi maddi durumuna bağlı yanı bazen alıllar, orıya da gönderiller burya da yanı bu güçlü olan alırdı. Damatın bacıları, şeyleri götürüller ora, kadınnar götürüller ora. Damada cahalbaş baştı, onnan sona şeyi gınıy yoğurullar tepsin içinde, onun içine de bir kaç mum gollar gece, gece olur gendi genellikle. Tabi başında bir yerde yahallar, bir yere getirene gader bir şeyden bir ekipten geliller türkü söyliyerek, oynıyarak, şey ederek damadın yanna, garşısına oturullar. Barmağını veya elni bütün gınalallar, on da bağlallar sabahtan eli gınalı olur veya bir parmağı, iksinnen birsi. Gelnin gınasını, kadınnar he. Garler saçlarını gınalallar o gün. Saçının rengini şey etmek, gendi aslında bir gına bir ilaçtı zamanında, ilaç olarak kullanılırdı. Kadınnar, yaşlı kadınnar saçları beyaz birez şey durıy, saçlaarnı gınalallar o gün bir fırsat olur yanı. Onnan o fırsatı değrlendirillerdi yaşlı gariler (K.K.1)

Gınayı güve sabi eletir. Gınayı genne en yahın olan kızlar, sevdıy kızlar, gapı-gonşu kızlar yanı beyle bir şeyler yanı. Tabi güvegi de yahar, cahalbaşu yahar ona. Tabi bu adetti şimdi evel önce eli bütün gınalardık bunnan yirmi otuz sene evel. Şindi bir barmak gınalıy cahallar da bildiyn bir şey eyle bir zikra olarak gına yahtırıylar (K.K.3).

Şindi gına gecesi ekseriyet gendi arbaa günü yapıldı çok vahıtlar. Yanı düğünden bir gün evel he arbaa günü yapılır. Gınıya kızlar da gatılır erkekler de gatılır gınıya. Tabi erkeklerin gınası ayrı olurdu, gadınnarın, kızların gınası da ayrı olurdu ayrı evde yanı. Gınayı güvegi alır gınayı. Gına masrufları güveginin üstüne. Gınayı yahannar gene kızların, geri gelek şeyle diyek biz yanı: artı o da cahalbaşu kimi kızların da gene büyüğü o yahardı gınaları. Gelinnen başka bütün yahallardı, hepsi yahallardı, hep kızlar yahallardı. Güvegiden başka bütün gençler yahallardı. Herkiş yahar gına olduğınnan (K.K.5)

77- Gerdek odası ne zaman kim tarafından hazırlanır?

78- Kız çeyizi ne zaman kimler tarafından nasıl getirilir?

Gerdek odası son gün. İşte kadınlar hazırlar. Onnan sona erkekler gelir bahallar, şey edeller, deller: tamam heyirli ossun, uğurlu ossun beyle duayle bitiriller şeyi. Zaten bunar hepsi bir günde olur aşşa yoharı. Yanı bohçalardan eskiden şey yohtur bohça vardı. Bohçayın içine elbisesini, çamaşırnı, ötesini, berisini bütün bohçalara gollardı, bohçaları da başlarında türküden, zılgıttan, şeyden götürüllerdi yanı (K.K.1).

Gerdek odası bir hafta evel hazırlığını yapallar son günne gadar. Tabi bu mazemesi, yatak örtüsü, yatak odası, gelen geden garaltıları herkesi yerne gomak, düzlemek bunnarı işte bir hafta sürer gennernen. Gızın çeyzi gelin geldiye vahıt. He gelinnen barabar getiriller. Tabi bunu da davulnan davul varsa, yoksa zatı mekineler düdük çalmanan, halaynan, hoynan, husunnan işte bu şikil getiriller üç beş mekinenen getiriller genni (K.K.3).

Gerdek odası yani günüzden hazırlanır artı öğlen sonu. Gız tarafı da gider. Gız tarafı da gelir düzmiye he oğlan tarafı da hazır olur. He gız tarafı da yanı gızının şeyini hazırlıy yanı gerdek odasını hazırlıy yanı. Onnan sona da gerdek te yanı diyek meselen saat sekiz, onda gerdege girer eskiden. He şindi birez gecikiyk baaz. Eskiden o zaman gızın anası barabar galır oğlanın evinde gızın anası. Neden galır barabar? Korharki yangışlık bir iş olur. Yanı yangışlık bir iş olur diye yanı. Yanı yangışlık bir iş şu çeşit yanı; gızının en evel gız mı? gız del mi? olmasına hazır olur gendi. Çünkü baaz gençlerden de bilmiyen de olur yanı. Bilmiyen de olur yanı. Gız hazır olur orda bir şey var mı? yok mu? Korharki bir leke atlır genin giyebetinde orda yok ta gendi onnan çok korhallar, çok hısepli bir gün o gün. Çok hısepli bir gün dikkatli davranıllar ona. Gız çeyzi yanı diyen bir gün evel oğlan tarafı gelir alır (K.K.5).

79- Gelin alınacak günde, kız evinde yapılan işlemler nelerdir?

80- Gelin alınacak günde, erkek evinde yapılan işlemler nelerdir?

81- Kimler gelin almaya giderler?

82- Gelin almaya gelenler kız evinin önünde ve içinde ne yaparlar? Nasıl karşılanır ve ağırlandırlar?

83- Gelin alıcılara kız nasıl teslim edilir?

84- Gelin, oğlan evine nasıl götürülür?

85- Gelin, oğlan evinin kapısına gelince, içeriye girinceye kadar yapılan uygulamalar ve inanışlar nelerdir?

Gelni ata bindiriller. Gelnin anası bir şişe gırar bir uğurluk işareti kimi beyle bir şey bir inanç. Bu Halep Türkmennlerinde hepsi vardı bu cam şişe. Gelin arhasına bir erkek çocuk bindiriller önnen de bir yastık gollardı. Şimdi erkek çocuğu ilk doğuşu erkek çocuk ossun diye eyle bir inançla. Ben şahsan iki üç defa beni bindirdilerdi. Köyden köye gelni getirirken, köyün cahalları gelillerdi atlardan yastık algaçmıya. Güvegi evinde dambaşında bekliy gelnin girecek eve dambaşında bekliy, elinde bir torba şeker, para dağıdırdı beyle. Tabi şeyler gençler gelip yastık algaçmıya gelince, ellerinde uzun sopalar şeyle vardı. Atların üstünde birbirni vurullar. O yastığı alıp gaçıp güvegiye ulaştırınca bir bahşiş alıllardı güvegiden. Tabi birbirni vuruhan bir dayak

benim sırtıma geldi. Çocuktum ben aklıma geliy yanı aşşa düştüm ben, yastık gettikten sona geri beni bindirdiler. Neyse ağladım birez öteberi gettik ulaştıktan kerli. Geçen yıllar köye gettim Hayriye Edip Şıh Mıhammed'in ayeli lan Hayriye dedim "Sen zamanında senin yerine bir dayak yedim" dedim beyle beyle. Gendi tabi haberi yoktu o günlerde kim o uşak, ben ama hatırlıym. Her görmede genne söyliyim dedi "Hamed gel şu deynegi vur da gurtulıym sennen" dedi baa. Gelni almıya kadınnar geder önce, erkekler gapın önünde bekleller. Gelni ata bindirdiken kerli, gelinnerden erkekler bir ekip olarak beyle getirillerdi. Türküden, zılgıttan, şeyden, sevinçten garşılallardı. He gelinin indigiy eve inerken ayakkabısını soymaya başlallar. Çünkü ayakkabının birine para gollardı. Kimin kısmeti olur Allah bilir artı o da beyle bir şey vardı. İçine gollardı bir iki lera beyle, goşturullar genç kızlar ayakkabıy soyup içindeki parıy almak uçun. Tabi damatın babası barabar olur, gelin ailesine der " Kendi evinden kendi evine gediş inşallah gızımız gibi baharık, inşallah kendi evladımız gibi davrannık, inşallah zorluk görmez, inşallah bize bir hayırlı evlat verir" yanı beyle bir hatırlarınnan geçmek için beyle bir yumşak konuştuktan şey edellerdi yanı. Orda gelini tarafınnan kızlar gelini gomazlardı, bahşiş istellerdi. Durdurullar şeyi atı, artı damat gelip bahşiş vermeliy de gelin içeri girirdi (K.K.1).

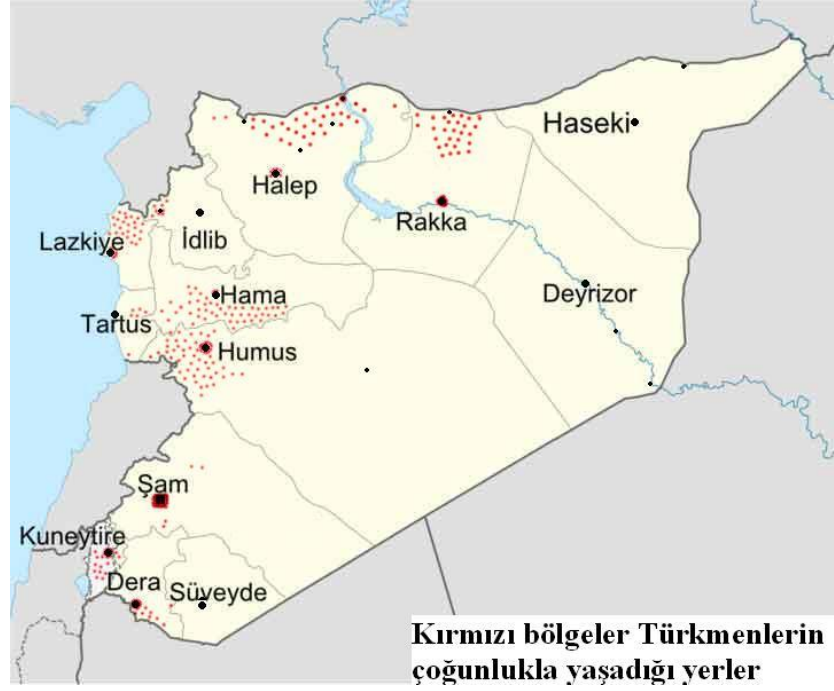
Gendi bir üç dört saat evel güvegi sabi geder, heger ağnaşımıya bağı. Başını lef etmek isterse, güvegi sabi geder lef ederse, güvegi sabinnen geder bir iki tenesi. Mekinenen ossun av kıraynan bir mekine ossun gederler lef ettiriller orda da bekleller, geydiriller genni hazırlallar. Telifon varsa konuşullar ki biz hazırık gelin diyerek. Zatı yoksa genner vahtını bililler o vahıt hareket edeller. Gelin sabi, gardaşları yohus babası gelni çıhardıllar güveye teslim edeller. O güveyi de arabıya bindirir genni alır geder. Gelinniyni babasının evinde geyer he. Gelni almaya güve sabi gelir, dostlar gelir. Zatı şimdi az oldu yanı gelinçimiz yanı şu meşekel olduktan sona. Bunnan önce yanı dost galmaz yanı dostluğa göre. Kimi adam yanı meselen bir mekinenen gelni eletir, kimi adam yüz mekinenen gelin eletir. Tabi bu artın salonu da var, teksisi de var, pikabı da var, terektörü de var her çeşit arabadan gelen olur. Ama bu gelenner herkeş uçta durur. Güve sabi yaklaşır, bacıları, emmisi, gelinin yahını. Bunnar ağnaşıllar artın bir gireller çıhardıllar gelini içerden. Dışarıda bekliyenner sekeller he sekeller. Gelin güvegiye

teslim edilir. Nasıl diycin? Güve tabi geyinmiş gelmiş efendime söylim gelin sabi diycek “Oğlum bu amanat boynıya, heyirli ossun” diyerek elinden alır mekiniye biner. Valla bunnan önce hamur suvallar gapının üstüne yuğurlu olmak uçun. Düşerse yuğursuz, düşmezse yuğurlu he. Bir de mih çahallar o da tesbit olmak uçun he tesbit olmak uçun (K.K.3).

Gelnin evinde işte gelni oturdullar, şeyler söyleller, türkü söyleller, ağıt söyleller. Analar ağlar, gelin ağlar he ister seh ossun ister ağlallar yanı. Bir getmek beyle bir evlenmek bir şey kimi zor kimimiş yanı he buna ağlallardı yanı. Külfeti olan bütün sarılır birbirne ağlallardı buna bir şeye gediymiş diye yanı he ağlallardı yanı. O vahıttı şeyle bir şey vardı bir hissiyet vardı he gelin olduğuna ağlardı yanı. Erkek te çıhar damın üstünde bekler gelnin gelmesini. Şekerlerini hazırlamış dama çıhar şekeri saçar. Burada da bir sevinç yanı ayle, uşak, gelin bir hucum eder alem bütün o şekeri o alır, o alır, yere dökülenlerden bilmem nelerden. Onnan sona gelin mekineden inmez. Güveginin gelip genni indirmesini, bir bahşış vermesini bekleller. Bahşış vermezsen de gapı açılmaz. Eskiden gelini atlardan getirillerdi. Attan, köyde herkişin atı var, atı var, begiri var atlara binerler giderler. Gınaçı giderler zaten bir gün evel. Sabahtan da bindirir getiriller. Bütün devatli olannar, bütün devatli olannar gideller büyük bir galabalıktan gedilir. Kimisi yayan kimisi atlı. Gelinin gucağına bir yastık veriler, arhasına bir çocuk bindiriller he. Attan bunnar geliller, bir tenesi atın şeyin gucağınnan gelinin gucağınnan yastığı alır gaçar. Yastığı alıp gaçtığında o birleri bütün atlardan onu guvalallar elinnen yastığı almaya. Bir yastık çekişmesi, bir goğuş, goğuş gendi eses goğuş sevinci yanı. Bir govdururlar bu yastığı o çeker, o çeker, o çeker, o onun elinnen alır hemin burada bir de atın güzel goğuşmasının belli bir de onun güzel atçı olmasının onu şey edeller orda ki ben aldım, ben en övde gettim, ben şeyle onun da beyle bir güzelliği vardı. İlk geldiğinde de gelin, gonşularının evine iner. He yolda beyle bir çütçümiş, çobanmış yolda yolunu bağlar gelinin. Bekleller boyun gelin gelecek burdan. Gelin geldiğinden, neyi varsa ya bir goç durdurur he ya bir goç durdurur yola gelin derler bu goçu. Yanı olması golay del de olurmuş yanı baz de. Gelin beyle bu taraftan o tarafa alıp atması da olurmuş yanı he. Bunu derler “Bu gelin bu goçu bu taraftan o tarafa atarsa o goç gelinin olur, atamazsa o zaman vergisini verip geçecek” he

bundan da bir darılma yok yanı. Bu da bir eskiden gelen bir iş yanı. Tabi gelni almaya gelenner oynallar, davul çalnır gelni geydireneçe. He bekleller gelni geydireneçe, oynallar, düğün silah sıhılır bilmem ney gelni çıhardıllar. Evinnen çıhınçı işte buradan giden kadınnar teslim alıllar. Kadınnara teslim edeller. Yahın olan erkekler ata bindiriller gelni, ata bindiriller yanı. Gelni köye getirdiklerinde gonşunun yannan indiriller, ilk evel evne getirmezler. Sona gonşudan, sona gonşunun yanında oynallar kef edeller (K.K.5)

EK 2. Konu İle İlgili Fotoğraflar

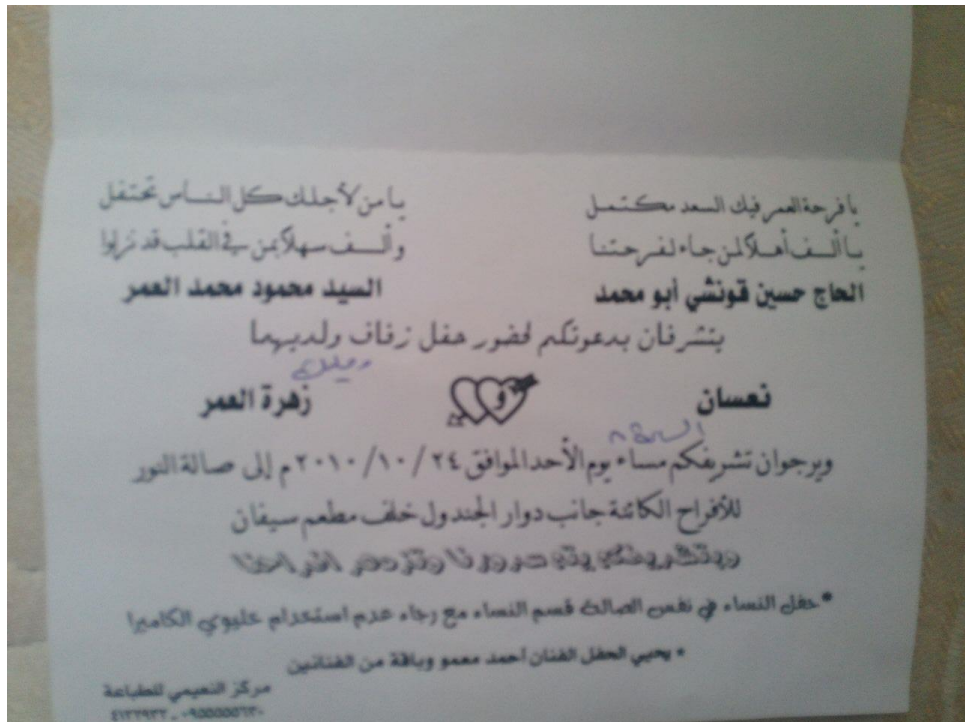
Fotoğraf 1. Suriye’de Türkmenlerin yaşadığı yerler.

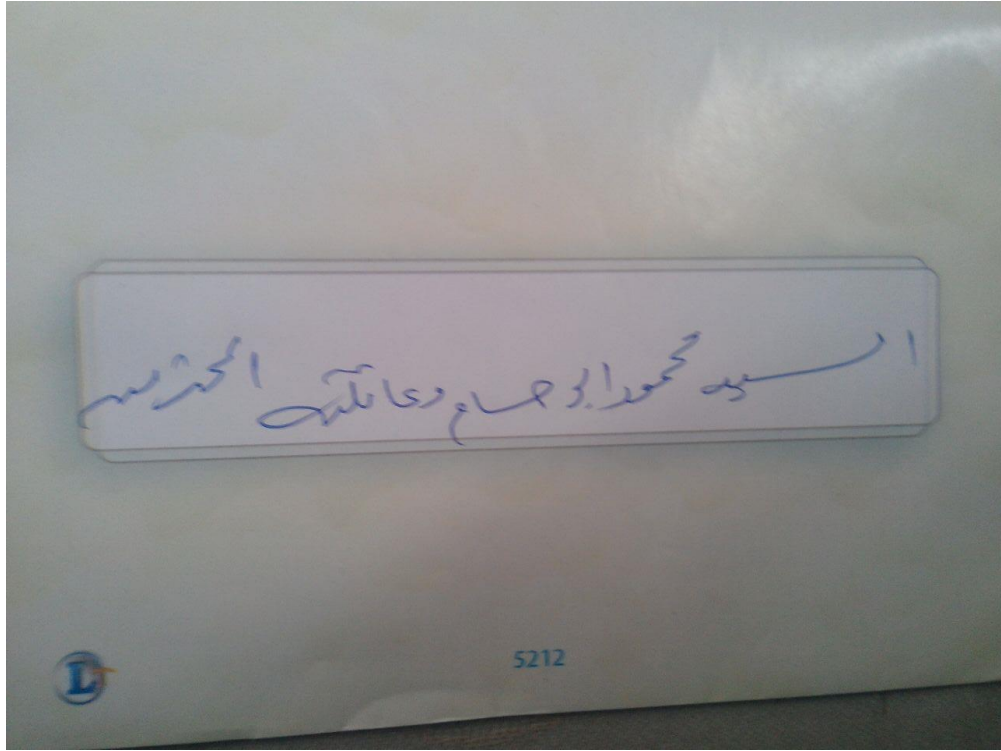
Fotoğraf 2. Halep’te Türkmen sanatçısı.

Fotoğraf 3. Davetiyenin ön kısmı.

Fotoğraf 4. Davetiyenin içi.

Fotoğraf 5. Davetiyenin arka kısmı.

Fotoğraf 6. Damat bohçası.

Fotoğraf 7. Damat bohçasıyla oynarken.

Fotoğraf 8. Damat kınalanırken.

Fotoğraf 9. Gelin konvoyu.

Fotoğraf 10. Gelin arabası.

Fotoğraf 11. Damat omuzlara kaldırılırken.

Fotoğraf 12. Salon Düğünü.

Fotoğraf 13. Damat davetlilerle tokalaşırken.

KAYNAKLAR

- Alabdullah, Anan, Halep Türkmenlerinde Ölüm İle İlgili Gelenekler ve İnanışlar, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Ana bilim Dalı, Yükek Lisan Tezi.
- Artun, Erman, Türk Halkbilimi, Kitabevi, İstanbul, Eylül 2005.
- Artun, Erman, Türk Halkbilimi, Karahan Kitabevi, Yedinci Baskı, Adana, Temmuz 2011.
- Bostancı, Işıl Işık, Halep Türkmenleri (Boy ve Oymaklar), Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Türk Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Bozan, Hüseyin (2011), Suriye Türkmenleri ve Yaşadığı Yerler, Türk Bilim Dünyası Yayınları, <http://turkbilimi.com/?p=4413>, 29.05.2015
- Çakar, Enver, 17. Yüzyılda Haleb Eyaleti ve Türkmenleri, Fırat Üniversitesi Basımevi, Elazığ, 2006
- Dağ, Ahmet Emin (2010), Halep Türkmenleri (1918-2008), İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Ekici Metin, Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri, Geleneksel Yayıncılık, Dördüncü baskı: Ankara 2011
- Ercan, Aktan Müge, Gelibolu Yarım Adası'nın Geçiş Dönemi Adetleri (Doğum-Evlenme-Ölüm), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Hlak Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- Erol, Mehmet, Halep Türkmenleri Halk Kültürü Araştırması, Grafiker Yayınları, Ankara 2012
- Kutlu, Sabiha Seval, "Gaziantep Geleneksel Kültüründe Evlenme" Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Oğuz, M. Ö. Türk Halk Edebiyatı El Kitabı. Grafiker Yayıncılık, Ankara 2010
- Örnek, Sedat Veyis, Türk Halk bilimi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, Temmuz 1979
- Şamil Ali, Colan Türkmenleri, Bakı-2014.

Tekin, Kemal Hakan, Osmanlı Hakimiyeti Döneminde Halep Şehrindeki Ticari Yapılanma, The Journal of Academic Social Studies, International Journal of Social Science, *Doi number:*<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1903>, Volume 6 Issue 8, p. 681-698, October 2013

Youssef, Hussein, Halep Türkmen Masallarının Propp Metodu Açısından İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisan Tezi.

KAYNAK KİŞİLER

KAYNAK KİŞİ 1

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Hamed Mustafa Hamed

Kaynak kişinin doğum yeri: Tleyle

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1958

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: Suriye Hava Harp okulu

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Gaziantep

Kaynak kişinin işi: Tercümanlık

Derlemenin yapıldığı yer: Gaziantep

Derlemenin yapıldığı tarih: 15.02.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 2

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Neziha Ceffo

Kaynak kişinin doğum yeri: Arap Azze

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1956

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Görerek ve işiterek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: Eğitimsiz

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Gaziantep

Kaynak kişinin işi: Ev hanımı

Derlemenin yapıldığı yer: Gaziantep

Derlemenin yapıldığı tarih: 18.02.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 3

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Mustafa Ahmet Bozan

Kaynak kişinin doğum yeri: Beş Curun

Kaynak kişinin doğum tarihi: 19581

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: İlkokul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Gaziantep

Kaynak kişinin işi: Emekli

Derlemenin yapıldığı yer: Gaziantep

Derlemenin yapıldığı tarih: 21.02.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 4

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Ahmet Garip

Kaynak kişinin doğum yeri: Ziyarat

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1958

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek-işiterek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: Eğitimsiz

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Gaziantep

Kaynak kişinin işi: Ayakkabıcı

Derlemenin yapıldığı yer: Gaziantep

Derlemenin yapıldığı tarih: 04.03.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 5

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Mustafa İbrahim

Kaynak kişinin doğum yeri: Kersenli

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1946

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek-işiterek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: İlkokul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Gaziantep

Kaynak kişinin işi: Tüccar

Derlemenin yapıldığı yer: Gaziantep

Derlemenin yapıldığı tarih: 05.03.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 6

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Marvan Musa

Kaynak kişinin doğum yeri: Acer Köy

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1987

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Büyüklerden işiterek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: İlkokul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: İstanbul

Kaynak kişinin işi: Ayakkabıcı

Derlemenin yapıldığı yer: İstanbul

Derlemenin yapıldığı tarih: 23.02.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 7

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Najah Alo

Kaynak kişinin doğum yeri: Tel Ali

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1968

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: ilkokul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: İstanbul

Kaynak kişinin işi: Ev hanımı

Derlemenin yapıldığı yer: İstanbul

Derlemenin yapıldığı tarih: 27.02.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 8

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Semire Kelle Şeker

Kaynak kişinin doğum yeri: Dudyan

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1969

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: Eğitimsiz

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Nizip

Kaynak kişinin işi: Ev hanımı

Derlemenin yapıldığı yer: Nizip

Derlemenin yapıldığı tarih: 17.03.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 9

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Hüseyin Muhamed Halil

Kaynak kişinin doğum yeri: Arap Azze

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1963

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: Öğretmen

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Minbej

Kaynak kişinin işi: Öğretmen

Derlemenin yapıldığı yer: Minbej

Derlemenin yapıldığı tarih: 12.05.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 10

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Salah Cuma

Kaynak kişinin doğum yeri: Gındıra

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1967

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: Eğitimsiz

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Minbej

Kaynak kişinin işi: İşçi

Derlemenin yapıldığı yer: Minbej

Derlemenin yapıldığı tarih: 15.05.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 11

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Mediha Halil

Kaynak kişinin doğum yeri: Çörten

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1966

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: Eğitimsiz

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Gaziantep

Kaynak kişinin işi: Ev hanımı

Derlemenin yapıldığı yer: Minbej

Derlemenin yapıldığı tarih: 19.05.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 12

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Fatma Nasan

Kaynak kişinin doğum yeri: Zilif

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1963

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: Eğitimsiz

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Zilif

Kaynak kişinin işi: Ev hanımı

Derlemenin yapıldığı yer: Zilif

Derlemenin yapıldığı tarih: 23.05.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 13

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Aleye Mohamad

Kaynak kişinin doğum yeri: Çuhra

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1952

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: Eğitimsiz

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Çuhra

Kaynak kişinin işi: Ev hanımı

Derlemenin yapıldığı yer: Çuhra

Derlemenin yapıldığı tarih: 28.05.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 14

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Hasan Gülses

Kaynak kişinin doğum yeri: Daşkapı

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1988

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek-işiterek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: İlkokul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Daşkapı

Kaynak kişinin işi: Sanatçı

Derlemenin yapıldığı yer: Gaziantep

Derlemenin yapıldığı tarih: 02.07.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 15

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Cuma Adem

Kaynak kişinin doğum yeri: Kadılar

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1961

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek-işiterek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: İlkokul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Gaziantep

Kaynak kişinin işi: Terzi

Derlemenin yapıldığı yer: Gaziantep

Derlemenin yapıldığı tarih: 14.06.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 16

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Cemile Abbas

Kaynak kişinin doğum yeri: Sandara

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1947

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: Eğitimsiz

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Gaziantep

Kaynak kişinin işi: Ev hanımı

Derlemenin yapıldığı yer: Gaziantep

Derlemenin yapıldığı tarih: 27.04.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

KAYNAK KİŞİ 17

Kaynak kişinin adı ve soyadı: Semiye Abbas

Kaynak kişinin doğum yeri: Sandara

Kaynak kişinin doğum tarihi: 1951

Kaynak kişinin bu ürünü kimden öğrendiği: Yaşadığı yörede görerek öğrenmiştir.

Kaynak kişinin eğitim durumu: İlk okul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Gaziantep

Kaynak kişinin işi: Ev hanımı

Derlemenin yapıldığı yer: Gaziantep

Derlemenin yapıldığı tarih: 28.04.2014

Derlemeyi yapan kişinin Adı-Soyadı: Mahmoud Mohamad Khalil

ÖZGEÇMİŞ

Mahmoud Mohamad Khalil, 1989 yılında Halep şehir merkezinde doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Halep’te tamamladı. 2008 yılında Halep Üniversitesi, Edebiyat ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne başladı ve 2011 yılında mezun oldu. 2012 yılında Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halk Bilimi Anabilim Dalında yüksek lisansa başladı.

ÖZET

İnsan hayatında ikinci önemli geçiş dönemi evlenmedir. Evlenme, iki gencin bir araya gelmesiyle gerçekleşir. Evlilik, iki gencin aile kurmak üzere kanunların uygun gördüğü şekilde, ruhen ve bedenen bir ömür boyu sürecektir. İki kişinin bir araya gelmesiyle gerçekleşen evlilik, aileler arasında dayanışmayı, yardımlaşmayı ve kan bağılılığını güçlendirir. Ayrıca toplumsal ve ekonomik ilişkiyi düzenler. Çiftin karı koca olması, öncelikle toplum tarafından onaylanmasıyla gerçekleşir. Bir milletin eskiden beri devam eden evlilikle ilgili gelenek ve göreneklere sahiptir.

Düğün, evlenme sürecinin en önemli aşamasıdır. Kız ile erkeğe bir toplumsal statü kazandırması ve aileler arası dayanışma sağlaması açısından önemlidir. Ayrıca evlilik törenleri, örf ve adet, gelenek ve göreneklerin zengin bir şekilde yansıtıldığı önemli törenlerdir. Düğün, toplumsal bir olaydır ve düğüne katılımın diğer törensel toplantılardan daha fazla olduğu görülmektedir. Düğün törenlerine olan fazla katılım, bu törenin güçlü ve canlı kalmasını sağlamaktadır. Halep ve çevresi Türkmenlerinin düğünleri üç günden bir haftaya kadar sürerken, günümüzde şehirde yapılan salon düğünleri bir günle sınırlandırılmıştır. Köyde yapılan düğünler, neredeyse bütün köylerde benzerlikler, hatta ortaklıklar gösterir. Yöre Türkmenlerinde düğünler, bayrak dikme merasiminden başlayarak damadın gerdeğe girdiği zamana kadar süren aşamadır.

Bu çalışmada Halep ve çevresinde yaşayan Türkmenlerin, düğün de dahil olmak üzere, evlenmeyle ilgili geleneklerini inceledik. Gözlem ve karşılıklı görüşme yöntemlerini kullanarak Halep Türkmenlerinin evlenme geleneklerine ait uygulamaları tespit ederek gün ışığına çıkarmaya çalıştık. Siyasi gelişmelerden dolayı çeşitli bölgelere göç etmek zorunda kalan Halep Türkmenlerinin gelenekleri, elbette değişime uğrayacaktır. Bu bakımdan, yaptığımız tespitlerin Halep Türkmenleriyle ilgili bir belge niteliği taşıdığını ve önemli olduğunu düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Halep Türkmenleri, düğünler, geçiş dönemleri, Gelenek, Görenek

ABSTRACT

The second important transition period in a human life is marriage. Marriage become a fact when two youngs come together. Marriage is an association of two youngs lasting a lifetime physically and mentally to start a family, in full compliance with the laws. Marriage becoming fact with togetherness of two persons, strengthens solidarity, cooperation and consanguinity between families. On the other hand, it regulates social and economic relations. Being husband and wife of couples becomes true after being confirmed by society. Nations have customs and traditions relating to marriage longstanding.

Wedding is the most important stage of marriage process. It is important with regards to gain social status for bride and groom and to provide solidarity between families. Besides, weddings are important ceremonies reflecting vigorously customs and traditions and usages. Wedding is a social event and it is seen that participating in wedding ceremonies is much more than other ceremonial meetings. More participating in wedding ceremonies makes it strong and vibrant. The wedding ceremonies of Turkman of Aleppo and nearby cities continue from three days to one week, at the present time, saloon wedding ceremonies made in city is limited with one. Weddings made in villages are nearly same. Wedding ceremonies in region Turkman, is a stage beginning from flag planting ceremony to the time of wedding night.

In this study, we examine the traditions of Turkman living in Aleppo and around about marriage as well as wedding ceremonies. We tried to bring to light determining executions relating to marriage traditions and using the methods of observation and interviews. Traditions of Aleppo Turkman who have been had to immigrate to several regions due to the political development will certainly undergo change. In this respect, we think that the determinations that we made, bear qualification of documents about Aleppo Turkman and they are really important.

keywords: Aleppo Turkmens, weddings, Transitions periods, tradition, custom